

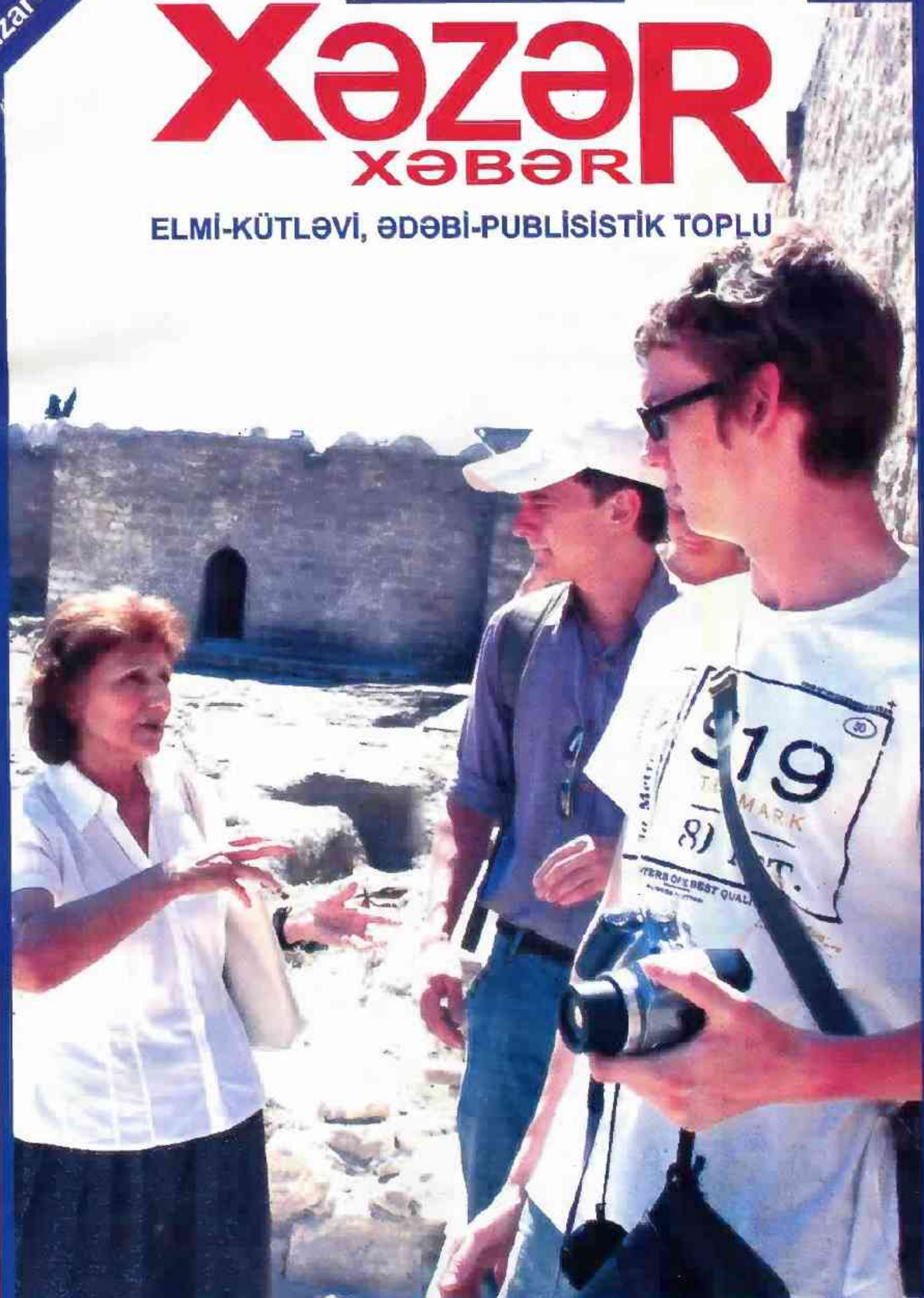
KHAZAR VIEW

298

XƏZƏR

XƏBƏR

ELMI-KÜTLƏVİ, ƏDƏBİ-PUBLİSİSTİK TOPLU

Санкт-Петербургский
государственный
университет

Sankt - Peterburq dövlət universitetinin tələbələri "Xəzər"də

Rusyanın Sankt - Peterburq Dövlət Universitetinin Şərqsünəslıq fakültəsinin Mərkəzi Asiya və Qafqaz şöbəsinin Azərbaycan qrupunda təhsil alan 6 nəfər III kurs tələbəsi öz müəllimləri professor Akif Fərzəliyev başda olmaqla "Yay məktəbi" layihəsi çərçivəsində iyunun 16-dan 26-dək Xəzər Universitetində olmuşlar. 1996-cı ildən fəaliyyət göstərən Azərbaycan qrupunda tələbələr Azərbaycan tarixini və ədəbiyyatını, Azərbaycan dilini öyrənirlər. Eyni zamanda, onlar Qafqaz və qonşu Türkiyə, İran ölkələrinin tarixini də mənimsəyirlər. Artıq təhsilin sonunda tələbələr sərbəst olaraq Azərbaycan, türk və fars dillərinə yiyələnmiş olurlar. Bu qrupdan məzun olmuş 4 tələbə artıq namizədlik dissertasiyası müdafiə etmiş, 2 nəfər isə hazırda aspiranturada təhsil alır.

(ardı səh. 9-da)

**ORTA DOĞU TEXNİK UNIVERSİTETİNİN
REKTORU VƏ ƏMƏKDAŞLARI**

“XƏZƏR”DƏ

İyunun 24-də Türkiyənin Orta Doğu Texnik Universitetinin rektoru prof. Ahmet Acar, Mühəndislik fakültəsinin dekanı prof. Zafer Dursunkaya və Sosial Bilimler İnstitutunun müdir müavini prof. Ayça Argun Xəzər Universitetində universitetin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri prof. Hamlet İsxanlı, Akademik işlər üzrə prorektor prof. Məhəmməd Nuruşev, İnzibati və tələbə işləri üzrə prorektor prof. Rafiq

Əhmədov, İctimai əlaqələr və media üzrə direktor Əlövset Əmirbəyli, Qəbul və tələbə şöbəsinin müdiri İsxan İsxanlı və İnkişaf departamentinin müdiri Raziyyə İsayeva ilə görüşdülər. H. İsxanlı qonaqlara Xəzər Universiteti haqqında geniş məlumat verərək, onları maraqlandıran sualları cavablandırdı. Qonaqların şərəfinə yemək verildi.

**VIRGINIA POLYTECHNIC
INSTITUTE AND STATE
UNIVERSITY - NİN
ƏMƏKDAŞLARI İLƏ
GÖRÜŞ**

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı iyunun 2-də Virginia Polytechnic Institute and State University - nin əməkdaşları David G. Bisillon (Senior Project Associate) və Bruce M. Lawlor (Major General, USA Ret) ilə görüşmüşdür. Görüşdə Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Nüvə və Radioloji Fəaliyyətin Tənzimlənməsi üzrə Dövlət

Agentliyinin rəisi Siyavuş Asakov da iştirak etmişdir. Görüşdə Azərbaycanda nüvə və radiasiya təhlükəsizliyi, bu sahədə training proqramları və ali təhsil haqqında müzakirələr, fikir mübadiləsi aparıldı. Xəzər Universitetinin bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlıq proqramlarında iştirakı məsələlərinə də baxıldı.

AVRASIYA UNİVERSİTETLƏR BİRLİYİNİN QURULTAYINDA

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri prof. Hamlet İsxanlı və universitetin İctimai əlaqələr və media üzrə direktoru Əlövsət Əmirbəyli iyunun 25-də Türkiyənin İstanbul şəhərində qısamüddətli işgüzar səfərdə oldular. Həmin gün İstanbul Aydın Universitetində Avrasiya Universitetlər Birliyinin (EURAS) I qurultayı keçirildi. Qurultayda 40 ölkədən 51 universiteti təmsil edən nümayəndələr iştirak etdirdilər. Qurultayı giriş sözü ilə Avrasiya Universitetlər Birliyi İdarə Heyətinin sədri, Aydın Universitetinin təsisçisi, Mütəvelli Heyətində Başqanı prof. Mustafa Aydın açaraq, nümayəndələri səmimi salamladı və qurultayın işinə uğurlar arzuladı. M. Aydın məlumat verərək bildirdi ki, Avrasiya Universitetlər Birliyi Türkiyə Prezidenti Abdulla Gül və Baş nazir Rəcəb Təyyib Ərdoğan tərəfindən bu il imzalanmış xüsusi qərarla beynəlxalq status almışdır.

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri prof. Hamlet İsxanlı nümayəndələr tərəfindən yekdilliklə qurultayı idarə etmək üçün sədr seçildi. Qurultayda Avrasiya Universitetlər Birliyinin üç illik hesabatı dinlənildi, birliyin büdcəsi müzakirə edildi.

Qurultayda 2011-2014-cü illər üçün fəaliyyət proqramı müəyyənləşdirildi. Yeni İdarə Heyəti və Nəzarət Təftiş Komissiyası seçildi.

Sonda nümayəndələrin şərəfinə ziyafət verildi.

Həmin gün H. İsxanlı bir çox ölkələrdən gələn nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri ilə müxtəlif görüşlər keçirdi.

EURAS-IN BAŞ ASSAMBLEYASININ ÜMUMİ YIĞINCAĞINA DƏVƏT

Avrasiya Universitetlər Birliyinin (EURAS) prezidenti Mustafa Aydın iyunun 29-da Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar şurasının sədri professor Hamlet İsxanlıya və universitetin İctimai əlaqələr və media üzrə direktoru Əlövsət Əmirbəyliyə məktub göndərərək, EURAS-

ın iyunun 25-də İstanbulda keçirilmiş I qurultayının işində fəal və səmərəli iştiraklarına görə onlara təşəkkürünü bildirmiş, eyni zamanda, onları EURAS Baş Assambleyasının bu il oktyabrın 25-də İstanbulda keçiriləcək ümumi yığıncağına dəvət etmişdir.

BEYNƏLXALQ KONFRANSDA QIZIL MEDAL

Moskvada iyunun 28-dən iyulun 1-dək keçirilmiş gənclərin III Beynəlxalq elmi texniki konfransında Xəzər Universiteti Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin III kurs tələbəsi Rəhimə Məmmədovanın təqdim etdiyi layihə münisiflər heyəti tərəfindən 1-ci dərəcəli diplom və Qızıl Medalla təltif olunmuşdur. Gənclərin elmi-texniki yaradıcılığının inkişaf etdirilməsindəki səmərəli fəaliyyətinə görə Xəzər Universiteti də Təşkilat Komitəsinin diplomu ilə təltif edilmişdir. (Əlavə yazı səh. 10-da)

İÇİNDƏKİLƏR

✂	Universitet xəbərləri	3
✂	Гость сайта I news.az Гамлет Исакханлы	12
✂	Dünya azərbaycanlılarının III qurultayı	15
✂	NDU xəbərləri	21
✂	Mədəniyyət	24
✂	<i>Hamlet Isaxanlı</i> . Keçmişin fəlsəfəsi və ya tarix necə yazılır?	26
✂	Dünya	32
✂	<i>Vaqif Məmmədov</i> . "Əkinçi"də jurnalistika, nəşirlik və qəzetçilik məsələləri	36
✂	<i>Kəmalə Quliyeva</i> . "Ötən il Azərbaycanda 2503 nəfər - ov, - yev soyad sonluğundan imtina edib"	38
✂	<i>Mais Əlizadə</i> . Feyzavər Alparslanla müsahibə	40
✂	<i>Ernest Heminqvey</i> . Hindu düşərgəsi	44
✂	<i>Altıntac Məmmədova</i> . Əhməd Cəfəroğlunun "Die aserbaidisehanische literatur" ("Azərbaycan ədəbiyyatı") əsəri haqqında	47
✂	Stress həm yaxşıdır, həm də pis	52
✂	<i>Xəyalə Muradlı</i> . Xalq artisti Yaşar Nuri ilə müsahibə	54
✂	<i>Oktay Hacımusalı</i> . "Yeni Həyat" Humanitar və Sosial Dayaq İctimai Birliyinin sədri Nailə İsmayılova ilə müsahibə	58
✂	<i>Николай Красильников</i> . Любимое блюдо Насреддина	60
✂	<i>Лейла Джамильзаде</i> . Массаж - роскошь или необходимость?	66
✂	"Dünya" məktəbi	76

XƏZƏR

1995-ci ilin
yanvarından çıxır

Təsisçi
XƏZƏR UNİVERSİTƏSİ

Baş redaktor:
Hamlet İSAXANLI

Baş redaktor müavini:
Əlirza BALAYEV

İcraçı redaktor:
Cənab NURƏLƏYEV
Tərtibçi NƏSƏRƏLİYEV
Nurəddin RZAYEV
Camil HƏSƏNLİ
Nizami CƏFƏROV
Əfqan ABDULLAYEV

Rəssam:
Mir Rafiq ƏBDÜLRƏHİMOV

Kompüter tərtibatçısı:
Yəmən HAŞİMOVA

Foto:
MƏDİA MƏRKƏZİ
Ünvanımız:
Fəxri Əlişahi küçəsi 11,
"Nəsimi" metrosunun yanındadır
Fəks: 498-93-79
Telefon: 421-79-16
421-10-93
E-mail: xazarxabar@khazar.org
Şəxsi telefon: 376
İndeks: 67178
Sifariş: 190
Tiraj: 3000

EIFL-FOSS (FREE AND OPEN SOURCE SOFTWARE) COORDINATOR FOR AZERBAIJAN - KHAZAR UNIVERSITY LIBRARY AND INFORMATION CENTER (LIC) DIRECTOR

On July 7 Director of the Khazar University LIC, Tatyana Zayseva has been nominated to be the FOSS Coordinator for Azerbaijan in July, 2011.

EIFL-FOSS is an EIFL programme advocating for free and open source software (FOSS) use in libraries in developing and transition countries. It aims to raise awareness and understanding of FOSS, facilitate EIFL member engagement with FOSS development communities, and undertake projects of special significance to EIFL members.

Working closely with a network of EIFL-FOSS

country coordinators, the programme:

- Ø builds FOSS capacity in libraries;
- Ø shares experiences and expertise; and
- Ø develops support and advocacy material for evaluation of and migration to a FOSS tools.

This helps libraries in developing and transition countries to spend their money to pay local staff, building local expertise in software maintenance and development, and allowing the creation of software that fits local needs and languages.

ERASMUS MUNDUS PROGRAMININ MÜSAHİBƏ MƏRHƏLƏSİNİN NƏTİCƏLƏRİ

Xəzər Universitetinin bakalavr pilləsinin tələbələri üçün Erasmus Mundus programının müsahibə mərhələsi keçirilmişdir. Programın şərtinə əsasən 3 nəfər tələbənin Avropanın müxtəlif universitetlərində ixtisaslarına müvafiq olaraq təhsil alması nəzərdə tutulurdu. Çoxsaylı tələbələr iştirak etdiyi müsahibənin nəticəsində İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin tələbəsi Fəridə Rə-

fizadə Böyük Britaniyanın "Swansea Metropolitan" universitetində, İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin tələbəsi İsa Məmmədov və Humanitar və sosial elmlər fakültəsinin tələbəsi Könül Abbasova Yunanıstanın "ATEI of Thessaloniki" universitetində təhsillərini davam etdirəcəklər. Tələbələriniuzə təhsillərində uğurlar arzulayırıq!

SAVE THE CHILDREN - DƏN KİTAB HƏDİYYƏSİ

Xəzər Universiteti və Save the Children ("Uşaqları qoruyun!") təşkilatının indiyədək bir sıra proqramların həyata keçirilməsində qarşılıqlı əməkdaşlığı olmuşdur. Xəzər Universiteti Peşə inkişaf mərkəzinin təşkil etdiyi müxtəlif layihələrdə təşkilat çox fəal iştirak etmişdir. Bu əməkdaşlığın davamı olaraq iyulun 12-də Save the Children təşkilatı Xəzər Universitetinə müxtəlif mövzularda olan 200-ə yaxın kitab hədiyyə etdi. Xəzər Universiteti Peşə inkişaf mərkəzinin koordinatoru İsgəndər Ağayev təşkilatın ölkə üzrə proqram rəhbəri Qurban Kərimbəyliyə dərin təşəkkürünü və gələcəkdə də bir sıra istiqamətlərdə sıx əməkdaşlığın nəzərdə tutulduğunu bildirdi.

It has been publishing since January, 1995

Khazar
VIEW

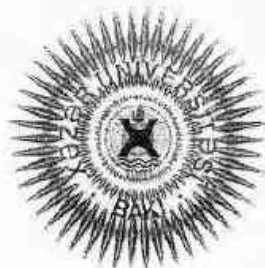
Founder:
KHAZAR UNIVERSITY

Editor-in-chief:
Hamlet İSAXANLI

Associate editor:
Alirza BALAYEV

Editorial member:
Jamal MUSTAFAYEV
Tofiq ABASQULIYEV
Nurəddin RZAYEV

Jamil HASANLI
Nizami JAFAROV
Afgan ABDULLAYEV

Design by
Mir Rafiq ABDULRAHIMOV

Computer graphics:
Yemen HASHIMOVA

Photo:
MEDIA CENTRE

Address:
11 Məhsəti str, Baku,
(near the "Neftçilər" metro)
Fax: 498-93-79
Phone: 421-79-16
421-10-93
E-mail: kazarxabar@kluzar.org

Certificate: 376
Index: 67178
Order: 190
Copies: 3000

XƏZƏR MÜHƏNDİSLƏRİ İCTİMAİ BİRLİYİ ÜZVLƏRİNİN
NÖVBƏTİ UĞURU

(Məlumat səh.6-da)

Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin dəstəyi ilə Gənc Xəzər Mühəndisləri İctimai Birliyinin (GXMB) üzvləri 28 iyun - 1 iyul 2011-ci il tarixində Moskvada keçirilən "Gənclərin Elmi-Texniki Yaradıcılığı - Biliklərə əsaslanan cəmiyyət" adlı III Beynəlxalq Elmi-Praktiki Konfransda iştirak etmişlər. Konfransın əsas məqsədi tələbə, aspirant və gənc alimləri müasir elmin aktual problemlərinin həllinə cəlb etmək, təhsilin, elmin və istehsalatın inteqrasiyasına şərait yaratmaq, texnoloji innovasiyaların əsasını təşkil edən yeni biliklərin alınmasını stimullaşdırmaq, gənc mütəxəssislərin peşəkar inkişafına yardım göstərməkdən ibarət idi.

6 bölmədə təşkil edilmiş konfransa 200-dək layihə təqdim olunmuşdu. Rusiya, Belarus, Ukrayna və digər MDB dövlətlərinin universitetlərindən olan tələbə və aspirantların iştirak etdiyi konfransda Azərbaycan Xəzər Universiteti Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin 3-cü kurs tələbəsi Rəhimə Məmmədova "Korroziya inhibitorlarının biosid aktivliyinin təyin olunması üçün yeni metod" və Moskva Dövlət Universiteti Bakı filialının 3-cü kurs tələbəsi Fərid Məmmədov "Su sistemlərində çirklənmənin təyini üçün bioilluminiscent detektor üsulundan istifadə" layihələri ilə təmsil ediblər. Rəhimə Məmmədova "Rusiya və xaricdə biologiya, tibb və əczaçılıq innovativ texnologiyaları" bölməsində "ən yaxşı layihə işi"nə görə "Qızıl medal" və birinci dərəcəli diploma layiq görülüb. Fərid Məmmədov "Davamlı inkişaf üçün əsas amil kimi ekoloji təhlükəsizlik" bölməsində

fərqlənmə diplomu ilə təltif olunub.

Qeyd edək ki, azərbaycanlı tələbələrin təqdim etdiyi layihələrin elmi rəhbərləri Gənc Xəzər Mühəndisləri İctimai Birliyi'nin sədri, BP şirkətinin işçisi, kimya elmləri namizədi Rəfiq Əzizov və Moskva Dövlət Universitetinin laboratoriya müdiri, biologiya elmləri doktoru Yefremenko Yelena Nikolayevnadır.

Konfransa təqdim edilmiş layihələrdən 6-sı qızıl, 10-u gümüş və 15-i bürünc medala layiq görülüb.

Konfrans çərçivəsində tələbələr Moskva Dövlət Universitetində praktikum və seminarlarda iştirak etmişlər.

Günəl Murad

AZƏRBAYCANLI TƏLƏBƏLƏRLƏ RUSİYA GƏNCLƏRİNİN
İCTİMAİ PALATASININ NÜMAYƏNDƏLƏRİ ARASINDA GÖRÜŞ

Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri, Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın dəvəti ilə Bakıya gəlmiş Rusiya Gənclərinin İctimai Palatasının nümayəndələri Azərbaycan Tələbə Gənclər Təşkilatları İttifaqının (ATGTİ) qərargahında azərbaycanlı tələbələrlə görüşmüşlər.

AzərTAc xəbər verir ki, görüşdə ATGTİ-nin sədri Şahin İsmayilov qonaqlara rəhbərlik etdiyi gənclər təşkilatının fəaliyyəti, həyata keçirdiyi layihə və tədbirlər, beynəlxalq əlaqələr və əməkdaşlıq, tələbə təcrübə mübadiləsi haqqında məlumat vermişdir.

Moskva vilayətində ekologiyanın müdafiəsi üzrə "Yaşıl şəhər" ictimai hərəkatının sədri Roman Şkolin bildirmişdir ki, bütün gənclər və tələbə təşkilatları ölkələrinin inkişafı üçün çalışırlar. Qonaq həmçinin diqqətə çatdırmışdır ki, bütün ölkələrdən olan tələbələrin problemləri eynidir və onların həlli üçün birgə fəaliyyət göstərmək lazımdır.

Görüş zamanı azərbaycanlı tələbələr və Rusiya gənclərinin nümayəndələri öz fəaliyyətləri barədə danışmışlar.

Sankt - Peterburq Dövlət Universitetinin tələbələri "Xəzər"də

(əvvəlki səh.3-də)

"Yay məktəbi"nin iştirakçılarna universitetin Tarix və arxeologiya departamenti və Beynəlxalq tələbə və mütəxəssislər mərkəzi koordinasiya etmişlər.

İlk dəfə Azərbaycana səfər edən tələbələr öncə Fəxri Xiyaban və Şəhidlər Xiyabanında olmuş, Ulu Öndər Heydər Əliyevin və azadlıq fədailərinin xatirəsini yad etmişlər.

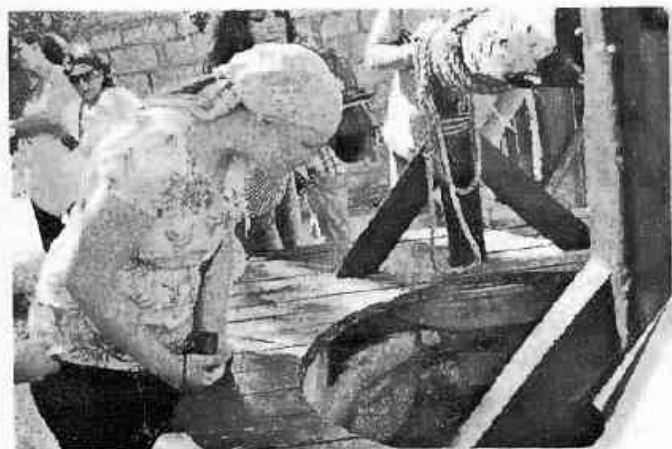
Layihənin əsas məqsədi iştirakçıları Azərbaycan tarixi və ədəbiyyatı ilə daha yaxından tanış etmək və elmi işləri ilə əlaqədar tədqiqat aparmaqda onlara kömək göstərmək idi. Tələbələr – Aydan Abbasova "Azərbaycanın ədəbi həyatında "Molla Nəsrəddin" jurnalı", Pavel Bel-yayev "Cənubi Azərbaycanda 1920-1921-ci illərdə Məhəmməd Xiyabaninin rəhbərliyi ilə milli-azadlıq hərəkatı", Yekaterina Dujak "Sultan-namə" əlyazması tarixi mənbə kimi", Yakov

Yevsyukov "XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəlində Azərbaycanın neft sənayesinə xarici kapitalın axını", Andrey Rublyov "Böyük dövlətlərin ADR-ə münasibəti" və Natalya Korolyova "Azərbaycanın milli mətbəxi" mövzularında elmi işləri ilə əlaqədar tədqiqatlarını davam etdir-

mişlər.

Rusiyalı tələbələr AMEA Tarix, Arxeologiya və Etnoqrafiya, Şərqsünaslıq institutlarında olmuş, tanınmış alim və mütəxəssislərlə maraqlı və səmərəli görüşlər keçirmiş, elmi maraq dairələrini genişləndirmişdilər. Tarix institutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü, tarix elmləri doktoru professor Yaqub Mahmudov, institutun elmi işlər üzrə direktor müavini, tarix elmləri namizədi Cəbi Bəhramov tələbələrlə maraqlı fikir mübadiləsi aparmış və onlara lazımı kömək göstərmişlər. Tələbələrə, həmçinin, Azərbaycan tarixi üzrə faydalı və elmi cəhətdən qiymətli kitablar hədiyyə olunmuşdur. AMEA-nın digər institutlarında da tələbələrlə görüşlər səmərəli keçmişdir. Tanınmış türkoloq, "Varlıq" jurnalının nəşiri Cavad Heyətlə görüş də tələbələr üçün böyük elmi maraq kosb etmişdir. Akademiyanın kitabxanasında saxlanılan dəyərli kitab və monoqrafi-

yalarla tanışlıq onlar üçün çox faydalı olmuşdur.

Tələbələr ölkəmizin baş kitabxanası – M.F. Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasında olmuş, topladıqları məlumatlardan məmnun qalmışlar. Azərbaycan Respublikası Milli Arxiv İdarəsinin Tarix, İncəsənət və Ədəbiyyat arxivlərində də onlar qiymətli sənədlərlə tanış olmuş, faydalı məlumatlar toplamışlar. Azərbaycanın qədim dövrdən bu günədək tarixinə, maddi mədəniyyətinə aid materialların toplandığı Azərbaycan tarixi muzeyində sankt-peterburqlu tələbələr Azərbaycan tarixinin bütün dövrlərini əks etdirən ekspozisiya və eksponatlarla dərinlən maraqlanmış. Azərbaycan tarixi və mədəniyyətinin zənginliyinə heyran olmuşlar.

Tariximizin qədimliyindən, ulularımızın həyat tərzindən xəbər verən "Qala Arxeoloji - Etnoqrafik Muzey Kompleksi"nə və Atəşgaha sə-

fər edən rusiyalı qonaqlar Azərbaycan tarixi, etnoqrafiyası, mədəniyyəti haqqında olan biliklərini daha da dolğunlaşdırıb artırmışlar.

Tələbələr Azərbaycan Milli Kulinariya Mərkəzində də olmuşlar. Mərkəzin rəhbəri Tahir Əmiraslanov onlara Azərbaycan mətbəxi haqqında ətraflı məlumat vermiş, qonaqlar zəngin mətbəximizə aid filmə baxmışlar. Tələbələrə Azərbaycan mətbəxinə dair kitablar və CD - lər hədiyyə edilmişdir.

Səfərin sonunda tələbələri Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və qəyyumlar şurasının sədri professor hamlet İsxanlı qəbul etmişdir.

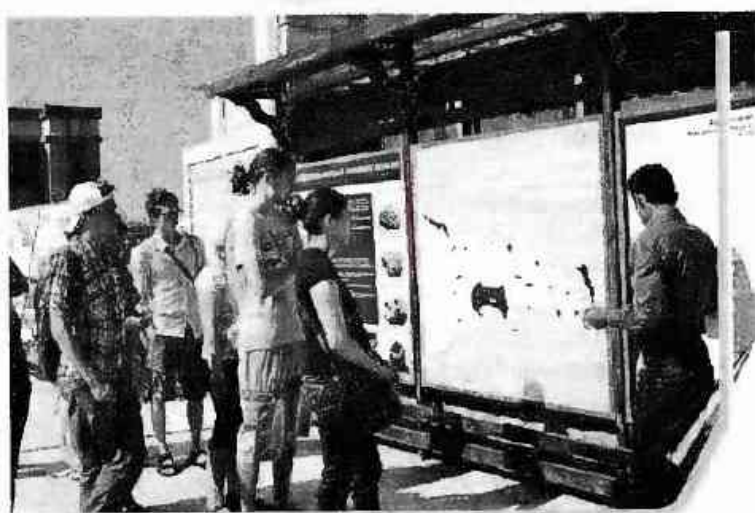
Tələbələr səfərdən razı qaldıqlarını, gələcək əməkdaşlığa və görüşlərə ümid etdiklərini və vətənlərinə xoş təəssüratlarla döndüklərini bildirmişlər.

Günəl Məmmədova,

Tarix və arxeologiya departamentinin

müəllimi,

Xəzər Universiteti

**ГАМЛЕТ ИСАХАНЛЫ: ПРИ ПОЛНОМ ИСКЛЮЧЕНИИ
КОРРУПЦИИ СРЕДИ РАБОТНИКОВ ВУЗОВ И ПРИ
СТРОЖАЙШЕМ ОТНОШЕНИИ К СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ,
ВСЕ БУДУЩИЕ ПРОФЕССИОНАЛЫ БУДУТ ВЫНУЖДЕНЫ
ПРОУЧИВШИСЬ, ПОЛУЧИТЬ ДОСТОЙНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ!**

Гость сайта I news.az Гамлет Исаханлы

Гамлет Абдулла оглы Исаев (Исаханлы) родился 1 марта 1948 г. в селе Косалы Гардабанского района Грузии.

В 1965 году окончил среднюю школу с золотой медалью.

В 1970 году окончил с отличием механико-математический факультет Азгосниверситета (ныне Бакинский государственный университет). В 1970 - 1973 годах учился в аспирантуре Института Математики и Механики Академии Наук Азербайджана с прохождением полного срока аспирантуры в Московском государственном университете (МГУ) им. М. В. Ломоносова. В 1973 году защитил кандидатскую диссертацию на соискание ученой степени кандидата физико-математических наук. В 1973-1988 годах вел систематические исследования на механико-математическом Институте АН Азербайджана, МГУ им. М. В. Ломоносова, Математическом Институте им. В. И. Стеклова АН СССР, написал фундаментальные работы в различных областях математики. В 1983 году в Институте математики им. В. И. Стеклова защитил

диссертацию на соискание ученой степени доктора физико-математических наук.

В 1990 - 1991 годах вел работу по созданию нового учебного заведения и на основании решения Кабинета Министров Азербайджанской Республики основал Университет Хазар (Xəzər Universiteti), впоследствии получивший широкую известность на международной арене. Этот университет - ныне признанный очаг науки, образования и культуры.

Научное творчество профессора Гамлета Исаева (Исаханлы) богатое и многостороннее.

В математических кругах он известен как Гамлет Исаев (Г. А. Исаев). Фамилия Исаханлы используется им в поэтическом творчестве, а также в исследованиях, проводимых в области гуманитарных и социальных наук. Является автором сотни статей, а также монографий и учебников по математике, социально-гуманитарным наукам, истории науки и образования, истории литературы, культуры и цивилизаций, теории и истории перевода, редактор ряда научных и научно-популярных журналов, сборников и монографий, учебников и словарей.

Выступал с научными докладами во многих странах мира.

Женат, имеет четверо дочерей.

Вопрос: *Hamlet bey, нужны ли вам молодые преподаватели из числа новых профессионалов? Как можно устроиться преподавать в вашем университете?*

Ответ: Конечно можно. Но, для этого необходимо пройти отбор. Так как желающих преподавать в Университете Хазар немало.

Вопрос (Элла): *Уважаемый Гамлет муаллим! Во первых глубокая вам благодарность за ваши*

деяния. А как вы думаете, что является основным недостатком в наших вузах... Халатное отношение к своей работе педагогов или безразличие студентов к образованию (т.е. для них главное диплом, а не то чему они могут научиться) или... хотелось бы узнать ваше мнение

Ответ: Перечислим основные недостатки.

1. Отсутствие ясной вузовской политики и стратегии на общее развитие, в частности на достижение качества образования.

2. Слабость профессиональной подготовки преподавателей.

3. Распространение коррупции и системы "тапшырык".

4. Маленькая зарплата.

5. Халатное отношение к своей работе, как вы yourselves.

6. Безразличие студентов к приобретению знаний...

Вопрос (Душенька): Гамлет бей, как обстоят дела с подушной системой финансирования? Что-то все по этой теме заглохло...

Ответ: Помните Л. Толстого ("Анна Каренина") – все смещалось в доме Облонских...

Вопрос (Гюльназ): Слышала Ваш университет создал School of Project Management. Имеет ли выданный сертификат международное признание и насколько глубокие знания даст школа в этой области?

Ответ: Там преподают только американцы, выдается сертификат International Institute of Project Management (USA), а если пройти все модули, то выдается диплом магистра George Washington University.

Вопрос (Троль): Чем ваш университет отличается от государственных и почему молодежь должна делать выбор именно в вашу пользу? Для нас этот вопрос очень актуален, так как сын и дочь в следующем году будут поступать в вуз. Спасибо.

Ответ: Если вы хотите получить современное качественное образование, чтобы ваши дети учились по тем же учебникам, что и в вузах США и Англии, чтобы они учились в насыщенной, культурной и международной атмосфере, чтобы оценка знаний была объективной, чтобы они могли участвовать в программах по обмену студентами с ВУЗами Запада, Востока, чтобы они в совершенстве владели английским, чтобы нашли хорошую, высокооплачиваемую работу здесь или зарубежом, чтобы... у Вас будет единственный выбор иметь все это вместе - только в Университете Хазар! Я искренен.

Sual (Fərid): Mən həqiqətən də fəxr edirəm ki, Hənlet müəllim kimi sadə və mehriban, həmçinin ol-
duqca intellektli insanın universitetində 4 il təhsil almışam.

Cavab: Xoş sözlərə görə çox sağ ol, Fərid!

Вопрос (Аскар): Гамлет бей, спасибо за вашу

работу. Когда планируете издать новую книгу? Давно ничего нового, кажется, не издавалось? Ваш читатель.

Ответ: Спасибо! В 2009 у меня вышла книга стихов, в 2010 - библиография моих работ, в 2011 - наша коллективная монография под моей редакцией. Я в течение последних двух лет написал десятки научных статей, часть на английском. Сейчас работаю над монографией и... над романом.

Вопрос (Добрый наблюдатель): Уважаемый Гамлет мукдлим! Считаете ли Вы что необходимо реформы в управление Университета Хазар?

Ответ: Я этим занят все время.

Вопрос (Везев Сарван): Зоравстуйите! Я аспирант государственного ВУЗа в России, могу ли я преподавать у вас в университете? Хочу поделиться знаниями и опытом!

Ответ: Мы открыты ко всем предложениям. Вам нужно обратиться в соответствующий департамент или факультет Университета Хазар.

Вопрос (Ислам): Здравстуйите уважаемый Гамлет Исаяв! На фоне всемирной глобализации к какой модели образования мы ближе? Например, в Германии фундамент модели образования зложен с конца 18 и начала 19 века.

Ответ: Американская модель, обогащенная европейской, обогащенная нашей культурой.

Вопрос (Санан): Как Вы оцениваете уровень и нравственность сегодняшних студентов? А может быть настоящих ZİYALİ не хватает сегодня у нас. Неужели все пропало???

Ответ: Не все пропало. Как всегда, высокий уровень, нравственность. ZİYALİLİK - качества, не присущее всем, не присущее большинству.

Вопрос (Руслан): Я слышал, что для школы «Дунья» будет построен новый комплекс. Где он будет находиться и когда планируется завершить строительные работы?

Ответ: Верно. В настоящее время ведется подготовка к началу строительных работ. Мы планируем завершить работы за 2 года.

Вопрос (Камилла): Расскажите про школу «Дунья». Я слышала, что объявлен набор на следующий учебный год. Какие качества необходимы у ребенка, чтобы он смог получить образование в Вашей школе? Как проводится набор?

Ответ: Школа «Дунья» отличается от других общеобразовательных школ. Но только в хорошем смысле. Каждый ученик для нас не только просто ученик, он для нас как наше собственное дитя. В школе «Дунья» программа обучения немного отличается. Есть предметы, которые внедряются в программу обучения в целях заинтересовать учащихся. Только у нас ученик сидящий в классе не просто «слушатель», а «участник» процесса обучения. Ученик должен быть не менее активным, чем учитель на уроке. Самое важное то, что, обсуждая, задавая вопросы, у ученика формируется свое мнение по заданному вопросу. А это именно то, что мы хотим. К тому же здесь не зависимо ни от чего, каждый ученик имеет равные права. Самое большое преимущество школы «Дунья», это то, что она имеет аккредитацию IBO (The International Baccalaureate Organisation). В настоящее время школа «Дунья» единственная в Азербайджане школа, имеющая этот статус – статус IB. Выпускники школы получают и диплом IB и общегосударственный аттестат. Выпускников с дипломом IB в качестве студентов принимают многие, в том числе и ведущие университеты мира без экзаменов или путем собеседования. А что касается приема ребенка в нашу школу, то в этом случае с ним проводят собеседования с целью узнать его интересы, стремления, уровень его дошкольного или школьного образования.

Вопрос (Айда ханум): Как Вы оцениваете уровень знаний наших учеников сегодня, ведь завтра они, к примеру, будут нас «лечить», «учить» и т.д.

Ответ: Скорее всего, данный вопрос должен быть адресован больше студентам, нежели школьникам. Но, в общем, вина непрофессионализма будущих "врачей" и "педагогов" лежит на работниках ВУЗов. При полном исключении коррупции среди работников ВУЗов и при строжайшем отношении к системе образования, все будущие профессионалы будут вынуждены проучившись, получить достойное образование!

Вопрос (Нателли): С какого возраста осуществляется прием детей в первый класс в школе «Дунья»?

Ответ: В школе «Дунья» согласно ступеням обучения функционируют 4 подразделения. Дошкольный (3-5 лет); Начальный (1-5-е классы); Основной или неполный средний (6-9-е классы) Полный средний (10-11-е классы). В школу «Дунья» прием в первый класс проводится с 6 лет.

Вопрос (Кямран Алиев): Гамлет муаллим, что вы думаете о репетиторстве. Имеет ли право учитель заниматься репетиторством со своими учениками в стенах школы?

никами в стенах школы?

Ответ: Репетиторство порождено недостаточным уровнем предоставления знаний в школах и с этим почти нереально бороться. На практике других стран (например, Турции) было бы замечательно открыть специализирующиеся на частной подготовке организации. Само собой репетиторство в стенах школы - нехорошее явление. Но и есть уникальные случаи. Например, в школе «Дунья» организована специальная программа для подготовки своих же учеников в ВУЗы. Для этого им не стоит прибегать к услугам частных репетиторов.

Вопрос (Кямал): Как вы относитесь к тому, что ребенка надо уже учить с 3-летнего возраста. Не выходит ли так что мы отнимаем у него, его так называемое, «детство»?

Ответ: Ребенка надо учить с малых лет и весьма серьезно, но и создать естественные условия для детства, для игр,... одно другому не противоречит, если найти баланс, золотую середину.

Вопрос (Студент): Как эксперт в сфере образования, (я считаю Вас таковым) как бы Вы оценили нынешнюю азербайджанскую школу по десятибалльной шкале?

Ответ: Я считаю, что существует всего несколько частных школ на рынке, которым можно дать максимальные 10 баллов. Школы, которые, по моему мнению, могут обладать 8-9 баллами, насчитывается не более 10-15 на всю страну. Учитывая, что общее количество школ в стране превышает 4000, данная статистика немного удручающая.

Вопрос (А. Мамедов): Гамлет муаллим, как считаете, не много ли в Азербайджане учителей? К сожалению, статистикой не владею, но насколько я вижу на практике их вполне хватает... Что Вы думаете по этому поводу?

Ответ: Я отвечаю так. Во всем мире есть такой показатель, как количество учеников на душу одного учителя и это в среднем составляет 20 учеников на одного учителя. В Азербайджане этот показатель составляет 8. То есть на 8 учеников в стране приходится один учитель. И плюс к этому знания большинства учителей оставляет желать лучшего. Парадоксально то, что при наличие больше 300 тыс. учителей количество ВУЗ-ов готовящих такие кадры не имеет границ и как правило эту специальность выбирают сравнительно слабые по знанию абитуриенты. Это реальная проблема у нас в стране.

DÜNYA AZƏRBAYCANLILARININ III QURULTAYI

İyulun 5-də Heydər Əliyev Sarayında Dünya azərbaycanlılarının III qurultayı keçirildi. Qurultayın işində dünyanın 42 ölkəsindən seçilmiş 600 nümayəndədən 579 nəfəri, habelə dünyanın 30 ölkəsindən 211 nəfər qonaq qismində iştirak edirdi. Qurultayda Azərbaycan Respublikası 677 nümayəndə və 405 nəfər qonaqla təmsil olunurdu. Ümumilikdə qurultayda 1872 nəfər iştirak edirdi.

Qurultay açıq elan edildikdən sonra "Gücümüz birliyimizdədir!" sənədli filmini nümayiş etdirildi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev qurultayda geniş nitq söylədi. Qeyd etdi ki, dünyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları artıq tam formalaşmışdır. Birinci qurultaydan keçən dövrdə, yəni 10 il ərzində böyük işlər görülmüşdür, təşkilatların sayı artıb. Beş il əvvəl 336 diaspor təşkilatımız var idisə, hazırda onların sayı 416-ya çatıb. Bu, çox vacibdir. Ancaq, eyni zamanda, kəmiyyət bu məsələ ilə əlaqədar bəlkə də həlledici rol oynamır. Mən çox şadam ki, diaspor təşkilatlarımız keyfiyyət baxımından da güclənir, onların fəaliyyəti daha da məqsədyönlüdür, daha da təsirlidir. Müxtəlif ölkələrdə bizim diaspor təşkilatları tərəfindən keçirilmiş aksiyalar onu göstərir ki, istənilən yerdə təşkilatlarımız öz fikrini, öz etirazını, yaxud da ki, öz dəstəyini göstərə bilərlər. Bu, çox mühüm amildir. Mən çox şadam ki, bu gün dünyada fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları yeni səviyyəyə qalxıb. Bu təşkilatlar arasında koordinasiya işlərinin aparılması əlbəttə ki, onların fəaliyyətini daha da gücləndirir. Mən hesab edirəm ki, diaspor təşkilatlarımız fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə bütün Azərbaycan ictimaiyyətini birləşdirməlidir. İdeal variant ondan ibarət ola bilər ki, hər bir azərbaycanlı diaspor təşkilatlarına üzv olsun, onların tədbirlərində iştirak etsin, öz dəstəyini versin, öz köməyini göstərsin və eyni zamanda, diaspor təşkilatları tərəfindən də lazım olanda kömək görsün. Bunu etmək üçün bu təşkilatlar daha da güclü olmalıdır.

Mən hesab edirəm ki, ən vacib amillərdən biri diaspor təşkilatlarının birliyi. Bəzi hallarda bir ölkədə bir neçə diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir, böyük ölkələrdə əlbəttə ki, onların sayı onlardır. Əksər hallarda cəmiyyətlər arasında əlaqələr sağlamdır. Ancaq elə hallar var ki, orada müəyyən ziddiyyətlər, müəyyən problemlər, anlaşılmazlıq ortaya çıxır. Mən çox xahiş edirəm ki, əgər belə bir hal varsa, buna son

qoyulsun. Çünki biz ölkə daxilində də, xaricdə də bir yerdə olmalıyıq. Birlik bizi gücləndirir. Birlik olmasa, biz güclü ola bilmərik. Bu aksiomadır. Ona görə hesab edirəm ki, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin inkişafı üçün biz birliyi tam şəkildə təmin etməliyik. Eyni zamanda, hazırda Azərbaycanın dünyadakı daimi və diplomatik nümayəndəliklərinin sayı da artmaqdadır. Keçən qurultay zamanı bizim 46 səfirliyimiz və konsulluğumuz var idi. Hazırda onların sayı 65-ə çatmışdır. Yaxın zamanlarda 8 ölkədə yeni səfirlik və konsulluğun açılışı nəzərdə tutulur.

Səfirliklərlə diaspor təşkilatları arasındakı əməkdaşlıq daha da güclü, daha da məqsədyönlü olmalıdır. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı çalışmalıdır ki, onun dövləti haqqında müsbət imic formalaşsın, xalqı haqqında reallığı əks etdirən bir təəssürat yaransın.

Diaspor təşkilatlarının fəaliyyəti, eyni zamanda, erməni lobbisinin Azərbaycan əleyhinə apardığı çirkin kampaniyaya qarşı tutarlı bir cavabdır. Azərbaycan dövləti özünü qoruyur və qoruyacaqdır. Ancaq mən çox şadam ki, diaspor təşkilatlarımız da nəinki erməni lobi təşkilatlarına tutarlı cavab verir, eyni zamanda, onlar özləri orada Ermənistanla qarşı çox ciddi və real faktlar əsasında qurulmuş təbliğat işləri aparırlar. Mən xaricdə çalışan səfirlərimizlə görüşlərdə həmişə demişəm və bu gün də demək istəyirəm ki, bizim diplomatiyamız hücum diplomatiyası olmalıdır. Bizim diplomatiyamız müdafiə, özünümüdafiə xarakteri daşmamalıdır. Hücum diplomatiyamız nəticə verir. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində haqlı tərəf və zərər çəkən tərəf bizik, əlbəttə, arqumentlərimiz daha da ciddidir və daha da tutarlıdır. Hesab edirəm ki, növbəti dövrdə də erməni lobbisinə qarşı bütün dünyada mübarizəmizi davam etdirməliyik, onların yanlışlarını ifşa etməliyik, Azərbaycan həqiqətlərini təbliğ etməliyik və Azərbaycan reallıqlarını olduğu kimi təqdim etməliyik.

Siz, dünyada yaşayan azərbaycanlılar yaxşı bilirsiniz ki, Dağlıq Qarabağ əzəli və tarixi Azərbaycan torpağıdır. Əsrlər boyu xalqımız o ərazilərdə yaşamışdır, yaratmışdır. Ermənilər o əraziyə qonaq kimi gəlmişlər. Biz onların Dağlıq Qarabağa gəlməyinin tarixçəsini də yaxşı bilirik. Vaxtilə 1978-ci ildə ermənilər tərəfindən Dağlıq Qarabağda onların Dağlıq Qarabağa köçürülməsini əks etdirən abidə ucaldılmışdır. Mühari-

bənin ilk illərində ermənilər o abidəni dağıtmışlar. Ancaq tarixi dəyişdirmək mümkün deyildir.

Tarix tarixdir. 1978-ci ildə Qarabağda məskunlaşmalarının 150 illiyini qeyd edən ermənilər yaxşı bilirlər ki, onlar bu torpaqlara qonaq kimi gəlmişlər. Nəinki Dağlıq Qarabağ, bugünkü Ermənistan tarixi Azərbaycan torpaqlarında formalaşmışdır. İrəvan xanlığı, Zəngəzur mahalı bizim tarixi ərazimizdir. Xəritəyə baxsaq görürük ki, vaxtilə Zəngəzuru Azərbaycandan ayıraraq Ermənistanı vermək nəticəsində böyük türk dünyası coğrafi cəhətdən parçalandı. Yəni, Zəngəzurun Ermənistanı verilməsinin çox böyük mənfəəti mənəfi mənəfi var idi. Biz indi iddia etmirik ki, bu torpaqlar Azərbaycana birləşsin. Halbuki hər bir azərbaycanlı, hər bir vətəndaş, hər bir uşaq öz tarixini bilməlidir. Bilməlidir ki, bu bölgələr tarixi Azərbaycan torpaqlarıdır. Məsələnin həlli üçün, əlbəttə, bütün amillər nəzərdən keçirilməlidir. Tarix bəllidir. Bu bizim torpağımızdır, nəinki Dağlıq Qarabağ və digər bölgələr. Beynəlxalq hüquq normaları tam şəkildə bizim mövqeyimizi müdafiə edir. Minsk qrupunun həmsədr ölkələrinin dövlət başçılarının verdiyi bəyanatda da Helsinki Yekun Aktına istinad edilir. Helsinki Yekun Aktında açıq-aydın göstərilir ki, ərazi bütövlüyü prinsipləri xalqların öz müqəddəratını müəyyən etmək prinsipləri ilə ziddiyyət təşkil etməməlidir. Beləliklə, hüquqi cəhətdən də mövqeyimiz güclüdür.

Xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımız o ölkələrin daxili siyasətinin amilinə çevrilməlidir. Artıq bunun vaxtı gəlib çatıb. Həm ölkəmizin inkişafı, həm diaspor təşkilatlarımızın güclənməsi qarşımızda indi belə imkanlar açıq. Soydaşlarımız - azərbaycanlılar yaşadıkları ölkələrdə dövlət, hökumət qurumlarında təmsil olunmalıdırlar. Onların sayı da bəzi hallarda buna imkan verir. Qanunvericilik orqanlarında təmsil olunmalıdırlar. Bunu etmək üçün azərbaycanlılar arasında qarşılıqlı dəstək və birlik daha da güclü olmalıdır. Mən hesab edirəm ki, bu, realdır. Ümid edirəm ki, biz növbəti qurultaya qədər artıq bu barədə də yaxşı xəbərlər eşidəcəyik. Bu həm orada yaşayan azərbaycanlılar üçün bir dəstək olacaq, dayaq olacaq, həm ölkəmiz üçün. Çünki xaricdə azərbaycanlılar nə qədər güclü olsa, dövlətimizin maraqları da o qədər müdafiə olunaçaqdır. Nə qədər Azərbaycan güclü olsa, soydaşlarımız özlərini o qədər də əmin, rahat hiss edəcəklər. Ona görə də hesab edirəm ki, diaspor təşkilatlarının bütövlükdə və onların üzvlərinin fərdi qaydada real siyasətə, real işlərə daha da fəal cəlb edilməsi çox arzuolunan bir məsələdir. Əlbəttə, siz daim Azərbaycan dövlətinin dəstəyinə arxalana bilərsiniz.

Mən əminəm ki, siz də Azərbaycanda gedən proseslərə yaxından bələd olan adamlar kimi, haqlı olaraq qürur hissi keçirirsiniz. Azərbaycan müstəqil ölkə kimi iyirmi il ərzində böyük yol keçmişdir - tam şəkildə azad, müstəqil, gözəl iqtisadi imkanlarla. Azərbaycanda insanlar təhlükəsiz şəraitdə yaşayırlar. Əminyyət,

təhlükəsizlik, ictimai-siyasi asayiş qorunur, bütün azadlıqlar vardır. Siyasi və iqtisadi aləmdə heç bir məhdudiyət yoxdur. Regionda mövqelərimiz kifayət qədər möhkəmdir və tam əminəm ki, gələcək bizim təsir imkanlarımız daha da artacaqdır. Bizim xaricdə yaşayan böyük ailəmiz vardır, bu, azərbaycanlılardır. Onlar öz doğma Vətəninə bağlı olan adamlardır. Bizi fərqləndirən əlamət ondan ibarətdir ki, harada yaşamağımızdan asılı olmayaraq, öz Vətənimizə bağlıyıq. Bura bizim vətənimizdir, hamımızın vətənidir. Müstəqil Azərbaycan bütün azərbaycanlıların vətənidir.

Bizim bir vətənimiz var - Azərbaycan! Bizim bir dilimiz var - Azərbaycan dili! Bizim ümumxalq ideologiyamız var - azərbaycançılıq məfkurəsi! Mən arzu edirəm ki, dünyada yaşayan bütün azərbaycanlılar həmişə bir yerdə olsunlar. Həmişə bilsinlər ki, onların arasında güclü Azərbaycan dövləti dayanır və onlar hər zaman Azərbaycan dövlətinə arxalana bilərlər.

Fasilədən sonra qurultay öz işini davam etdirirdi. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov ötən qurultaydan sonra görülmüş işlərin hesabatına dair məlumat verdi. O, ikinci qurultaydan ötən dövrdə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması prosesinin daha da sürətləndiyini deyərək, hazırda dünyanın müxtəlif ölkələrində azərbaycanlıların 416 diaspor təşkilatının fəaliyyət göstərdiyini söylədi.

Sonra digər nəticələr çıxış etdilər.

Prezident Administrasiyasının ictimai-siyasi məsələlər şöbəsinin müdiri, qurultayın redaksiya komissiyasının sədri Əli Həsənov tədbirin əhəmiyyətini vurğulayaraq, ümumilikdə qurultayda 20 çıxışın dinlənildiyini, bu çıxışlarda 35-ə yaxın müxtəlif təklifin səsləndiyini bildirdi.

Sonra həmin təkliflər də nəzərə alınmaqla qurultayın yekun sənədləri qəbul olundu.

İştirakçılar qurultayın qətnaməsini, qurultay nümayəndələri adından Prezident İlham Əliyevə müraciəti, dünya azərbaycanlılarına ünvanlanan müraciəti və qurultay nümayəndələri adından Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı beynəlxalq təşkilatlara, xarici ölkə parlamentlərinə, dövlət və hökumət başçalarına müraciəti yekdilliklə qəbul etdilər.

Qurultayda, həmçinin 2001-ci ildə yaradılan Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının fəaliyyətinin davam etməsi və şuranın icra katibliyinin yaradılması qərara alındı.

Qurultay iştirakçıları Prezident İlham Əliyevi yekdilliklə Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasına sədr, diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimovu isə şuranın icra katibi vəzifəsinə seçdilər.

Bununla da Dünya Azərbaycanlılarının III qurultayı bağlandı.

AYDIN UNİVERSİTETİNİN TƏSİSÇİSİ "XƏZƏR"DƏ

İstanbul Aydın Universitetinin təsisçisi, Mütəvəlli Heyətin Başçısı, prof. Dr. Mustafa Aydın iyulun 13-də Xəzər Universitetində universitetin rektoru, prof. Cənab Rayder, prorektor prof. Rafiq Əhmədov, İctimai Əlaqələr və Media üzrə direktor Əlövsət Əmirbəyli, rektor assistenti İsxan İsxanlı ilə görüşdü. Görüş zamanı M. Aydın universitet haqqında geniş məlumat verildi. M. Aydın universitetinin sinif otaqları, laboratoriyaları, kitabxana İnformasiya Mərkəzi, Xalçaçılıq muzeyi ilə tanış oldu. Qonağın şərəfinə yemək verildi.

AIESEC

AIESEC TƏLƏBƏ VƏ GƏNC MÜTƏXƏSSİSLƏR ÜÇÜN NÖVBƏTİ MÜBADİLƏ PROQRAMI ELAN ETMİŞDİR

"AIESEC Azerbaijan" - tələbələrin və gənc mütəxəssislərin mübadiləsi təşkilatı növbəti mübadilə proqramı elan etmişdir.

Bu proqram gənclərə lider olmaq, məqsədlərinə çatmaq, cəmiyyətə müsbət təsir göstərmək, dünyanın hər tərəfindən insanlarla əlaqə qurmaq, ingilis dili bacarığını, liderlik potensialını inkişaf etdirmək üçün imkanlar yaradır.

Proqram çərçivəsində tələbə və gənc mütəxəssislər dünyanın 110-dan artıq ölkəsinə səfər edərək yeni bilik və bacarıqlara yiyələnə biləcəklər.

Müraciətlər sentyabrın 15-dək qəbul olunacaqdır. Ətraflı məlumatı və anketi www.aiesec.az internet ünvanından və azerbaijan@aiesec.net saytıdan əldə etmək olar.

Qeyd edək ki, AIESEC dünya miqyasında ən böyük gənclər təşkilatıdır. Ali təhsil müəssisələrinin hazırkı məzunları və tələbələri tərəfindən idarə olunan, 62 illik təcrübəyə malik AIESEC təşkilatının 50 mindən artıq üzvü vardır. Bill Qeyts, Bill Klinton və bir sıra məşhur insanlar bu global təşkilatın yetirmələridir.

"2011-2021-Cİ İLLƏRDƏ AZƏRBAYCAN TƏHSİLİNİN İNKİŞAFI ÜZRƏ MİLLİ STRATEGİYA" HAZIRLANACAQ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti 2011-ci il iyulun 11-də bu barədə sərəncam imzalamışdır

Sərəncamda göstərilir ki, son illər ərzində aparılan davamlı islahatlar siyasəti ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin əhəmiyyətli dərəcədə güclənməsinə imkan vermiş, dinamik sosial-iqtisadi inkişafı və insanlarımızın rifah halının yaxşılaşmasını təmin etmişdir. Məqsədyönlü iqtisadi inkişaf strategiyasının həyata keçirilməsi nəticəsində Azərbaycan orta gəlirli dövlətlər sırasına daxil olmuşdur.

İnkişafın innovasiya mərhələsinə keçilməsi, rəqabətədavamlı milli iqtisadiyyatın formalaşdırılması və inkişaf dinamikasının sürətləndirilməsi başlıca olaraq insan kapitalı ilə bağlı bir çox məsələlərin öz həllini tapmasını, o cümlədən təhsilin dünya standartlarına cavab verməsini tələb edir.

Respublikamızın mövcud potensialı müasir və innovativ təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi üçün geniş imkanlar açmaqla onun iqtisadi inkişafın mühüm amilinə çevrilməsini təmin etməlidir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti ölkəmizdə informasiya cəmiyyətinin qurulmasını və biliklərə əsaslanan iqtisadiyyata keçidin yeni təhsil modelinə tələbatını nəzərə alaraq, "2011-2021-ci illərdə Azərbaycan təhsilinin inkişafı üzrə Milli Strategiya"nın hazırlanması ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri Ramiz

Mehdiyevin sədrliyi ilə Dövlət Komissiyası yaradılmasını qərara almışdır.

Komissiyanın tərkibinə Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini Elçin Əfəndiyev, Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri Misir Mərdanov, Azərbaycan Respublikasının maliyyə naziri Samir Şərifov, Azərbaycan Respublikasının rabitə və informasiya texnologiyaları naziri Əli Abbasov, Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının sədri Elman Rüstəmov, Azərbaycan Respublikası Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasının sədri Mələykə Abbaszadə, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun icraçı direktoru Şahmar Mövsümov, Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Humanitar siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Fatma Abdullazadə və Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti Aparatının elm, mədəniyyət, xalq təhsili və sosial problemlər şöbəsinin müdiri İsmayıl Sadıqov daxil edilmişlər.

Bu sərəncamla, eyni zamanda, yeni yaradılmış Dövlət Komissiyasına "2011-2021-ci illərdə Azərbaycan təhsilinin inkişafı üzrə Milli Strategiya"nın layihəsini üç ay müddətində hazırlayıb təsdiq olunmaq üçün Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etmək tapşırılmışdır.

TƏLƏBƏ HÜQUQLARI NİZAMNAMƏSİNİN ELEKTRON VARIANTI

Azərbaycan Tələbələr Birliyi (ATB) "Tələbə hüquqlarının Azərbaycanda təbliği" layihəsi çərçivəsində Tələbə Hüquqları Nizamnaməsinin ana dilimizə tərcüməsini

elektron kitabça şəklində hazırlamışdır.

ATB-dən AzərTAc-a bildirmişlər ki, kitabçanın hazırlanmasında əsas məqsəd tələbə hüquqlarının tanınması və qorunması istiqamətində aparılan təbliğat işini yaxşılaşdırmaqdır. Kitabçada Azərbaycan Tələbələr Birliyinin tam hüquqlu üzvü olduğu Avropa Tələbələr Birliyinin üzvləri tərəfindən hazırlanan Tələbə Hüquqları Nizamnaməsinin Azərbaycan dilinə tərcü-

məsi verilmişdir.

Nizamnamə ali təhsil almaq, tələbə iştirakı, təhsilin sosial aspektləri, təhsilin elmi aspektləri, informasiya və biliyin əldə edilməsi və məxfiliyi hüquqları adı altında beş bölmədən, 35 maddədən ibarətdir.

Kitabçanın əvvəlində ATB sədri Elvin Aslanovun tələbələrə müraciəti dərc olunmuşdur. Müraciətdə Tələbə Hüquqları Nizamnaməsinin yeni nəşrlərinin hazırlanmasında müxtəlif tələbə qrupları və təşkilatlarının fəal iştirakının vacibliyi vurğulanmışdır.

CES
AZERBAIJAN ENGINEERING SOCIETY

XƏZƏR MÜHƏNDİSLƏRİ CƏMIYYƏTİNİN YAY MƏKTƏBİ

Xəzər Mühəndisləri Cəmiyyəti (XMC) iyulun 1-dən 8-dək tələbələr üçün Yay məktəbi təşkil etmişdi. İyulun 9-da "Hyatt Park" otelində məktəbin bağlanış mərasimi oldu. Mərasimdə Gənclər və İdman Nazirliyinin, Milli Elmlər Akademiyasının, Bakı universitetlərinin, BP və AZERCELL şirkətlərinin yüksək səviyyəli nümayəndələri və tələbələr iştirak edirdilər.

Tədbirdə BP şirkətinin vitse-prezidenti Seymur Xəlilov, akademik Vaqif Abbasov, Qafqaz Universitetinin prorektoru Cihan Bulut, Xəzər Universitetinin prorektoru Rafiq Əhmədov və başqaları öz çıxışlarında Yay məktəbinin təşkil olunması və müvəffəqiyyətlə başa çatması münasibətilə XMC-ni və tələbələri təbrik edərək, müvafiq sertifikatlar təqdim etdilər. Tədbirdə Xəzər Universitetinin XMC-dəki fəaliyyəti və həmçinin bu yaxınlarda Moskvada keçirilən Gənclərin Beynəlxalq elmi-praktiki konfransında məruzə ilə çıxış edərək konfransın qızıl medalına layiq görülən Gənc Xəzər mühəndisləri İctimai Birliyinin üzvü, Xəzər Universitetinin tələbəsi Rəhima Məmmədovanın müvəffəqiyyəti xüsusi qeyd olundu.

KARYERA PLANLAŞDIRILMASI ÜZRƏ TƏLİM

İyulun 16-17-də Xəzər Universiteti Peşə inkişaf mərkəzinin təşkilatçılığı ilə universitetin 10 nəfər məzununu üçün karyera planlaşdırılması üzrə ikigünlük təlim keçirilib və onlar müxtəlif şirkətlərdə sınaq müddəti ilə işə götürülmüblər. DSG şirkəti ilə Xəzər Universitetinin əməkdaşlığı nəticəsində təlimin bəzi iştirakçıları daimi iş təklifləri də almışlar. Peşə inkişaf mərkəzinin koordinatoru İsgəndər Ağayev təlimçilərə (Save the Children - Qurban Kərimbəyli və Council of Europe - Qeysər Qurbanov) təşəkkürünü bildirdi. İştirakçıların Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinə (SOCAR) səfərləri də nəzərdə tutulur.

"AZƏRBAYCAN GƏNCLİYİ 2011-2015-Cİ İLLƏRDƏ"

DÖVLƏT PROQRAMI

Dövlət Proqramı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2011-ci il 7 iyul tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir

Sərəncamda qeyd edilir ki, qloballaşmanın vüsət aldığı və informasiya cəmiyyətinin sürətlə formalaşdığı hazırkı mərhələ Azərbaycan Respublikasında sosial-iqtisadi, elmi-mədəni, təhsil və digər sahələrdə gənclərin daha fəal iştirakını təmin etmək istiqamətində aparılan işlərin yeni səviyyəyə yüksəldilməsini tələb edir. Məhz buna görə də cəmiyyətin maraqlarının təmin edilməsi və ölkə iqtisadiyyatının rəqabətə davamlılıq qabiliyyətinin artırılması üçün gəncliyin innovativ potensialından geniş istifadə olunmasına əlverişli zəmin yaradılmalıdır.

Ölkə gənclərinin vətənpərvərlik, azərbaycancılıq və dövlətçilik prinsipləri əsasında tarixi-mədəni irsimizə, milli-mənəvi və ümumbəşəri dəyərlərə hörmət ruhunda tərbiyə olunması, cəmiyyətin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni həyatında onların intellektual və yaradıcı potensiallarının ümummilli məsələlərin həllinə yönəldilməsi müasir dövrün tələbi olaraq qalır.

Gəncliyin inkişafında növbəti mərhələnin təmin edilməsi məqsədilə "Azərbaycan gəncliyi 2011-2015-ci illərdə" Dövlət Proqramının (bundan sonra – Dövlət Proqramı) həyata keçirilməsi zərurəti yaranmışdır.

Dövlət Proqramının əsas məqsədi Azərbaycan Respublikasında gənclər siyasətini daha da inkişaf etdirmək, gənclərin menecment sahəsində fəal iştirakına şərait yaratmaq, gənc mütəxəssislərin işlə təminatı və digər sosial-iqtisadi problemlərinin həllini təmin etməkdir.

Dövlət Proqramı aşağıdakı vəzifələrin yerinə yetirilməsini nəzərdə tutur:

- gənclərin hərtərəfli inkişafı üçün şəraitin yaradılması;
- gənclərin gələcəyin tələblərinə cavab verən təhsil almaları üçün bərabər imkanların təmin edilməsi;
- gənclərin məşğulluğunun artırılması, mülkiyyət formasından asılı olmayaraq müəssisə və təşkilatlara işə düzəlmələri üçün əlverişli şəraitin yaradılması;
- əmək bazarının tələblərinə cavab verən rəqabətə davamlı gənc kadrların hazırlanması;
- dövlət qulluğunda və idarəetmədə peşəkar və bilikli gənclərin sayının artırılması;
- gənc alim və tədqiqatçıların sosial təminatının gücləndirilməsi və məişət problemlərinin həll edilməsi;
- gənclər arasında sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi;
- gənc ailə institutunun möhkəmləndirilməsi;

- gənclərin məlumatlılığının artırılması;
- gənclərin vacib ictimai təşəbbüslərinin dəstəklənməsi üçün təşkilati, maddi və məlumatlandırma mexanizmlərinin inkişaf etdirilməsi;
- gənclərdə müasir düşünmə tərzinin formalaşdırılması, onların idarəetmə və tədqiqat yönü fəaliyyətə cəlb edilməsi;
- gənclərin regionların sosial-iqtisadi və mədəni inkişafından bəhrələnməsi üçün tədbirlərin həyata keçirilməsi;
- gənclərin özünüidarə və iqtisadi baxımdan təminatına bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi;
- gənclərin, o cümlədən gənc əlillərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi;
- gənclər arasında zərərli vərdişlərin yayılmasına qarşı yönəlməmiş fəaliyyətlərin dəstəklənməsi və inkişaf etdirilməsi;
- gənclərin inkişafında yerli icra strukturlarının və bələdiyyələrin iştirakının artırılması, yerlərdə gənclərə diqqətin gücləndirilməsi;
- gənclərlə işləyən mütəxəssislərin əlavə təhsilinin təmin edilməsi;
- gənclərin və gənclər təşkilatlarının ictimai həyatda təşəbbüskarlığının və iştirakının stimullaşdırılması;
- gənclərin beynəlxalq mübadilə və mədəniyyətlərarası dialoqda iştirakının dəstəklənməsi;
- gənclərin inkişafına yönəlməmiş infrastrukturun yaradılması.

Dövlət Proqramı üzrə həyata keçiriləcək tədbirlərin icrasını Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi əlaqələndirir. Həmin məqsədlə Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi tərəfindən aidiyyəti dövlət orqanlarının və ictimai təşkilatların nümayəndələri cəlb edilməklə Dövlət Proqramının icrası üzrə əlaqələndirmə Şurası yaradılır.

Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi Dövlət Proqramının həyata keçirilməsinə aidiyyəti beynəlxalq və qeyri-hökumət təşkilatlarının, elmi tədqiqat müəssisələrinin və yaradıcılıq ittifaqlarının cəlb olunmasını təmin edir.

Dövlət Proqramının həyata keçirilməsi üçün əsas maliyyə mənbəyi dövlət büdcəsidir. Dövlət Proqramının həyata keçirilməsinə büdcədən kənar dövlət fondlarının vəsaitləri, büdcədən kənar vəsaitlər, kreditlər, grantlar və Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə zidd olmayan digər mənbələr cəlb edilə bilər.

CAVIDŞÜNASLIĞA QIYMƏTLİ TÖHFƏ

"Xəzər Xəbəri"nin
NDU
bürosu

Naxçıvan Dövlət Universitetində «Azərbaycan qeyri-maddi mədəniyyət abidələri və Ərtoğrul Cavid» on cildlik külliyyatının təqdimatına mərasimi keçirilmişdir. Tədbirdə universitetin professor-müəllim heyəti və tələbələr, muxtar respublika ziyahları ilə yanaşı Azərbaycan elmi-ədəbi ictimaiyyətinin tanınmış nümayəndələri, görkəmli alimlər də iştirak etmişlər.

Tədbiri giriş sözü ilə açan rektor, akademik İsa Həbibbəyli qonaqları salamlayaraq, yeni nəşrin Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin 20 illik yubileyinə qiymətli töhfə olmasından, xalqımızın qeyri-maddi mədəniyyət abidələrinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, milli mədəniyyətimizin təbliği baxımından əhəmiyyətindən danışıb. Tədbiri giriş sözü ilə açan rektor, akademik İsa Həbibbəyli qonaqları salamlayaraq, yeni nəşrin Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin 20 illik yubileyinə qiymətli töhfə olmasından, xalqımızın qeyri-maddi mədəniyyət abidələrinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, milli mədəniyyətimizin təbliği baxımından əhəmiyyətindən danışıb.

Layihənin müəllifi və nəşrin tərtibçisi, AMEA Hüseyn Cavidin ev muzeyinin direktoru, filologiya elmləri doktoru Gülbəniz Babaxanlı «Azərbaycan qeyri-maddi mədəniyyət abidələri və Ərtoğrul Cavid» on cildliyinin tərtibi və nəşri Azərbaycan cavidşünaslığının nailiyyəti kimi» mövzusunda məruzə edərək, çoxcildlik haqqında ətraflı məlumat vermişdir.

Sonra nəşrin redaksiya heyətinin üzvü və farsdilli materialların tərcüməçisi, AMEA-nın müxbir üzvü, filologiya elmləri doktoru, professor Teymur Kərimli, NDU-nun tədris işləri üzrə prorektor, əməkdar elm xadimi Hüseyn Həşimli, Filologiya elmləri doktorları Kamran Əliyev, Məhərrəm Qasımlı, Cavanşir Yusifli, Tərhan Quliyev

və başqaları yeni çoxcildliyin özünəməxsus səciyyəvi cəhətlərindən, Cavid dühasının yetirməsi olan Ərtoğrulun ədəbi irsinin elmi məziyyətlərindən bəhs etdilər.

ƏRZURUM GƏDİYİNDƏN NUH YURDUNA

Naxçıvan Dövlət Universitetində Ərzurum Atatürk Universiteti günləri keçirildi

Universitetin rektoru, professor Hikmet Koçakın rəhbərlik etdiyi heyət universitet ərazisini gəzərək, müasir tipli yeni obyektlərdə - Tələbə Sosial Xidmət Mərkəzində, tələbə yataqxanasında və qonaq evində, habelə Olimpiya İdman Mərkəzində və İdman muzeyində oldu. Qonaqlara universitetin maddi-texniki bazası, strukturu, inkişaf səviyyəsi haqqında məlumat verildi.

Universitetin konservatoriyasında təşkil olunan görüşdə rektor, akademik İsa Həbibbəyli qonaqları salamlayaraq, dövlət müstəqilliyinin ilk illərində Naxçıvan Dövlət Universitetinin beynəlxalq əlaqələrinin təməli qoyulan zaman - 1992-ci ildə ilk dəfə məhz Ərzurum Atatürk Universiteti ilə əməkdaşlıq müqaviləsi imzaladığını və bu gün də çoxcəhətli tərəfdaşlığın uğurla davam etdirildiyini məmnunluqla söylədi.

Hikmet Koçak Naxçıvan Muxtar Respublikasında və onun yeganə dövlət ali təhsil ocağında kiçik hətərəfli inkişafa ürəkdən sevindiğini bildirdi, dünya elminə, təhsilinə inteqrasiya istiqamətində əlaqələrin əhəmiyyətindən danışdı. Rektorlar iki qaradaş xalqın

ortaq milli-mənəvi dəyərlərindən, tarixi söykəklərindən, ümummillə lider Heydər Əliyev və böyük Mustafa Kamal Atatürkün birlik ideyalarının bu gün də layiqincə davam etdirilməsindən də bəhs etdilər. Xatirə hədiyyələri təqdim olundu.

Sonra incəsənət fakültəsinin müəllim və tələbə-

lərinin rəngarəng konsert proqramı oldu.

Növbəti gün heyət Azərbaycan xalqının ümum-milli lideri, türk dünyasının böyük oğlu Heydər Əliyevin Naxçıvan şəhərindəki abidasını və muzeyini ziyarət etdi, ulu öndərin həyat və fəaliyyətini əks etdirən nadir eksponatlarla tanış oldu.

Sonra qonaqlar Tibb fakültəsinin məzunlarına həsr olunmuş tədbirə qatıldılar. Məzunların hazırladığı bədii proqram, əlvan musiqi nömrələri əsl bay-

ram əhval-ruhiyyəsi yaratdı.

Görüş zamanı universitet rəhbərləri hər iki ali məktəbin 2011-2012-ci illərdə həyata keçirəcəkləri birgə tədbirləri müzakirə etdilər, elm, təhsil, mədəniyyət və idman sahəsində müştərək layihələr planlaşdırdılar.

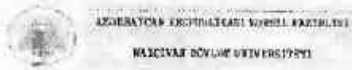
Naxçıvan MR Ali Məclisinin Sədri Vəlif Talıbov Ərzurum Atatürk Universitetinin rektoru Hikmet Koçakı və onun başçılıq etdiyi heyəti qəbul etmişdir.

Mehriban Sultan,

NDU-nun Mətbuat şöbəsinin müdiri

USTAD ŞƏHRİYARA HƏSR OLUNMUŞ BEYNƏLXALQ KONFRANS

*Naxçıvan Dövlət Universitetində İran İslam Respublikasının
Naxçıvandakı Baş Konsulluğunun Mədəniyyət Mərkəzi ilə birlikdə böyük
Azərbaycan-İran şairi Seyid Məhəmməd Hüseyin Şəhriyara həsr olunmuş
«Məhəmməd Hüseyin Şəhriyarin sənət dünyası» mövzusunda beynəlxalq
elmi konfrans keçirildi*

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL VƏ ELMLƏR BƏLƏDİLİYİ
NAXÇIVAN DÖVLƏT UNIVERSİTETİ

Məhəmməd Hüseyin Şəhriyarin sənət dünyası

Beynəlxalq elmi konfrans

PROGRAM

NAXÇIVAN—2011

Ali məktəbin rektoru, akademik İsa Həbibbəyli qonaqları salamlayaraq, konfransın keçirilməsində məqsədin iki qonşu ölkə arasında mədəni əlaqələrin, dostluq münasibətlərinin möhkəmləndirilməsindən ibarət olduğunu bildirdi. Qeyd olundu ki, şəri həyatın ən böyük möcüzəsi adlandırılan Şəhriyar öz möhtəşəm poeziyası ilə sərhədsiz söz dünyamızın mənəvi bütövlüyünün daha möhkəm, daha əzəmətli olmasına əvəzsiz xidmət göstərmiş, Yaxın Şərq ədəbiyyatını tərəvətli obraz və ifadə vasitələri ilə zənginləşdirmiş, dünya poeziyasına «Heydərbababaya salam» kimi yüksək dərəcədə xalqı və sənətkarlıq baxımından nadir əsərlərdən birini töhfə vermişdir.

İran İslam Respublikasının Naxçıvandakı Baş Konsulu Məhəmmədağ Məhəmmədəlinin çıxışından sonra məruzələr dinlənilədi. Naxçıvan Dövlət Universitetinin tədris işləri üzrə prorektoru, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Hüseyin Həşimlinin «Şəhri-

yar şeirlərinin janr xüsusiyyətləri», Təbriz Universitetinin Ədəbiyyat kafedrasının müəllimi, filologiya elmləri doktoru, dosent Əbülfəz Əli Mühəmmədinin «Şəhriyarin ədəbi məktəbi», Naxçıvan Dövlət Universitetinin «Qeyrət» nəşriyyatının direktoru, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Vəqif Məmmədovun «Ustad Şəhriyara ithaf olunan şeir və nəzirələr», Urmıya Universitetinin rektoru, filologiya elmləri doktoru, professor Məhəbub Taleyinin «Ustad Şəhriyarin sözlərində nüktələr, dəyərlər və irfaniyyə», Naxçıvan Dövlət Universitetinin Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının dosenti Xanəli Kərimlinin «Azərbaycan poeziyasında Şəhriyar mövzusu» adlı məruzələri dinlənilədi. Urmıya Universitetinin Ədəbiyyat kafedrasının müəllimi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Mənsur Şükri-nin, həmin kafedranın müəllimi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Müzəffər Xudavəndigar Muğanın, Ərdəbil Universitetinin Ədəbiyyat kafedrasının dosenti, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Əsgər Şahinin ifasında Şəhriyara həsr olunmuş şeirlərinin bədii qiraəti səsləndi. Sonda xatirə hədiyyələri təqdim olundu.

Konfrans öz işini İran İslam Respublikasının Poldəşt şəhərində davam etdirdi. Naxçıvan nümayəndə heyəti ustad Şəhriyarin Poldəşt şəhərindəki heykəlini ziyarət edərək, abidə önünə əklil qoydu.

Nərmin Cəfərova,

NDU-nun mətbuat şöbəsinin əməkdaşı

NDU-DA BEYNƏLXALQ SİMPOZİUM

Naxçıvan Dövlət Universitetində «Elektron Naxçıvan - 6: Naxçıvan Dövlət Universiteti və əlaqədar olduğu lokal şəbəkədə İKT-nin vəziyyəti» mövzusunda beynəlxalq simpozium keçirildi

Tədbiri giriş sözü ilə universitetin rektoru, akademik İsa Həbibbəyli açaraq, ənənəvi «Elektron Naxçıvan» layihəsinin əhəmiyyətindən, beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində virtual əlaqələrin inkişafından, ötən bir il ərzində müxtəlif videokonfranslar, videodərslər keçirilməsindən, distant təhsil üçün mükəmməl baza yaradılmasından danışdı. Qeyd olundu ki, universitetdə elektron təhsil sisteminin yaradılması, informasiya təminatının təşkil edilməsi məqsədilə elektron kitabxana, internet mərkəzləri, CİSKO Akademiyası, Təhsil Qeydiyyat Mərkəzi, İnformasiya texnologiyaları şöbəsi və digər qurumlar uğurla fəaliyyət göstərir. Artıq bir ildir ki, universitetin bütün tədris korpuslarında, struktur bölmələrində, eləcə də 108 hektarlıq ərazisində «Wi-Fi» kampus internet şəbəkə sistemindən istifadə edilir; bu da dünya elminə, təhsilinə inteqrasiyaya, beynəlxalq elmi əlaqələrin inkişafına öz əməli bəhələrini verməkdədir.

AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Rasim Əliquliyev çıxış edərək, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafı istiqamətində məqsədyönlü dövlət siyasətindən, ölkədə informasiya cəmiyyətinin formalaşmasından, muxtar respublikada müasir elektron telekommunikasiya şəbəkəsindən istifadə olunmasından, elektron universitet yaradılmasından bəhs etdi.

Rusiya Federasiyasının Novosibirsk vilayətinin təmsilçisi Aleksey Akimoviç Bəspalikov qloballaşan müasir dünyada İKT-nin əvəzsiz rolundan, xüsusilə ali təhsil sahəsindəki əhəmiyyətindən söz açdı.

Simpoziumun videokonfranslar bölməsində Cenevra, Ankara, Leypsiq şəhərləri ilə canlı bağlantı quruldu. Videokonfransda ənənəvi «Elektron Naxçıvan» layihəsinin əsas təşkilatçılarından olan, Mərkəzi və Şərqi Avropa Şəbəkələndirmə Assosiasiyasının Baş Katibi professor Yasek Gajevskinin «İnternet Cəmiyyəti qrantları - internet sahəsindəki layihələrin maliyyələşdirmə imkanları kimi», Ankara Universitetinin prorektoru, Yasemin Yalımın «Ankara Univer-

siteti ilə Naxçıvan Dövlət Universiteti arasında əməkdaşlıq», «Univent» TEMPUS layihəsinin grantholderi, Leypsiq Tətbiqi Elmlər Universitetinin İnformatika, riyaziyyat və təbiət elmləri fakültəsinin əməkdaşı professor doktor Klaus Haengenin «Univent» TEMPUS layihəsi üzrə görülən işlər və qarşıda duran vəzifələr» mövzusunda məruzələri dinlənildi.

Sonra universitetin ayrı-ayrı fakültələrinin əldə etdiyi nailiyyətlər və İKT-nin inkişafı vəziyyəti ilə bağlı müsabiqəyə start verildi. Müsabiqə zamanı universitetin ayrı-ayrı fakültələri arasında bağlantı yaradıldı.

AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Rasim Əliquliyev rəhbərlik etdiyi münəffər heyətinin yekun rəyini açıqladı. Müsabiqənin nəticələrinə görə İqtisad fakültəsi I, Magistratura bölməsi II, Fizika-riyaziyyat fakültəsi III yerə layiq görüldü. Digər fakültələr də müsabiqədə iştiraklarına görə fərqləndirildi. Beynəlxalq simpoziumda İKT-dən istifadə etməklə dərs keçməkdə fərqlənmiş müəllimlərdən Əli Cabbarov, Zərəfşan Babayeva, Seyid Surə, Nazim Bababəyli, Əlövsət Quliyev, Malikəjdər İbrahimov fəxri fərmanla təltif olundular.

Sonda rektor, akademik İsa Həbibbəyli və Naxçıvan MR rəhbəri və informasiya texnologiyaları naziri Rövşən Məmmədov çıxış edərək, beynəlxalq simpoziumun fəaliyyətini yüksək dəyərləndirdilər.

Mehriban Sultan,
NDU-nun Mətbuat şöbəsinin müdiri

“DÜNYANIN XİLASKARI” LONDON MİLLİ QALEREYASINDA NÜMAYİŞ ETDİRİLƏCƏK

Dahi italyan rəssamı Leonardo da Vinçinin uzun illər itirilmiş sayılan ilkin qiyməti 190 milyon dollardan çox olan “Dünyanın Xilaskarı” (Savior of the World) əsəri London Milli Qalereyasında nümayiş etdiriləcəkdir.

Bu informasiyanı dünya şöhrətli qalereyanın rəsmi nümayəndəsi yaymışdır. Onun sözlərinə görə, İntibah dövrünün ən parlaq nümayəndəsinin əsəri noyabrın 9-da açılacaq “Leonardo da Vinçi: Milan sarayının rəssamı” ekspozisiyasına daxil ediləcəkdir. Ötən il aparılmış bərpa işlərindən sonra əsərin dahi Leonardonun fırçasına məxsus olması faktı mütəxəssislər və alimlər tərəfindən təsdiq edilmişdir.

ABŞ İRAQDAN QANUNSUZ ÇIXARILMIŞ BİR SIRA MUZEY EKSPONATLARINI BAĞDADA QAYTARMIŞDIR

ABŞ Pentaqon podratçıların qanunsuz olaraq İraqdan çıxardığı bir sıra qiymətli mədəniyyət əsərlərini Bağdada qaytarmışdır.

Muzey eksponatlarının təntənəli surətdə təhvil verilməsi mərasimi iyulun 7-də Vaşinqtonda, İraq Mədəniyyət Mərkəzində keçirilmişdir.

Federal Təhqiqat Bürosunun (FTB) mətbuat xidmətindən bildirmişlər ki, dörd güldən, yağ lampası, iki boşqab, üç heykəlcik və yeddi terrakota lövhə İraq hökuməti simasında qanuni sahibə təhvil verilmişdir. Bu qiymətli əşyaların yaşı 2,5-4 min il arasındadır. Onların təxmini qiyməti barədə məlumat verilmir. Lakin mərasimdə iştirak edən FTB əməkdaşı həmin artefaktların qiymətsiz olduğunu bildirmişdir.

FTB-nin məlumatına görə, qiymətli eksponatlar 2004-cü ildə ABŞ Müdafiə Nazirliyinin İraqda çalışan podratçıları tərəfindən qanunsuz əldə edilmişdir.

“MƏHƏMMƏD FÜZULİNİN BİBLİOQRAFIYASI” KİTABI ÇAPDAN ÇIXMIŞDIR

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu tarix elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Aydın Xəlilovun tərtibçiliyi ilə “Məhəmməd Füzulinin bibliografiyası” kitabını nəşr etdirmişdir.

“Nurlan” nəşriyyatında işıq üzü görən kitabda Füzulinin əsərləri və haqqında yazılmış tədqiqatlar yer almışdır. Üç bölmədən ibarət kitabın birinci bölməsində dahi şairin dünyanın müxtəlif kitabxanalarında saxlanılan əlyazmaları barədə məlumatlar verilmişdir. Bunlardan ən qədimi 1541-ci ildə, hələ Füzulinin sağlığında üzü köçürülmüş, hazırda Türkiyənin Mövlana Muzeyi Kitabxanasında saxlanılan “Leyli və Məcnun” poemasının əlyazmasıdır.

İkinci bölmədə Füzulinin çap olunmuş əsərləri, üçüncü bölmədə isə şairin həyatı, sənəti barədə yazılmış əsərlər əhatə edilmişdir.

Yeni nəşrin redaktoru institutun əməkdaşı Arif Ramazanovdur.

ROLAN BRUNO: AZƏRBAYCAN MUSIQISI DÜNYADA TANINMALIDIR

Azərbaycanın zəngin mədəniyyəti vardır və onu dünyada tanımaq çox vacibdir

Bu sözləri iyulun 17-də Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi və təşkilatçılığı ilə Fransanın San-Trope şəhərində II Ramatuel klassik musiqi festivalı çərçivəsində keçirilən "Azərbaycanın mədəni zənginlikləri" sərəgisinin açılış mərasimində Ramatuel şəhərinin meri Rolan Bruno demişdir.

Mer bildirmişdir ki, əvvəllər Azərbaycanı yalnız Mstislav Rostropoviçlə tanımışdır. Lakin Heydər Əliyev Fondunun və onun prezidenti, Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevanın misilsiz xidmətləri sayəsində bu ölkəyə daha yaxından bələd olmuş və onun mədəniyyətini sevmişdir. R.Bruno, həmçinin iyulun 17-də keçirilən II Ramatuel klassik musiqi festivalında azərbaycanlı ifaçıların da iştirak etmələrindən qürur duyduğunu vurğulamışdır.

Mer Heydər Əliyev Fondunun da dəstək verdiyi bu festivalın Azərbaycan musiqisinin dünyada diqlənilməsi baxımından əhəmiyyətini qeyd etmişdir. "Azərbaycan mədəniyyəti ilə bağlı tədbirlərin keçirilməsi əhəmiyyətlidir. Çünki sizin ölkənin çox zəngin mədəniyyəti vardır. Biz hamımız yaxşı bilirik ki, Şərqdə ilk opera məhz Azərbaycanda yaranmışdır. 2011-ci ildə isə Azərbaycan "Eurovision" mahnı müsabiqəsinin qalibi olmuşdur. Bütün bunlar Azərbaycan mədəniyyətinin zənginliyindən xəbər verir".

*Aygün Əliyeva,
AzərTAc-ın müxbiri
San-Trope*

9 MİLYON FUNT STERLİNQ QİYMƏTİNDƏ KİTAB

*Britaniya kitabxanası Avropada ən qədim kitabı almaq üçün zəruri olan
9 milyon funt sterlinq pul toplamağa başlamışdır*

Britaniya kitabxanası Britaniyada, demək olar ki, nəşr edildiyi formada saxlanılmış ən qədim kitabı almaq üçün 9 milyon funt sterlinq (təqribən 14,5 milyon dollar) vəsait toplamağa başlamışdır.

Britaniyada çıxan "Qardian" qəzeti iyulun 14-də xəbər vermişdir ki, toplanan vəsait dəri cildli kiçik (insanın ovucu ölçüsündə) İncili almağa sərf ediləcəkdir.

Apostolların kəlamlarının toplandığı bu cild təqribən 1300 il bundan əvvəl yaşamış müqəddəs Kutbert Lindisfarlinin məqbərəsində tapılmışdır.

1979-cu ildə müvəqqəti saxlanılmaq üçün Britaniya kitabxanasının arxivlərinə verilmiş kitab o vaxtdan oradadır.

Hazırda müəssisənin əməkdaşları bu artefaktın alınması barədə danışıqlar aparırlar.

Britaniya Milli İrs Memorial Fondu İncilin alınması üçün maddi baxımdan kömək etməyə hazır olduğunu bildirmiş və bunun üçün tələb edilən məbləğin tən yarısını öz ehtiyatlarından kitabxananın hesabına köçürəcəyini vəd etmişdir.

Milli İncəsənət Fondu da bu məqsəd üçün 250 min funt sterlinq ayırmaq niyyətindədir.

Britaniya kitabxanasının əməkdaşları vəd etmişlər ki, onların planları həyata keçsə, bu nadir kitabı məşhur Darem kilsəsində - YUNESKO-nun Ümumdünya İrs Siyahısındakı obyektlər sırasına daxil edilmiş bu monumental tikilidə nümayiş etdirəcəklər. İncil bu kilsənin içərisində 1104-cü ildə orada dəfn edilmiş müqəddəs Kutbertin məqbərəsi açılarkən aşkar edilmişdir.

VII əsrə aid edilən kitabın orijinal dəri cildi praktiki olaraq tam salamat qalmışdır.

Britaniya kitabxanasının direktoru Linn Bredlinin sözlərinə görə, bu incil "anqlosaklar dövründən sanki möcüzə sayəsində zamanəməzə qədər salamat qalmışdır".

Britaniya kitabxanası 1973-cü ildə yaradılmışdır. Dünyada ən iri kitabxanalardan biri olan bu kitabxananın saxlama vahidlərinin sayı 150 milyondan çoxdur.

KEÇMİŞİN FƏLSƏFƏSİ VƏ YA TARİX NECƏ YAZILIR?

Əvvəli jurnalın 284-cü (aprel 2010), 286-287-ci (iyun 2010 - iyul 2010/2010),
288 - 298 - ci (sentyabr 2010 - iyul 2011) nömrələrində

Hamlet İSAXANLI

Keçmiş keçib gedib. Bu, məntiqi cəhətdən həqiqət olsa da, o qədər də sadə həqiqət deyil. Keçib gedən bizim keçmişimizdir, biz o keçmişdən əmələ gəlmişik. Kimliyimizi, mahiyyətimizi o keçmişsiz təsəvvür etmək mümkün deyil. Biz öz keçmişimizə bağlıyıq. Biz keçmişimizin davamıyıq.

Bəşəriyyətin keçmişi necə olub? Bu barədə əfsanələr, miflər və tarix söz deyir. Tarix daha dəqiq məlumat verməyə çalışır. Əslində, biz keçmişi tam deyil, tarixin bizə söylədiyi qədər bilirik. Başqa sözlə desək, tarixin məzmunu keçmiş haqqında bildiklərimiz və öyrənib yazdıqlarımızdan ibarətdir. Tarixin məzmunu və tutumu ayrı-ayrı şəxslərin, tarixçilərin yazıb toplaya bildiyi qədərdir. Tarix subyektivdir, nisbidir, tarix yazanların iradəsindən, ideyasından, şəxsiyyətindən, gücündən müəyyən dərəcədə aslıdır.

Keçmişin təbiəti və ruhu nədir? Keçmiş necə dərk olunur? Bəlkə keçmiş kəşf olunur? Keçmişin dərkində subyektivlik varsa, keçmişi öyrənən tarix nədir, elmdir, yoxsa sənət? Tarixi subyektiv edən hansı amillərdir? Tarix gözəldir; bu

gözəllik öz heyranlarını yoldan, başdan çıxarmırmı, tarix təhlükə törədə bilərmi? Tarix necə yazılır və ya necə yazılsa yaxşıdır?

Bu və buna bənzər suallar tarixin fəlsəfəsinə aiddir. Bu yazı keçmişdə baş verənlərin dərkilə ilə məşğul olan tarixin mahiyyəti haqqındadır. Elm və sənətin qovşağında yer tutan tarixin fəlsəfəsi, çox güman ki, tək tarixçilərə və filosoflara deyil, bəşəri düşüncələrə dalan hər kəsə maraqlıdır.

Tarixin hərəkətverici qüvvələri, Tarix və tərəqqi (2)

Təkamül keyfiyyətcə yeni formaya keçid deməkdir, ümumiyyətlə desək, təkamül ancaq inkişaf demək deyil, azalma və digər növ köklü dəyişmələr də bura aid ola bilər. 19-cu əsr sosial təkamül ideyaları (tarixi materializm daxil olmaqla) - sosial tərəqqi var və tarixin inkişaf qanunları var - deyirdi. Digərlərinə görə tarixdə qanunlar olmasa da, təbii sosial meyillər, davranışlar mövcuddur, sosial mühit var və bu mühitdə dəyişmələr baş verir. Bixətli təkamül anlayışı tarixi inkişafın ancaq bir yolla getdiyini qəbul etməklə bağlıdır, bir sivilizasiya dayanır (yox olur, ölür?!), digəri, mümkündür ki, əvvəlkindən estafeti alıb irəliləyir, bəzən də sürətlə qaçır. Bir sıra mütəfəkkirlər (o cümlədən Hegel) ibtidaidən yüksək formaya, sadədən mürəkkəbə, qarışıqlıqdan nizama doğru birxətli sosial tərəqqini 1) ovçuluq və yığılıq, 2) çobanlıq və köçərlik, 3) aqrar və 4) ticarətin üstün olduğu dörd pilləyə ayırırlar. Çoxxətli təkamül isə bir neçə fərqli inkişaf yollarının paralel varlığı deməkdir; bu cür təkamül nəzəriyyələri daha çox 20-ci əsrə xasdır.

Pozitivizm cərəyanının banisi, çağdaş elm fəlsəfəsinin ilk böyük nümayəndəsinin ilk böyük nümayəndəsi və sosiologiya elminin yara-

dırılardan biri olan Auguste Comte (1798-1857) bəşəriyyətin aqli inkişaf prinsipini tarixin əsas qanunu sayırdı. O, sosial tərəqqini üç ardıcıl pilləyə ayırır ("Cours de philosophie positive", 1830-1842): qeyri-təbii, miflik izahlarla müşayiət olunan və ardıcılıqla fetişizm, politeizm, monoteizm dövrlərindən keçən teoloji pillə, təbii səbəb və qüvvələrin varlığını qəbul edən mücərrəd metafizik pillə və qüvvələr münasibətini elmi yolla izah etməyə çalışan pozitiv pillə.

A. Comte'nin üç pilləsinə dördüncünü - texnologiya fəlsəfəsinə əlavə etməyi israr edənlər olub. M. Weber'in (1864-1920) bölgüsü başçının və ya liderin hakim, üstün xüsusiyyətinə əsaslanır, formaca fərqli görünə bilər, məzmunca A. Comtenin bölgüsü ilə səsleşir: xarizmatik (ailə və dində çox rast gəlinir), ənənəvi (patriarxal, feodal cəmiyyətə xas) və rəsonal (çağdaş dövlət və hüquq, bürokratiyaya xas) başçıların hökm etdiyi dövrlər. Weber tarixin və cəmiyyətin rəsonallaşma istiqamətində hərəkət etdiyini, rəsonallaşmanın iqtisadiyyat, mədəniyyət, din və psixologiyada dərin dəyişmələrə səbəb olduğunu vurğulayır. O, kapitalizmin yaranması və inkişafını, həmçinin Qərbi dünyasının çox irəliləyən çıxmasını məhz rəsonal-iqtisadi düşüncənin gücü

M. Weber

Auguste Comte

Lester F. Ward

baxımından izah edir. Weber tarixin çox Allahlılıqdan tək Allahlılığa və ondan Allahsız elma doğru irəlilədiyini qeyd edir. O, rasionallığın insanı maşına döndərdiyini, onun azadlığını əlindən aldığı da söyləyir. Bir çox müttəfəkkirlər tərəfindən o dövrün ən böyük almanı adlandırılan Weber, ümumiyyətlə, antipozitivist idi.

Amerikan bioloqu və sosioloqu Lester F. Ward (1841-1913) elmin inkişafını ilə dinin təsirini qarşılaşdırır, dinin rolunun azaldığı, elmin rolunun artdığı ölkələrin daha xoşbəxt olacağına inanırdı.

L.H. Morgan

L.H. Morgan (1818-1881) texnoloji tərəqqini sosial tərəqqinin əsas əlaməti sayırdı. O, klassik "Ancient Society" (1877) əsərində da-xil etdiyi üç dövrü (savaş, barbarlıq və sivilizasiya) uyğun olaraq od, ox və dulusçuluq; heyvanların əhliləşdirilməsi, aqrar təsərrüfat və metal işi; əlifba və yazı ilə səciyyələndirir. Sosial tərəqqi tərəfdarları bütün cəmiyyətlərin tərəqqi pillələrini eyni ardıcılıqla, amma müxtəlif vaxtda (və müxtəlif sürətlə) keçdiyini söyləyirdilər. L.F. Ward dünya tarixini dörd parçaya bölürdü: kosmogenezis (dünyanın yaranması və təkamülü), biogenezis (həyatın yaranması), antropogenezis (insan ağılının güc qazanması) və sosiogenezis (tərəqqinin elmi və digər yollarını aramaq, şəxsi fəallıq və xoşbəxtlik dövrü). Lakin sosial tərəqqi mükəmməl deyil, cəmiyyət və mədəniyyətin geriləməsi və cırılması da baş verə bilər (bu fikrin tərəfdarları çox olub, indi də çoxdur).

Leslie White

Amerikan antropoloqu **Leslie White** (1900-1975) tarixi dövleşdirməni istifadə olunan enerji növlərinə görə həll edir, tarixi birkəfli tərəqqi baxımından beş dövrə bölür: İnsanın öz əzələsi, əhliləşmiş heyvanın işlədilməsi, bitki (aqrar), təbii

Gerhard Lenski

qaynaqlar (kömür, neft, qaz), nüvə enerjisi dövrü¹. Amerikan sosioloqu **Gerhard Lenski** (1924) insan inkişafındakı ardıcıl dövrləri müəyyən edərkən

enerjini informasiya ilə əvəz edir. O, dörd mərhələni informasiyanın miqdarı və istifadəsi ilə ölçür: 1. informasiya genlərlə irsiyyətlə ötürülür; 2. Aqrar inkişaf zamanı informasiya fərdi təcrübə ilə; 3. İşarələr və məntiqin inkişafı ilə; 4. Simvollar, dil və yazı ilə ötürülür.

Emile Durkheim

Sosiologiyamı akademik səviyyəyə qaldıran **Emile Durkheim** (1858-1917) sosial təkamülü zəif inteqrasiyalı, həyat tərzini çox rəngarəng olmayan, ənənəvi, nisbətən sadə və kiçik cəmiyyətlərə xas olan *mexaniki həmrəylikdən* güclü inteqrasiyaya malik, çağdaş, sənayeləşmiş cəmiyyətə xas olan *üzvi həmrəylikə* keçidlə izah edirdi. Əhəlinin artması, sıxlıq və sosial bağlılıqların, qarşılıqlı asılılıqların artması, xüsusilə də ixtisaslaşma üzvi həmrəylikə doğru hərəkəti zəruri edir. Sosial həmrəylik fikri E. Durkheimdən təqribən beş əsr əvvəl İbn Xəldunun "Müqəddimə"sində "Asabiyyə" adı ilə nəzəri və tarixi baxımdan geniş təhlil olunmuşdu (bu barədə yazımızın əvvəlki hissələrində danışmışıq).

Sosial tərəqqi və onun tarixi problemi sosiologiyaya ilə tarixi birləşdirir, burada görüş baş verir. Cəmiyyətlərin tarix boyu dəyişməsi, dövlətlərin necə inkişaf etməsi, tarixdə baş verənlərin izahı ilə məşğul olan sahəni tarixi sosiologiyaya adlandırmaq olar.

H. Spencer və A. Comte cəmiyyəti bioloji orqanizmlərə bənzədir, cəmiyyətə dəyişmə, müxtəliflik, təbii seçmə və irsiyyət kimi xüsusiyyətlərin xas olduğunu iddia edir və bundan nəticələr çıxarırdılar. L.F. Ward isə insan təkamülünün bitki və heyvanlardan çox fərqli getdiyini bildirirdi; bitki və heyvanlar təbiətə uyğunlaşır, insan isə təbiətə təsir edir, onu özünə (insana) fayda verəcək istiqamətdə dəyişməyə çalışır. İnsan təbiətlə yarışır, bu yarış bəşər tarixinin hərəkətverici qüvvəsidir. Təkamülü sadədən mürəkkəbə doğru deyil, az uyğunlaşandan çox uyğunlaşana doğru gedən yol kimi də şərh edirlər.

Dövri və ya dairəvi tərəqqi modelləri müəyyən əlamətlərə görə, bioloji aləmdə olduğu kimi, cəmiyyətlərin yaranması, uşaqlığı, yetkinliyi, qocalması və ölməsini, sonra yeni cəmiyyətin yaranmasını və həmin həyat dairəsinin təkrarlanmasını iddia edir. **Nikolay Danilevski**

Nikolay Danilevski

(1822-1855), Oswald Spengler, Vilfredo Pareto (1848-1923), Rus-Amerika sosioloqu Pitirim A. Sorokin (1889-1968), Nikolay Kondratyev (1892-

1938) və bəzi digər tarixçi, filosof, iqtisadçı və sosioloqlar bu növ modellər qurmağa çalışmış, bütövlükdə tarixin və ya müəyyən növ tarixin (iqtisadi, demografik, siyasi və texnoloji inqilablar, savaşlar və s.) müəyyən mənada təkrarlanmasını, qalxıb-enməsini, dalğalanmasını iddia etmiş, bu mənada "mütləq tərəqqi yoxdur, lakin sosial tərəqqi var" fikrini vurğulamışlar. N. Danilevski "Rusiya və Avropa: Slavyan dünyasının Roma-German dünyası ilə mədəni və siyasi münasibətlərinə bir baxış" (1869) əsərində hər xalqın və ya sivilizasiyanın dil və mədəniyyətlə müəyyən olduğunu və bu səbəblə başqasına verilmədiyini söyləmiş, sivilizasiyaları təsnif etmiş, slavyanların gənclik dövrünü yaşadığını, onların inkişaf planının paytaxtı Konstantinopol (İstanbul) olan imperiya qurmaqla bağlı olduğunu irəli sürmüşdü. N. Danilevski və ondan sonra gələn O. Spengler, A. Toynbee kimi "təsnifatçı" roluna girən tarixçi, filosof və sosioloqların fikrincə vahid tarix yoxdur, ayrı-ayrı sivilizasiyalar, mədəniyyətlər var. Spengler

A. Toynbee

ilahiliyə, kosmikliyə, ritm və takta (vəznə) can atmağı mədəniyyətlərin hərəkətverici qüvvəsi sayırdı. A. Toynbee "çiçəklənən", "inkişaf etməyən" və "dönüb qalan" muxtar sivilizasiyaların içində müxtəlif əlamətlərə görə daha xırda sivilizasiyaların mövcud olduğunu irəli sürür, rus matryojkasına və ya ağac

şaxələnməsinə bənzər bir-birinin içində yerləşmiş alt-sivilizasiyalardan və ya bala-sivilizasiyalardan bəhs edir. A. Toynbee onların hamısına bir ömür yolu və sonunda ölüm xas olduğunu əsaslandırmağa çalışıb. Toynbee tarix prosesi belə izah edir: tarixi vəziyyətlərin əmələ gətirdiyi zəncir zamana meydan oxuyur, bu çağırışa isə insan dühası, insan idraki cavab verir (Allahın izni və nəzarəti ilə). A. Toynbee Allahın və xristianlığın bəşəriyyəti xilas edə biləcəyini söyləyirdi. O, sivilizasiyaların estafetlə bir-birini əvəz etməsi fikri barədə düşünür (hər halda, bizə belə gəlir).

Çin sülalələr dövrəsi (dairəsi) adlanan fikir maraqlı hakimiyyət ideyası üzərində qurulmuşdu. Hökmdar göylərdən tapşırıq, yəni ilahi mandat alaraq hakimiyyətə gəlir. Dövlət çiçəklənir, əhali artır, korupsiya güclənir, çöküş başlayır, sabitlik pozulur, başlanan və genişlənən üsyanlar və vətəndaş savaşları nəticədə hökmdarın məğlubiyətinə, onun ilahi tapşırığı, mandati itirməsinə gətirib çıxarır. Növbəti hökmdar ilahi tapşırıq alana qədər çöküş davam edir.

Tərəqqi tarixi insan aqlının tərəqqi ilə azad olması, cahilliklə mübarizə tarixidir. Fransız maarifçiləri faktik olaraq elm tarixini tarix fəlsəfəsinə döndərmişdilər. Condorce qeyd edirdi ki, elmin tərəqqisinin hərəkətverici qüvvəsi təsadüflər və dahi elm adamlarıdır.

Tərəqqini və ümumiyyətlə, ictimai hadisələrin

səbəblərini tək bir əsas amillə izah edənlərə **monistlər** deyilir. Yuxarıda bir az toxunduğumuz iqtisadi, elmi-fikri, demografik və digər növ hərəkətverici qüvvələrə coğrafi-iqlim şəraiti, irqlərin mübarizəsi (antropoloji), dini qüvvə (Weberdə protestantizmə xüsusi rol, missiya ayrılmışdı), təqlidçilik (bənzəmə istəyi) kimiləri əlavə oluna bilər. **Plyuralistlər** isə tarixdə baş verənləri hər hansı bir tək amillə izah etməyə çalışmırlar. Uyğun olaraq "tarix birməchullu və ya çoxməchullu tənlkdir" deyənlər var. (P. Sorokin və başqaları)

Thomas Malthus

(1766-1834) - şərtlər bərabər deyil, insan artımı (həndəsi silsilə) Yer kürəsinin verə biləcəyi nemətlərdən, qida artımından (ədədi silsilə) daha sürətlidir - deyirdi. Bu səbəblə tərəqqi olmayacaq - fikrini, qısa zamanda çox məşhurlaşmış ziddiyyətli nəzəriyyəsinə əsaslandırmağa çalışırdı. İnsan təbiətin dəyişməz olduğunu da qeyd edirdi. 1968-ci ildən fəaliyyətə başlayan qlobal düşüncə qurumu - **Roma klubu** da təbii qaynaqların (o cümlədən neftin) məhdudluğu üzündən qlobal iqtisadi artımı məhdudlaşdırmaq lazım olduğunu iddia edir, ətraf mühiti və gələcək dünya faciəsini bu yolla önəlmək lazım gəldiyini irəli sürür. Lakin sonralar qaynaqların məhdudluğu şəraitində də artımın mümkünlüyü məsələsinə əsaslandırmışdılar.

Thomas Malthus

Qul alveri, kolonializm, 1-ci və 2-ci dünya savaşları kimi qlobal əksiklik və faciələr sosial tərəqqi ideyasını iflasa uğrattı. **O. Spengler** Avropanın çökdüyünü və tərəqqinin sonu gəldiyini elan etdi ("The Decline of West", 1920). O, "dünya tarixi bir dünya məhkəməsidir; bu məhkəmə həmişə daha güclü, özünə daha inamlı olanın xeyrinə həll edir" fikrini vurğuladı. Yəni, tarixin hərəkətverici qüvvəsi gücdür. Gücün insaf və ədaləti məğlub etdiyi fikri bir daha alovlandı.

O. Spengler

Digər tərəfdən, sosial tərəqqinin avromərkəzçilik və kolonializm məhsulu olduğunu irəli sürənlər meydana çıxdı (o cümlədən, F. Boas, M. Mead, R. Benedict kimi antropoloqlar). Rəsonalizmi müasirliyin elanı kimi vermək fikri və elmi düşüncənin ideologiyaya çevrilməsi çox tənqidlərə məruz qaldı (hərçənd ki, irrəsonallıq da dağıdıcılıq törədə bilər; nə etməli?). J.J. Rousseau'dan M. Weberə qədər çox müfəkkirlər tərəqqi ilə insan azadlığı və ləyaqətinin

iddiyini vurğulamışlar. Sosial elmlərin hal-hazırkı ruhu cəmiyyətlərin müxtəlifliyinə ehtiyatlı və fərqli yanaşmalar nümayiş etdirir. mədəni nisbiliyi (relyativizm) və çoxxətli təkamülü, mədəniyyətlərəarası bağlantıların rolunu önə çəkir. Sosial tərəqqi və determinizm əvəzinə təsadüflərin və azad iradənin

G. W. F. Hegel

yönəldici rolundan, bu və ya digər ehtimaldan, cürbəcür inkişaf yollarının mümkünliyündən də danışılır.

G. W. F. Hegel dünya tarixini azadlıq şüurunun tərəqqisindən, inkişafından ibarət hesab edirdi. Onun məşhur ifadəsini yada salaq: şərq xalqları bilir ki, orada yalnız

bir adam azaddır, Yunan və Romada bəziləri azad idi, biz isə bilirik ki, bütün insanlar mütləq azaddırlar. Həm Kant, həm də Hegel əmin idilər ki insanların bu məqsədə çatması ilə (mülki konstitusiyaya və ya azadlıq əldə etməklə) tarix sona çatır, tərəqqinin yeni daha yüksək pilləsi qalmır. Hegel, insan öz dərin təbiətinə görə azad olmalıdır. -deyir. O, azadlığın ancaq konstitusiyalı monarxiyada tam reallaşma biləcəyini irəli sürür (kiminsə son qərar gücü olmalıdır). Bu halda fərdi maraqlarla icmanın maraqları həmahəng olur.

K. Marks da asl azadlığı tarixin əsas ideyası sayırdı. H. Spencer, sosial tərəqqinin əsas nəticəsi fərdi azadlığın artmasıdır, -deyirdi.

Edmund Husserl

Filosof və riyaziyyatçı (Karl Weierstrass və Leopold Kronecker kimi böyük riyaziyyatçıların tələbəsi) **Edmund Husserl** (1859-1938) universal bilik sisteminin yaradılmasını son məqsəd və tarixin mənası sayır.

B. Croce xeyri əldə etməni məqsəd, şəri isə bu yolda stimül hesab edir. R. Aron görə tarixin məqsədi insanın öz fikirlərini həyata keçirmək istəyidir.

"Fərdin, şəxsin bir iş görmək, bir arzuya çatmaq məqsədi var, bəşər tarixinin isə heç bir məqsədi yoxdur" deyənlər də var. Onlar təfəkkürün kazuallığını (təsadüflər üzərində qurulduğunu) iddia edərək universal və vahid istək və arzuların mövcud olmadığını irəli sürürlər.

Dialektikaya əsasən ideya (tezis) meydana gəlir, onun məhdudluğu, sədləri var, bu səbəbdən dia-metrik əks ideyaya (antitezisə) baxmaq zəruri olur. Əksliklərin bu mübarizəsi və vəhdəti yeni ideyaya (sintezə) gətirib çıxarır. Hegelə görə konstitusiyalı monarxiya məhz dialektikanın təbii nəticəsidir. Daha doğrusu, bu halda yunan ənənəvi mədəniyyəti-tezis, Sokratın idraka, rəşadətə düşüncəyə əsaslanan fərdi

azadlıq ideyası-antitezisdir, onların sintezi isə Hegelin öz dövründəki alman konstitusiyalı monarxiyasıdır. Lakin Hegelin öz dialektikasını bura tətbiq etsək, bu, tezis olaraq yeni dialektik hərəkətin əsasında dayanma bilməzmi?

Hegelin tarixi prosesə sadə xətti tərəqqi və ya dövrü təkrarlanma kimi baxanlarla razılaşmır; tarix təkrar olunmur, spiral üzrə hərəkət edir (Vico'da da buna bənzər fikirlər var). Digər tərəfdən, tarix insanın iradəsinin məhsuludur. Ağıl, dərrakə öz məqsədinə çatmaq üçün ehtirasdan istifadə edir, ehtiraslar qabarıq görünsə də, əsas o deyil. Tarix düşüncənin tarixidir və bu baxımdan məntiqin bir şəkli-dir. Bu səbəbdən də tarixdə heç nə təsadüfi deyil -Hegel belə düşünürdü.

Hegelçi **Francis Fukuyama** (1952) hesab edir ki, tarix sona çatıb. Liberal demokratiya əsasən əldə edilib və ya edilməkdədir (cüzi istisnalarla, məsələn İslam ölkələrində...). İstək (daha çox iqtisadi istək) və tanınma, qəbul edilmə, etiraf edilmə, qürur hissi keçirmək mexanizmləri işə düşür. Tanınma mexanizmi liberal demokratiyada gerçəkləşə, işləyə bilər. Nietzsche'yə görə üstün insan, sonuncu insan öz arzularını həyata keçirməkdən çəkinmir, utanmır. Tanınma məsələsində Nietzsche'ni qəbul etsə də, Fukuyama "yeni mədəniyyət" axtarmır, liberal demokratiyanı yeganə xilas yolu bilir. O, tarixi liberal demokratiyaya aparıcı "universal tarix" sayır.

Hegel tarixi qeyri-materialist ideya ilə, insanın tanınmaq uğrunda mübarizəsi kimi şərh edirdi. Ayıb və qürur hissləri tarixin aparıcı qüvvələridir. Bu mübarizə insan ləyaqətinə hörmət, insan haqlarına hörmət üzərində qurulan müasir demokratiyalara gətirib çıxardı. Beləliklə, tanınma, qəbul edilmə siyasətinin mərkəzi məsələsi sayıla bilər.

Marks (1818-1880) (Karl Marx) Hegelin dialektikasını qəbul etdi, lakin maddi həyat tezisini irəli sürdü. Şüur həyatı müəyyən etmir, həyat (maddi şərtlər) şüuru müəyyən edir. Sosial mövcudluqdur şüuru müəyyən edən. Hegelə görə tarixin məqsədi bəşəriyyətin azadlıq əldə etməsidir. Buna mane olan nədir? Ludwig Feuerbach'a görə ortodoks dindir. Allahı insanlar öz ideallarının proyeksiyası kimi kəşf etdilər, bu isə onları öz təbiətlərindən uzaqlaşdırdı, yadırgalaşdırdı. Marksa görə azadlığın qazanılmasında əsas maneə iqtisadi və maddi

Francis Fukuyama

Marks

şərtlərdir, yoxsulluqdur. Məsələnin praktik həlli üçün mübarizədə heç nə itirməyən, ancaq qazana bilən sinif lazımdır, bu, işçi sinif – proletariatdır. O, öz zəncirindən başqa heç nə itirə bilməz. O, dünyaya qələbə çala bilər, onu dəyişdirə bilər. Digərləri mülkiyyətini və ya sosial statusunu itirməkdən qorxurlar.

Məhsuldar qüvvələr maşınlar, xammallar və insanların bacarıqlarından ibarətdir. Bu qüvvələr istehsal münasibətlərini, yəni insanlar arasında və insanlarla əşyalar arasında münasibətləri əmələ gətirir. Bu münasibətlər təməldir (bazisdir, altqurumdur, altyapıdır), cəmiyyətin iqtisadi quruluşudur. Bu işə öz növbəsində onun üzərində qurulan, yəni üstqurumu (üstyapını) – cəmiyyətin siyasi və hüquqi qurumlarını, eləcə də insanların (cəmiyyət üzvlərinin) özlərini dərk etməsi yollarını və onların münasibətlərini doğurur. Əslində Marksı “cəmiyyəti istehsal münasibətləri və üstqurum hər ikisi formalaşdırır” deyə şərh edənlər də var.

Vilfredo Pareto

Vilfredo Pareto (1848-1925) “sinfi mübarizə bütün tarixin köklü cəmiyyətidir” fikrində Marksla razılaşır. Lakin sinfi mübarizənin ancaq iqtisadiyyatla, yəni istehsal vasitələri üzərində mülkiyyətdən doğan münaqişə ilə müəyyən olunduğu fikrini yanlış sayır. Elit və kütlə arasındakı əksliyin ilkin səbəbini hökumətə və hərbi gücə malik olub-olmamaqda da görmək mümkündür. Paretonun sosializm haqqında fikirləri, maraqlı öngörməsinə diqqət edək. “Orta əsrlərdə belə düşünmək olardı ki, guya dini münaqişələrin yoxa çıxması ilə cəmiyyətdə sülh olacaq. Dini münaqişələr ancaq sinfi mübarizə forması idilər; onlar, ən azı bir hissəsi, yoxa çıxdı və onları sosial münaqişələr əvəz etdi. Təsəvvür edin ki, kollektivizm bərqərar oldu, artıq “capital” yoxdur. Aydındır ki, bu halda əməklə bağlı münaqişə yoxdur, amma bu, yalnız sinfi mübarizənin bir formasının yoxa çıxması deməkdir, onu başqaları əvəz edəcək. Sosialist dövlətində zəhmətkeşlərin müxtəlif təbəqələri arasında, “intellektuallar” və “qeyri-intellektuallar” arasında, müxtəlif növ siyasətçilər arasında, onlarla onlara tabe olanlar arasında, yeni-

likçilərlə mühafizəkarlar arasında ziddiyyətlər əmələ gələcək”².

Digər tərəfdən indiki dövrdə proletariatla burjuaziya arasında mübarizədən ibarət hesab edilən sinfi mübarizə proletariatın diktaturası ilə deyil, proletariat adından danışanların, yəni yenə də imtiyazlı azlığın, keçmişdə olduğu kimi elitin və onlardan sonra gələnlərin ağalığı ilə bitəcək³. “Cəmiyyətlərin tarixi əsasən aristokratiyanın (yəni imtiyazlı azlıqların) varisliyi tarixidir”⁴. “Öz vəziyyətini qorumaq uğrunda vuruşmağa hazır olmayan hər hansı bir elit tam tənəzzüldədir. Ona öz yerini onda çatışmayan cəsarətə malik digər elitə verməkdən başqa bir şey qalmır”⁵.

W. W. Rostow (1916-2003) Marksizmə alternativ və sinflər mübarizəsini qəbul etməyən, görkəmli insanlardan ibarət zümrələrin öncüllük etdiyi və beş iqtisadi artım pilləsindən ibarət xətti tarixi tərəqqi nəzəriyyəsi qurmağa çalışıb. Onun beş pilləsi, əslində, məlum texnoloji inkişaf pillələri ilə müəyyən olunur⁶.

W. W. Rostow

Nietzsche kimi filosoflar tarixi müxtəlif qüvvələr arasında arasıkəsilməyən mübarizə hesab edirlər; bu qüvvələr öz iradələrini haqiqət kimi qəbul etməyə çalışırlar (üstün olmaq ehtirası!). Bu belədirmi? Bəlkə mübarizə deyil, sadəcə hərəkət və əks hərəkət var?! Bəlkə cəmiyyət inkişaf etdikcə (mürəkkəbləşdikcə, bürokratikləşdikcə) hərəkətlər küllisi institutlaşmağa doğru gedir, ideyalar deyil, müəyyən qüvvələr qruplaşır, lobbicilik işə düşür və güclü olan qazanır?!

Tarixin hərəkətverici qüvvəsi (qüvvələri) varmı? Varsa nədir? Tərəqqi konsepsiyası necə olmalıdır? Oxuyub-yazan intellektual azlıq çərçivəsində çox fikirlər, modellər irəli sürülüb. Onlar hər biri müəyyən məsələlərə işıq salsada, eürbəcür sxem və ideyalarla tarixi gediş və gerçəklik arasındakı təzadlar göz qabağındadır.

(davam edəcək)

²Raymon Aron. Etapı razvitiya sosioloqiçeskoy misli. Moskva, Progress, 1993; səh. 456-7. Və ya Raymond Aron. Les etapes de la pensee sociologique. Editions Gallimard, Paris, 1967

³Raymon Aron. səh. 457

⁴Raymon Aron. səh. 458

⁵Raymon Aron. səh. 459

⁶W. W. Rostow. The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto. Cambridge University Press, 1960

AVROPA İTTİFAQININ TEMPUS LAYİHƏLƏRİ ÜZRƏ KEÇİRDİYİ MÜSABİQƏNİN NƏTİCƏLƏRİ AZƏRBAYCAN ÜÇÜN UĞURLU OLMUŞDUR

Education and Culture

Erasmus Mundus

1995-ci ildən bəri Azərbaycanın ali təhsil müəssisələri Avropa İttifaqının 23 TEMPUS layihəsində iştirak etmişdir.

Təhsil Nazirliyindən AzərTAc-a bildirmişlər ki, yalnız bu il Azərbaycanın ali təhsil müəssisələri Avropa İttifaqının təhsil layihələrindən iştirakçısı olduqları aşağıdakı 5 TEMPUS layihəsinin qalibi olmuşlar: Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Tibb Universiteti və Naxçıvan Dövlət Universitetinin iştirakçısı olduqları "Avropa İttifaqının Şərqi Qonşuluğunda ilkin tibb təhsilinin müasirləşdirilməsi" layihəsi; Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Texniki Universiteti, Sumqayıt Dövlət Universiteti və Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının iştirakçısı olduqları "Azərbaycanda mühəndislik təhsili üzrə Bolonya prosesinin tədrisinə keçid" layihəsi; Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının Azərbaycandakı nümayəndəliyi, Xəzər Universiteti və Qafqaz Universitetinin iştirakçısı olduqları "Miqrasiya və ali təhsil – bacarıq və imkanların gücləndirilməsi" layihəsi; Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan Tibb Universiteti, Qafqaz Universiteti, Xəzər Universiteti və Odlar Yurdu universitetlərinin iştirakçısı olduqları "Təhsil proqramlarının keyfiyyətini təmin etmək üçün sənədlər" layihəsi; Bakı Şəhəri Ekologiya və Təbii Sərvətlər İdarəsi, Milli Aviasiya Akademiyası və Qafqaz Universitetinin iştirakçısı olduqları "Sənaye ekologiyanı müasir magistratura səviyyəli tədrisin yaradılması" layihəsi.

Bu layihələrin Azərbaycanda həyata keçirilməsi üçün Avropa İttifaqı tərəfindən 1,5 milyon avro məbləğində vəsait ayrılmışdır.

Avropa İttifaqının digər proqramı - Erasmus Mundus "Xarici əməkdaşlıq təşəbbüsü" proqramı

2007-ci ildən Azərbaycanda fəaliyyət göstərir. Bu təşəbbüsün məqsədi Avropa İttifaqı və tərəfdaş ölkələr arasında tələbə və akademik heyətin fərdi səfərlərini təmin etməklə ali təhsil sahəsində əməkdaşlığın inkişafını sürətləndirmək, həmçinin ali təhsil müəssisələri səviyyəsində insanların, bilik və bacarıqların mübadiləsi vasitəsilə Avropa İttifaqı və tərəfdaş ölkələr arasında faydalı əməkdaşlığı təmin etməkdir.

Azərbaycan Turizm İnstitutu, Xəzər Universiteti və Gəncə Dövlət Universiteti Erasmus Mundus Proqramının qeyd olunan təşəbbüsü çərçivəsində birgə layihə həyata keçirirlər. Portuqaliya, Fransa, İtaliya, Yunanıstan və Bolqarıstanın tərəfdaş ali təhsil müəssisələri ilə birgə reallaşdırılan bu layihə çərçivəsində qeyd olunan ölkələr arasında bakalavr, magistr, doktorant və diplomdan sonrakı təhsil pillələrində təhsil alan şəxslərin, həmçinin akademik heyətin mübadiləsi və peşəkar inkişafının təmin edilməsi nəzərdə tutulur.

Bu il Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan Dillər Universiteti və Qafqaz Universiteti 2012-2013-cü tədris ili üzrə magistratura, doktorantura və tədqiqat üzrə Erasmus-Mundus proqramının qalibi olmuşlar. Layihənin ümumi dəyəri 3,3 milyon avrodur.

TEMPUS proqramı (Universitetlər üçün Trans-Avropa Məhəllə Proqramı) Avropa İttifaqının ali təhsil sahəsində yeni müstəqil dövlətlər - Qərbi Balkanlar, Avropa İttifaqına üzv olmayan Şərqi Avropa və Aralıq dənizi hövzəsi ölkələri ilə birgə həyata keçirdiyi əməkdaşlıq proqramıdır. Proqram Avropa İttifaqına üzv ölkələrin universitetləri ilə əməkdaşlıq vasitəsilə tərəfdaş ölkələrdə, o cümlədən Azərbaycanda ali təhsil sahəsində islahatlara yardım göstərmək məqsədi daşıyır. Proqramın əhatə etdiyi ölkələrdə ali təhsil sisteminin inkişafının sosial və iqtisadi tərəqqi istiqamətində əhəmiyyətli faktor olması xüsusi olaraq nəzərə alınır.

Tempus proqramı ali təhsil sisteminin müasir standartlara yüksəldilməsini dəstəkləyir və Avropa İttifaqı ilə tərəfdaş ölkələrdə əməkdaşlıq mühitini formalaşdırır. Proqram Avropa Komissiyasının Təhsil, Audiovizual Siyasət və Mədəniyyət üzrə İcraçı Agentliyi tərəfindən həyata keçirilir və Avropa Komissiyası tərəfindən maliyyələşdirilir.

TÜRKİYƏDƏ YENİ HÖKUMƏTİN TƏRKİBİ

Türkiyədə iyunun 12-də keçirilmiş parlament seçkilərində 49,9% səs toplayaraq qələbə qazanan Ədalət və İnkişaf Partiyasının (AKP) lideri Rəcəb Tayyib Ərdoğan iyulun 6-da yeni Nazirlər Kabinetinin tərkibini prezident Abdulla Gülə təqdim edib

Prezidentin təsdiqindən keçən yeni hökumətin tərkibi R. T. Ərdoğan tərəfindən mediaya açıqlanıb. Yeni tərkib aşağıdakı kimidir:

Rəcəb Tayyib Ərdoğan – baş nazir.

Bülənt Arınç – baş nazirin müavini; Əli Babacan – baş nazirin müavini; Başir Atalay – baş nazirin müavini; Bəkir Bozdağ – baş nazirin müavini.

Sadullah Ərgin – adliyyə naziri; Fatma Şahin – Ailə və sosial siyasət naziri; Egemen Bağış – Avropa Birliyi naziri; Nihat Ərgün – elm, sənaye və texnologiya naziri; Faruk Çelik – əmək və sosial təminat naziri; Ərdoğan Bayraktar – ekologiya və şəhərsalma naziri; Əhməd Davudoğlu – xarici işlər naziri; Zəfər Çağlayan – iqtisadiyyat naziri; Taner Yıldız – enerji və təbii ehtiyatlar naziri; Suat Kılıç – gənclər və idman naziri; Mehdi Əkər – qida, kənd təsərrüfatı və heyvandarlıq naziri; Həyati Yazıcı – gömrük və ticarət naziri;

İdris Naim Şahin – daxili işlər naziri; Cövdət Yılmaz – inkişaf naziri; Ərtoğrul Günay – mədəniyyət və turizm naziri; Mehmet Şimşək – maliyyə naziri; Ömər Dinçar – təhsil naziri; İsmət Yılmaz – müdafiə naziri; Veysəl Əroğlu – meşəçilik və su işləri naziri; Rəcəb Akdağ – səhiyyə naziri.

Yeni tərkib parlamentdə keçiriləcək etimad səsverməsindən sonra rəsmən fəaliyyətə başlayacaq

BÖYÜK BRİTANIYA İQTİSADİYYATINA 8 MİLYARD DOLLAR ƏLAVƏ XEYİR

2012-ci ildə Yay Olimpiya Oyunlarının Londonda keçirilməsi
Böyük Britaniya iqtisadiyyatına əlavə 8 milyard dollar
xeyrir verəcəkdir

Bu proqnozu beynəlxalq "Viza" şirkətinin Avropa bölməsi vermişdir. Dünya idman bayramının Birləşmiş Krallığın iqtisadi inkişafına müsbət təsiri bu bayram başa çatandan sonra daha 3 il müddətində hiss olunacaqdır.

Proqnoz müəlliflərinin fikrincə, Olimpiya oyunları sayəsində bu ölkənin aparıcı pərakəndə satış evlərinin mənfəəti 295 milyon dollar artacaqdır. "Viza" şirkətinin hesablamalarına görə, 2015-ci ilə qədər Krallıqda hər il təqribən 17,9 min yeni iş yeri yaradılacaqdır. 7 həftə davam edəcək yarışlardan əldə edilən bilavasitə səmərə isə 1, 2 milyard dollar olacaqdır. Ekspertlərin hesablamaları indiyə qədər Olimpiadalar keçirmiş dövlətlərin iqtisadi göstəricilərinə əsaslanır. Londonun meri Boris Consonun sözlərinə görə, 2012-ci il oyunlarının təşkil edilməsi London sakinlərinə yeni iqtisadi imkanlar yaradacaq, paytaxtda məşğulluq sahəsində vəziyyəti dəyişəcəkdir. Conson demişdir: "Aparılmış tədqiqatlara görə, Olimpiadanın London iqtisadiyyatına müsbət təsiri paytaxtda planetin ən böyük idman bayramı başa çatandan bir neçə il sonra da iqtisadiyyata milyardlarla fayda verəcəkdir."

CƏMİL ÇİÇƏK TÜRKİYƏ PARLAMENTİNİN YENİ SƏDRİ SEÇİLMİŞDİR

*Türkiyə Böyük Millət Məclisinin (TBMM) iyulun 4-də keçirilmiş
plenar iclasında parlamentin iyirmi beşinci sədrinin seçkisi keçirilmişdir*

Səsvermədən əvvəl parlament Türkiyə Prezidentinin hökumətin istefası ilə bağlı qərarını təsdiq etmiş və yeni hökumətin qurulması üçün Baş nazir Rəcəb Tayyib Ərdoğanı səlahiyyət vermişdir.

Parlamentin sədri vəzifəsinə hakim Ədalət və İnkişaf Partiyasından Cəmil Çiçək və Zəkif Kazdal, Milliyyətçi Hərəkat Partiyasından isə Tuncay Toskayın namizədləri irəli sürülmüşdü.

Səsvermənin üçüncü turunun nəticələrinə görə, 322 millət vəkili səsini toplayan Cəmil Çiçək TBMM-in yeni sədri seçilmişdir.

Türkiyə siyasətinin təcrübəli simalarından olan Cəmil Çiçək 1946-cı ildə doğulub. İstanbul Universitetinin hüquq fakültəsini bitirib. Turqut Özal-la bərabər Ana Vətən Partiyasının (ANAP) qurucularından biri olub. ANAP hökumətində ailə məsələləri üzrə dövlət naziri vəzifəsini tutub. 2002-ci ildə AKP-nin qurulmasında iştirak edən C. Çiçək AKP hakimiyyətə gəldikdən sonra əvvəlcə adliyyə naziri, sonra baş nazirin müavini və hökumət sözcüsü vəzifələrində çalışıb. Evlidir, 3 övladı var.

DÜNYA XƏRİTƏSİNDƏ YENİ DÖVLƏT

Dünyanın siyasi xəritəsində yeni dövlət – Cənubi Sudan dövləti yaranmışdır.

Onun paytaxtı Cuba şəhəri olacaqdır

Cənubi Sudan Afrika qitəsində 54-cü, dünyada 196-cı dövlət olmuşdur. O, Birləşmiş Millətlər Təşkilatına daxil olanda bu təşkilatın 193-cü üzvü olacaqdır.

Prezident dəftərxanası işləri üzrə nazir Bakri Həsən Saleh televiziya ilə çıxışında demişdir: "Sudan Respublikası Cənubi Sudan Respublikasını 1 yanvar 1956-cı il üçün müəyyən edilmiş sərhədlər daxilində müstəqil dövlət kimi tanıdığını elan edir."

Iyulun 9-da Cubada dünya xəritəsində yeni ölkə yaranmasına həsr edilmiş mərasim keçirilmişdir. Cubada olan BMT-nin Baş katibi Pan Gi Mun, habelə Sudan Prezidenti Sultan əl-Bəşir və ABŞ-in sabiq dövlət katibi Kolin Pauell də mərasimdə iştirak etmişdir. Cənubi Sudanın himni və dövlət bayrağı artıq seçilmiş, ölkənin müvəqqəti Konstitusiyası qəbul edilmişdir.

20 MİLYARD DOLLAR QİYMƏTİNDƏ XƏZİNƏ

*Ekspertlər Hindistanın Kerala ştatında məbəddə aşkar olunmuş xəzinəni
20 milyard dollar civarında qiymətləndirmişlər*

Bir neçə əsr məbəddə yatıb qalmış xəzinəni öyrənən ekspertlər komissiyası bu qənaətə gəlmişdir.

XVI əsrdə inşa edilmiş Padmanambhasvami məbədinin zirzəmilərində içində təxminən 1 ton qızıl sikkə, 1 ton qızıl olan sandıqlar, brilyantlarla və müxtəlif qiymətli daşlarla dolu kisələr tapılmışdır. Bundan

əlavə, xəzinədə zümrüd və yaqut daşlarla işlənmiş taclar, qızıl boyunbağlar, habelə Vişnu allahının 1,2 metr hündürlüyündə qızıl heykəli olmuşdur.

Ekspertlərin fikrincə, xəzinə qiymətsizdir. Hindistanın Tarixi Araşdırmalar Şurasının sabiq direktoru, professor M.Narayanan demişdir: "Məbəddə aşkar olunan hər şey qədim sənət əsərləri olduğu üçün onların dəyərini müəyyən etmək qeyri-mümkündür".

Hazırda Hindistanın ən zəngin məbədi adına namizəd olan Padmanambhasvami polisin gücləndirilmiş fasiləsiz nəzarətinə götürülmüşdür.

QADIN VƏ KİŞİ TƏLƏBƏLƏRİN AYRI TƏHSİL ALMASI PLANININ ƏLEYHİNƏ

*İran prezidenti universitetlərdə qadın və kişi tələbələrin
ayrı təhsil alması planının əleyhinədir*

İran prezidenti Mahmud Əhmədinejad iyulun 7-də universitetlərdə təhsil alan qadın və kişi tələbələrin ayrı təhsil alması haqda mübahisəli planın reallaşmasının dayandırıldığını elan edib.

İran prezidenti öz veb səhifəsində açıqladığı mesajında bunun düşünülməmiş siyasi addım olduğunu deyib. O əlavə edib ki, qeyri-təbii və qeyri-elmi təşəbbüslərin qarşısını almaq üçün tədbir görülməlidir. İranın ali təhsil nazirliyi sentyabr ayından başlayaraq qadın və kişi tələbələrin ayrı-ayrı dərslər otaqlarında təhsil alacağını elan etmişdi.

BMT: BU İL YER KÜRƏSİ ƏHALİSİNİN SAYI 7 MİLYARD NƏFƏRİ ÖTƏCƏKDİR

BMT ekspertlərinin 11 iyul – Dünya Əhalisi Günü ilə əlaqədar verdikləri proqnoza görə, bu il Yer kürəsi əhalisinin sayı 7 milyard nəfəri ötcək, 2023-cü ilədək isə 8 milyardan çox ola bilər

Dünya Əhalisi Günü 1987-ci il 11 iyul tarixi ilə bağlıdır. O vaxt Yer kürəsi əhalisinin sayı 5 milyard nəfərə çatmışdı.

Düz iki il sonra BMT İnkişaf Proqramının təşəbbüsü ilə həmin gün beynəlxalq gün elan edilmişdir. Dünya Əhalisi Günü'nün məqsədi diqqəti əhali məsələlərinə, inkişaf proqnozlarına, bəşəriyyət üçün ümumi həll yollarının axtarışına cəlb etməkdir. Hazırda mütləq artım ildə 77 milyon adam təşkil edir. Üstəlik, artımın 95 faizi inkişafda olan, yəni yoxsul ölkələrin payına düşür. Bu isə o deməkdir ki, hazırda dünyada 67 milyon uşağın təhsil almaq imkanı yoxdur, planetimizin 925 milyon sakini xroniki achi keçirir.

Əhalinin artması meylinin yoxsul ölkələrin hesabına saxlanması planetimiz miqyasında yoxsulluq problemini yalnız çətinləşdirəcəkdir.

Ekspertlər bildirirlər ki, əhalisi ən sıx olan ölkə Hindistan olacaq və o, bu sahədə Çini ötcəkdir. Avropa ölkələrinə gəldikdə isə, inkişaf etmiş bir sıra ölkələrin əhalisi azalacaqdır.

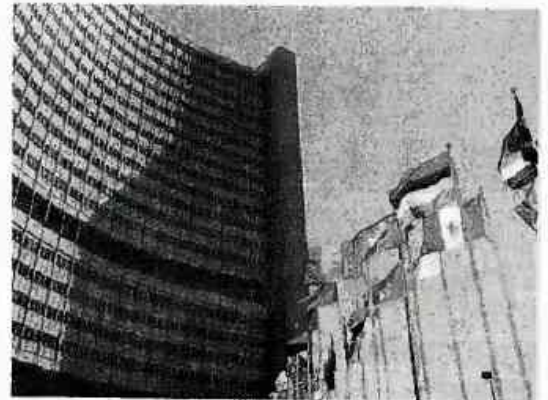
BMT CƏNUBİ SUDANI MÜSTƏQİL DÖVLƏT KİMİ TANIDI

İyulun 14-də Birləşmiş Millətlər Təşkilatının binasının qarşısında müstəqilliyini yeni qazanmış Cənubi Sudanın milli bayrağı ucaldıldı.

BMT yeni yaranmış Cənubi Sudan dövlətini tanıyandan sonra o, BMT-yə 193-cü üzv ölkə oldu. BMT-nin Baş Assambleyası Təhlükəsizlik Şurası Cənubi Sudanın təşkilata üzv olmasını təklif etdikdən sonra yekdilliklə ölkəni tanıyıb.

Dünyanın ən gənc dövləti iyulun 9-da Sudandan ayrılaraq, müstəqil oldu. 21 illik vətəndaş müharibəsi 2005-ci ildə sona çatıb.

Sudan və Cənubi Sudan sərhəd və neft gəlirləri məsələləri ilə bağlı mübahisələri həll etməlidir. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası mübahisəli Abiyel regionuna sülh mühafizə qüvvələri göndərilməsi haqda bu yaxınlarda qərar çıxarıb.

YAPONİYANIN BAŞ NAZİRİ AES-DƏN İMTİNA ETMƏK XƏTTİ ELAN ETMİŞDİR

Yaponiyanın Baş naziri Naoto Kan Tokioda iyulun 14-də keçirdiyi matbuat konfransında bildirmişdir ki, onun ölkəsi atom energetikasıdan asılı olmayan cəmiyyət qurmalıdır.

Bəyanat ictimaiyyətin "Fukusima-1" AES-də böhranın davam etməsi səbəbindən artmaqda olan narazılığı fonunda səslənmişdir.

Baş nazir demişdir: "Biz AES asılılığından azad olan cəmiyyət qurmağa can atmalıyıq. AES-dən asılılıq dərəcəsi planlı şəkildə addımbaaddım azaldılmalı və gələcəkdə atom enerjisi olmadan keçinə bilən cəmiyyət qurulmalıdır. Bu, ölkəmizin istiqamət götürdüyü yoldur".

DÜNYADA HAMIDAN YOXSUL OLAN KİMDİR?

Latviyada çıxan "Ças" ("Saat") qəzetinin portalında "Dünyada hamıdan yoxsul olan kimdir" sərəlvhəli məqalə dərc edilmişdir. Məqalədə bildirilir ki, "Forbes" jurnalının versiyasına görə dünyada ən zəif iqtisadiyyatların reytingində əsl inqilab baş vermişdir: 2011-ci ildə bu siyahıdakı 10 ölkə arasında MDB-nin üç nümayəndəsi vardır. Məqalənin müəllifi yazır: "Ermənistan, Ukrayna və Qırğızıstan sakinləri onların ölkələrinin iqtisadi cəhətdən hətta Svazilend və Nikaraquadan da zəif olduğunu biləndə yaqın ki, çox heyrətlənmişlər".

Baş "Forbes" jurnalı "pis iqtisadiyyat" dedikdə nəyi nəzərdə tutur? Buraya bir neçə amil daxildir: inflyasiyanın yüksək səviyyəsi, ÜDM artımının cüzi olması, adambaşına düşən ÜDM-nin az olması və ticarət balansında mənfi saldo (ixtisarın ixracdan xeyli çox olması). Jurnalda göstəricilər Beynəlxalq Valyuta Fondunun məlumatları əsasında hesablanmışdır. Özü də bir il üçün yox, üç il üçün məlumatlar, o cümlədən 2012-ci ilə aid proqnozlar da nəzərə alınmışdır.

Jurnalın şərhçiləri yazırlar ki, onlar dünyanın 177 ölkəsində vəziyyəti təhlil etmiş, reyting siyahısına isə yalnız ən pis iqtisadiyyata malik olan ölkələrin adları düşmüşdür.

"Antireyting" siyahısında birinci yeri Madaqaskar tutur. Bu ölkədə inflyasiya göstəricisi yüksək, adambaşına düşən ÜDM aşağı səviyyədədir. Siyasi vəziyyətin qeyri-sabitliyi və xaricdən sərmayə qoyulu-

şunun aşağı səviyyədə olması da, necə deyərlər, öz işini görmüşdür.

İkinci yeri Ermənistan, üçüncü yeri Qvineya tutur. İlk beşlikdə növbəti yerləri Ukrayna və Yamayka, ən yoxsul 10 ölkənin siyahısında axırıncı yerlərdə isə Qırğızıstan, Svazilend, Nikaraqua və İran gəlir.

Məqalədə deyilir ki, iqtisadi azadlıqlar reytingində Ermənistan 2010-cu ildə 38-ci yeri tutmuşdur. Bu, onun üçün şərəf sayıla bilər. Böhran Ermənistan iqtisadiyyatında çox böyük problemlər olduğunu göstərmişdir. Ən ciddi problem Ermənistanın Rusiyadan aqlaşmaz dərəcədə asılı vəziyyətdə olmasıdır. Burada əsas məsələ heç də o deyil ki, Rusiya Ermənistanın ticarət üzrə əsas tərəfdaşdır. Ermənistana daha çox zərər vuran bu olmuşdur ki, oradan pul qazanmaq üçün Rusiyaya gedən qastarbayterlər indi əvvəlkindən az pul gətirməyə başlamışlar. Buna görə də, Ermənistana valyuta axını kəsilmiş, nəticədə iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələri, o cümlədən ən mühüm sahə olan tikinti zərər çəkmişdir. Məqalədə deyilir: "Ermənistanın digər qonşuları ilə, ilk növbədə Azərbaycanla münasibətlərinin mürəkkəb olması vəziyyəti daha da gərginləşdirir. Bu ölkənin rahat gələcəyini təmin etməsi üçün Xəzəryanı ölkələrlə müqayisədə kifayət qədər ehtiyatları da yoxdur".

Nigar Hüseynova,
AzarT.az-ın xüsusi müxbiri
Riqa

İŞSİZ AMERİKALILAR 12 AY

İPOTEKA ÜZRƏ BORC ÖDƏMƏYƏCƏKLƏR

Barak Obama Administrasiyasının ABŞ qanunvericiliyinə etdiyi dəyişikliklərə müvafiq olaraq, kredit şirkətləri işini itirmiş ölkə vətəndaşlarından uzun müddət ipoteka ödəmələri tələb edə bilməyəcəklər.

Yenilik yüz minlərlə insanın kredit borcundan, habelə evinin, yaxud mənzilinin bank tərəfindən müsadirə olunmasından qurtulmasına imkan verəcəkdir. Federal Mənzil Tikintisi İdarəsinin proqramı çərçivəsində kredit verən ipoteka şirkətləri borcu olan işsiz vətəndaşlara qarşı 12 ay heç bir sanksiya tətbiq edə bilməyəcəklər. İşini itirmiş amerikalı ipoteka ilə aldığı evində və mənzilində rahat yaşaya biləcəkdir.

«ƏKİNÇİ» DƏ JURNALİSTİKA, NAŞİRLİK VƏ QƏZETÇİLİK MƏSƏLƏLƏRİ

Milli mətbuatımızın ilk nümunəsi kimi mətbuat tariximizdə xüsusi yeri olan «Əkinçi» qəzeti fəaliyyəti dövründə tariximiz, mədəniyyətimiz və iqtisadiyyatımızla bağlı bir sıra dərin məzmunlu məqalələr çap etməklə yanaşı, tibb, iqlimşünaslığa, təbiət və heyvanat aləminə, kənd təsərrüfatı və əkinçilik işlərinə, xarici ölkələrin coğrafi, iqtisadi göstəricilərinə, təlim-tərbiyə və əxlaq məsələlərinə geniş yer verdiyi kimi bu qəzetdə jurnalistika, nəşirlik və qəzetçilik məsələləri də xüsusi yer tutmuşdur. «Əkinçi»nin ayrı-ayrı sayları nəzərdən keçirilərkən müasir dövrdə mətbuat sahəsində çalışanların bu qiymətli xəzinədən çox şeyləri öyrənmə biləcəyi səviyyədə materiallar diqqəti cəlb edir və bu əvəzsiz mənbənin böyük bir mətbuat məktəbi kimi bundan sonra da zaman-zaman xalqımıza xidmət edəcəyinə şübhə qalmır.

Qəzetin ilk saylarından milli mətbuatımızın əsasını qoymaqla çox çətin və şəərəfli bir işə başladığını etiraf edən H. B. Zərdabi bu ağırlığı və zəhməti qəbul etməklə kiməsə minnət qoymaq istəmir, yalnız qəzetin oxucularını bu ağır zəhmətdən xəbərdar etmək məqsədilə 21 avqust 1875-ci ildə çap olunan 3-cü sa-

yında yazırdı:

«Bir aydır bizim qəzet çap olunur. Amma onu oxuyanların bu vaxtadək biz çəkdiyimiz zəhmətlərdən xəbəri yoxdur. Əlbəttə, bu işə girəndə o zəhmətləri biz qəbul etmişik. Ona binaən indi onları izah etməyi lazım bilmirik».

«Əkinçi»nin nəşrə başlamasında ən böyük çətinliyi xalqın böyük kütləsinin avamlığına və na-danlıqına görə nəşir çox incə mətləbə toxunaraq, o vaxtlar xalqın gözünün açılmasından, millətin irlə gədəcəyindən ehtiyat edənlərin qəzetin işinə mane olacaqlarını da qeyd etməklə yenə bu işi davam etdirəcəyini bildirirdi. Bu vəziyyət «Əkinçi»nin 3 mart 1877-ci il tarixli 5-ci sayında belə təsvir edilirdi:

«Bir tayfa ziyadə avam olduğundan onun üçün qəzet çıxarmaq ziyadə çətin olur.»

Ümumiyyətlə, «Əkinçi»nin nəşrinə bəzi aşağı məmurlar tərəfindən də həqarətlə baxılması, ona yer-siz kinayələr edilməsi nəşiri heç də ruhdan salmır, əksinə, o, özünəməxsus incə yumor hissi ilə həmin tənəli sözləri də qəzet səhifələrinə çıxarmaqla ayıq oxucularına öz mətləbini və vəziyyətini anlada bilirdi. Qəzetin 1876-cı il 9 avqust tarixli 15-ci sayında çap olunan aşağıdakı material bu baxımdan çox xarakterikdir:

«Bizim Qafqaz vilayətinin bir şəhərində iki şəxs bir-birilə belə söhbət edirlər:

Sual:-Əmi, eşitmisənmi ki, Badkubədə bir ildir filankəs «Əkinçi» isminə bir qəzet çıxardır, təzə xəbərlər yazır, hikmət ilə hər bir şeyi aşkar edir?

Cavab:- Filankəs Şirvan vilayətinin Zərdab qaryəsinin sakini filankəsin oğlu, filankəsin nəvəsi deyilmi? Mən elə bildirdim o qəzeti İvan və Karapet çıxardır. Pəs onu filankəs çıxardır imiş. Mən onun atasını tanıyıram, qoy getsin, ev buzovundan öküz olmaz».

Eyni zamanda, qəzetin nəşiri dünyanın başqa ölkələrindən fərqli olaraq «Əkinçi»nin hansı şəraitdə nəşrə başlamasına, hətta ona kömək edə biləcək bir adamın olmamasına baxmayaraq, bu böyük işi icra etdiyini qəzetin 3-cü sayında göstərirdi:

«Dünyada hər qəzeti beş və ya on adam inşa edir. Onu çap edən, hərflərini düzən, qələtlərini düzəldən başqa kəsər olur. Amma bu işlərin hamısını görək mən özüm gördüm. Hətta bizim müsəlman şəhərində bir savadlı olan müsəlman yoxdur ki, qəzetə baxıb onun qələtini düzəltsin ya hərflərini düzsün».

«Əkinçi»də qəzet əməkdaşlarının və qəzetin vəzifəsi dəqiq müəyyənləşdirilir. qəzetdə hansı problemlərin əks olunacağı, xüsusilə qəzetin xalqın dərdsərinin, xalqın problemlərinin güzgüsünə çevrilməsi zərurəti mühüm vəzifə kimi qarşıya qoyulurdu:

«Hər bir vilayətin qəzeti görək o vilayətin aynası olsun. Yəni o vilayətin sakinləri elədiyi işlər, onlara lazım olan şeylər, xülasə onların hər bir dərdi və xahişi o qəzetdə çap olunsun ki, o qəzetə baxan xalqı aynada görər kimi görsün» («Əkinçi», 18 dekabr 1875, № 11).

Qəzetdə çap olunan məqalələrin məzmunlu olması, yaxşını və yamanı, həqiqəti olduğu kimi göstərməsi və xalqın öz dərdinə əlac tapmasında qəzetin rolu «Əkinçi»nin 7-ci sayında (14 aprel 1876-cı il) çox sadə dillə təsvir edilirdi:

«Qəzet dərviş kimi nağıl deyə bilməz. Onun boreudur işlərin yaxşı və yamanlığını aynə kimi göstərsin, ta xalq öz nikü bədindən xəbərdar olub, onun olacının dalınca olsun». «Əkinçi»nin fəaliyyəti dövründə ixtisash jurnalistlərin və ya yerli müxbirlərin az olmasına baxmayaraq, qəzetin nəşri bütün söylərini qəzetdə çoxlu yeni xəbərlərin, informasiyaların çap olunmasına yönəldir və bu tədbirdə qəzetin oxucularının çox olması ilə yanaşı, qəzeti nəşr edənlərin də işinin nisbətən asanlaşdığını qeyd edirdi. Ümumiyyətlə, ayrı-ayrı yerlərdən alınan və çap olunan xəbərlərin qəzetin ümumi işinə müsbət təsir etməsi bir neçə məqalədə öz əksini tapmışdır. Qəzet özünün 12 may 1877-ci il tarixli 10-cu sayında yazırdı:

«Məlumdur ki, təzə xəbər çox olduqca qəzet çıxardanların işi yaxşı olur. Bu halda ki, bizim rus dövləti Osmanlı ilə cəng başlayıb, təzə xəbər artıb. Qəzet oxuyan çoxalıb».

«Əkinçi»də dünya elmlərindən xəbərdar olanların qəzetlə əlaqə saxlaması, maraqlı mövzularda mübahisələrə yer verilməsi, ümumiyyətlə qəzetin xalqın tribunasına çevrilməsi uğrunda çox mübarizə aparılırsa da, dövrün nadanlılığı və millətin cəhalət pərdəsi altında olması böyük elm və mətbuat fədaisi olan H.B.Zərdabının ürəyinə köz basır, o, öz təəssüf hissələrini yalnız yenə yazmaqla ifadə edirdi. H.B.Zərdabi qəzetin 11-ci sayında (18 dekabr 1875-ci il) yazırdı:

«Hər bir qəzetin ümdə mətləbi mübahisədir və əgər bizim dünyadan və elmdən xəbərdar olanlarımız «Əkinçi» qəzetində yazılan mətləblər barəsində mübahisə başlasalar çox şad olarıq. Amma cəfayda qəbristanlıqdan səs gəlməyən kimi, bizim xalqdan bir səda gəlməyir. Qəzeti oxuyanlar o mətləblərə bir cavab yazmayırlar».

«Əkinçi» qəzetində məqalələrin məzmunu, xalqla əlaqələrinin möhkəm olması, həyat həqiqətlərinin real verilməsi və s. məsələlər öz əksini tapmaqla yanaşı, qəzetin çapı üçün ortaya çıxan problemlər, qəzetin müştəri məsələsi, digər məsələlər də dolğun əks etdirilirdi. Qəzetin 1 yanvar 1876-cı il tarixli 12-ci sayında «6 ay yoxdur ki, bizim «Əkinçi» çap olunur. Amma ingilisin paytaxtı London şəhərində onun çap olunmağı məlumdur» -yazan nəşir elə həmin sayda «iki aydır bizim qəzeti gələn il çap olunmaqdan ötrü elan basdırırıq. Amma bucağacan ancaq 40 adam onu gələn il almağa xahiş edir»-deyə narahatlığını da bildirir. Bu narahatlıq yenə həmin il qəzetin 16-cı sayında (1876-cı il 23 avqust) təkrar olunur:

«Hər bir qəzetin varlığının əvvəlinci şərti müştəriyədir. Gərək müştəri olsun ki, qəzet çap olunsun».

«Əkinçi» qəzetinin 6 dekabr 1876-cı il tarixli 23-cü sayında çap olunan bir məqalə də bu gün mətbuat sahəsində çalışanlar üçün örnək ola biləcək qədər maraqlıdır:

«Bizim müsəlman tayfası ingilis tayfasından nə qədər geri qaldığını «Əkinçi» qəzetinə və London şəhərində çap olunan «Tayms» qəzetinə baxmaqla bil-

mək olar. «Tayms» hər gün iki dəfə, «Əkinçi» iki həftədə bir dəfə çıxır. «Tayms» hər dəfə iki vərəq üstündə, «Əkinçi» yarım vərəq üstündə çap olunur. «Tayms»ın hər vilayətdə müxbiri var ki, təzə xəbərləri yazıb məlum edir. Onun hər faslini bir neçə adam yazır. Amma «Əkinçi»ni yazan bir adam olduğuna görə bəzi vaxtda hətta Bakubədə» vəqə olan işlərdən bixəbər olur. «Tayms» qəzetini ingilisin qeyri şəhərlərində oxuyanlar qəzetin dəmiryolu ilə onlara bir gündə yetişməyi çox bilib xahiş edirlər ki, qəzet onlara dərzi tez yetişsin... Amma «Əkinçi» qəzetini bir həftəyə güc ilə düzüb çap edəndən sonra palçıqlı yollar ilə öküz arabasında bir aya gedib müştəriyə yetişəndən sonra müştəri bir cüzi işi olanda qəzeti kənara qoyub, bəkar olanda ona baxıb, ya heç baxmır. «Tayms» elənamə çap etməkdən hər gündə iki yüz manatdan ziyadə alır. Amma «Əkinçi» iki ilin müddətində bir manat da almayıb. «Tayms»ın 100 mindən ziyadə müştərisi var, «Əkinçi» 300 müştəriyə həsrət çəkir».

Milli mətbuatımızın ilk nümunəsi olan «Əkinçi» qəzetindəki yuxarıdakı fikirləri və mətbuat tariximizin yaradıcılarından biri kimi şöhrətlənən H.B.Zərdabının ürək ağrısı ilə yazdığı «pəs bizə diqqət edənlər, bu qəzetin kəsinini görəndə gülməyin, gülmək yeri deyil. Siz ağlayın ki, bizim müsəlmanların birca qəzeti də basdırmağa adamı yoxdur» -cümlələrini oxuyandan sonra müstəqil Azərbaycanımızda yüzlərlə qəzet və jurnalın nəşri üçün geniş meydana açılması qəlbimizi iftixar hissi ilə doldurur və mətbuat işçilərini öz şərəfli vəzifələrini daha məsuliyyətlə yerinə yetirməyə ruhlandırır.

Vaqif Məmmədov,
Azərbaycan Yazıçılar və Jurnalistlər
Birliyinin üzvü,
Avrasiya Yazarlar Birliyinin üzvü

"ÖTƏN İL AZƏRBAYCANDA 2503 NƏFƏR -OV, -YEV SOYAD SONLUĞUNDAN İMTİNA EDİB"

Ədliyyə Nazirliyinin Qeydiyyat və Notariat Baş İdarəsinin Vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının reyestri xidmətinin rəisi Reyhana Kərimovanın APA-ya müsahibəsi

- Nazirlər Kabineti bu il mayın 12-də "Adın, ata adının və soyadın verilməsi və dəyişdirilməsi Qaydaları"nı təsdiq edib. Bu Qaydalardakı əsas yeniliklər nədən ibarətdir?

- Bu qaydalar adın, ata adının və soyadın verilməsi, həmçinin soyad sonluqlarının dəyişdirilməsi proseduru tənzimləyir və Azərbaycan vətəndaşlarına şamil olunur. Əvvəllər soyadın və ya adın dəyişdirilməsi proseduru həyata keçirilməsi üçün qanunvericilikdə 3 ay nəzərdə tutulmuşdusa, hazırkı qaydalarla hər bir hərəkət üçün konkret müddət müəyyən edilib və bununla da ümumi müddət xeyli azaldılıb.

- Verilməsinə məhdudiyətlər qoyulan adlar əsasən hansılardır?

- Qaydalarda adların verilməsi ilə bağlı bəzi məhdudiyətlər müəyyən edilib. Belə ki, uşaqlara onların mənafeyinə xələl gətirən, habelə cinsinə uyğun olmayan və gülünə adın verilməsinə yol verilmir. Bəzi vətəndaşların savadsızlığı, habelə adların qoyulması ilə bağlı qanunvericilikdə heç bir məhdudiyətin olmaması əvvəllər uşaqlara gülünə adların verilməsinə şərait yaradıb. Bu adları daşıyan uşaqlar yaşlılarının gülünə hədəfinə çevrilir, həyatda adları ilə bağlı əziyyət çəkirlər. Yeni qaydaların tətbiqi artıq bu mənfə

ətərəfə son qoymasına şərait yaradır.

- Övladına ad qoymaq istəyən valideynlər ad seçimini necə həyata keçirə bilər?

- Hər valideyn öz övladına elə ad seçməlidir ki, bu ad gələcəkdə uşağın cəmiyyətdə formalaşmasına mane olmasın. Bununla bağlı Milli Elmlər Akademiyasının mütəxəssislərinin hazırladığı şəxs adları və soyadlarını şərh edən, onların mənasını bildirən "Azərbaycan dilinin böyük izahlı onomastik lüğəti" tərəfimizdən nəşr edilib. Qeydiyyat şöbəsinə müraciət edən hər bir şəxs özünə və övladına ad seçmək üçün bu nəşrdən istifadə edə bilər.

- Ümumiyyətlə, Azərbaycanda mövcud olan adların elektron bazası varmı? Bu bazada nə qədər ad toplanıb? Son illər Azərbaycanda hansı adlara daha çox üstünlük verilir?

- Vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının reyestr xidmətinin arxivində saxlanılan 1955-2000-ci illəri əhatə edən 10 milyondan çox akt qeydinin elektronlaşdırılması nəticəsində nəinki müasir, eləcə də tarixən mövcud olan adların virtual məlumat bazası formalaşmışdır. Hazırda burada 150 000-ə yaxın ad haqqında məlumat toplanıb ki, onlardan 55 000-ə yaxını kişi adına, 48 000-ə yaxını qadın adına şamil edilir. Azərbaycanda ən çox üstünlük verilən kişi adları Vaqif, Əli, Arif, Elçin, Ramiz, qadın adları isə Sevdə, Elmira, Sevinc, Leyla, Təranə və s.-dir.

- Bəzi məlumatlarda adların işıqfor prinsipi əsasında seçiləcəyi bildirilir.

- Mətbuatda ad və soyadların verilməsində qanunvericilikdə əksini tapmayan müxtəlif qaydaların, hansısa işıqfor prinsipinin tətbiqi barədə məlumatlar səslənir ki, bunların heç biri həqiqətə uyğun deyil. Belə məlumatlar əhali arasında çaşqınlıq yaranmasına səbəb olur. Nazirlər Kabinetinin təsdiq etdiyi Qaydalar bir çox məhdudiyətləri aradan qaldırır və adların, soyadların və ya soyad sonluqlarının dəyişdirilməsi sahəsində vətəndaşlara daha geniş imkanlar yaradır.

- Yeni Qaydaların tətbiqi istiqamətində hansı tədbirlər görülmüş?

- Qeyd olunan qaydaların rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələrində əməkdaşları tərəfindən dərinlən öyrənilməsinə və onların düzgün tətbiq olunmasının təmin etmək məqsədilə zəruri tədris tədbirləri tətbiq olunur. Qeydiyyat şöbələrinə adın, soyadın, ata adının və soyad sonluğunun könüüllü dəyişdirilməsi hüququnun vətəndaşlara izah olunması, bu prosedurun sadəliyinin təbliği, maarifləndirmə işinin təşkilinin təmin olunması barədə də tapşırıqlar verilib.

- Ötən müddət ərzində Azərbaycanda neçə şəxs soyad sonluğunu dəyişib?

- 2010-cü ilin nəticələrinə əsasən, 2503 nəfər -ov, -yev soyad sonluğunu milli soyad sonluqlarına dəyişdirib. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Adlar və soyadlar üzrə xüsusi komissiyası soyadlarımızın formalaşdırılması ilə bağlı araşdırmalar aparıb və onun Rəyasət Heyətinin qəbul etdiyi qərara uyğun olaraq valideynin mövcud soyadının kökünə -lı, -li, -lu, -lü, -zadə, -gil, -soy, kişilərə -oğlu, qadınlara -oğlu və ya -qızı soyad sonluğunun artırılması və ya heç bir sonluq artırılmadan soyad yazılması təklif olunub. Ad, soyad və soyad sonluqlarının dəyişdirilməsi könüüllüdür və burada heç bir məhdudiyət yoxdur. Hər bir vətəndaşın həm yetkinlik yaşına çatanaqədək, həm də yetkinlik yaşına çatdıqdan sonra zəruri prosedurlar çərçivəsində müvafiq dəyişikliyi etmək hüququ var.

- Soyadını milliləşdirən Azərbaycan vətəndaşları daha çox hansı soyad sonluğuna üstünlük verirlər?

- Soyadların sonluqlarının dəyişdirilməsi yolu ilə onların milliləşdirilməsi tendensiyası son 10 il ərzində daha geniş yayılıb. Belə ki, valideynlər adətən yeni doğulmuş uşaqlara artıq sonluğu milliləşdirilmiş soyadların verilməsinə üstünlük verirlər. Geniş yayılmış soyad sonluqlarının populyarlıq baxımından sıralanması aşağıdakı kimidir: -lı, -li, -lu, -lü, -oğlu, -qızı, -zadə və s.

Kamala Quliyeva

AZƏRBAYCAN ƏHALİSİNİN SAYI ARTMIŞDIR

Cari ilin əvvəlindən iyulun 1-nə ölkə əhalisinin sayı 54 min nəfər artaraq, 9 milyon 165 min nəfərə çatmışdır.

Dövlət Statistika Komitəsindən AzərTAc-a bildirmişlər ki, əhalinin 49,6 faizini kişilər, 50,4 faizini qadınlar təşkil edir, 22,3 faizi 0-14 yaşda, 72 faizi 15-64 yaşda, 6 faizi 65 və yuxarı yaşda olanlardır.

2011-ci ilin birinci yarısında 80,2 min, gündə təxminən 443 körpə doğulmuş, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə əhalinin hər 1000 nəfərinə hesabı ilə doğumun səviyyəsi 17,3-dən 17,9-dək artmışdır.

Yanvar-iyun aylarında ölkədə 38,6 min nikah, 5,4 min boşanma qeydə alınmış və 2010-cü ilin birinci yarısına nisbətən əhalinin hər 1000 nəfərinə hesabı ilə nikahların sayı 7,4-dən 8,6-ya, boşanmaların sayı isə 1,0-dan 1,2-yə qədər artmışdır.

2011-ci ilin altı ayı ərzində yaşamaq üçün Azərbaycana 1,1 min nəfər gəlmiş və 0,2 min nəfər ölkədən getmişdir.

İNTERNET İSTİFADƏÇİLƏRİNİN SAYI SÜRƏTLƏ ÇOXALIR

Azərbaycanda internet istifadəçilərinin sayı əla sürətlə artır ki, onların sayını dəqiq müəyyən etmək mümkün olmur. Bu ilin ilk 6 ayında Azərbaycanda genişzolaqlı internet istifadəçilərinin sayı 30%-ə çatıb

"APA-economics" in məlumatına görə, bu barədə rabitə və informasiya texnologiyaları naziri Əli Abbasov prezident İlham Əliyevin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2011-ci ilin birinci yarısının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına həsr olunmuş iclasında çıxış edərkən bildirib.

Ə.Abbasovun sözlərinə görə, indi Azərbaycanın istənilən yaşayış məntəqəsində yüksək sürətli genişzolaqlı internetə çıxış imkanı var: "Azərbaycanda MDB ölkələri sırasında ilk dəfə sabit telefon şəbəkəsi tam elektronlaşdırılıb. İndi yalnız inkişaf etmiş və az sayda inkişaf etməkdə olan ölkələr buna nail olub".

Nazir bildirib ki, Ümumdünya İqtisadi Forumu 2013-cü ilin sonunda Azərbaycanda internet istifadəçilərinin sayının 50%-ə çatacağını proqnozlaşdırır. Bu ilin 6 ayında isə bu rəqəm daha da artıb - təkcə genişzolaqlı sürətli internet istifadəçilərinin sayı təxminən 30%-ə yaxınlaşıb. Bu isə ümumdünya orta göstəricisindən təxminən 2,5 dəfə yüksəkdir.

Azərbaycanda vətəndaşların elektron xidmətlərə çıxış imkanlarının genişləndirilməsi üçün internetin, xüsusilə də genişzolaqlı internetin sürətli inkişafının təmin olunması məqsədilə "Azərbaycanda genişzolaqlı xidmətlərin inkişafı üzrə Strategiya" hazırlanıb. Strategiya yaxın bir neçə ildə ölkədə internetin sürətli inkişafının təmin edilməsini nəzərdə tutur.

ƏLİ BƏY HÜSEYNZADƏNİN QIZI: "ATATÜRK MİLLƏT VƏKİLLİYİ TƏKLİF ETDİ, ATAM QƏBUL ETMƏDİ"

*Əli bəy Hüseynzadənin Türkiyədə yaşayan qızı,
rəssam Feyzavər Alpsarın APA-ya müsahibəsi*

- Atanızın yaxşı rəssam olduğunu bilirik. Onun "Bibiheybət məscidi" tablosu Azərbaycan peşəkar rəsm sənəfinin ilk örnəkləri arasındadır. Qardaşınız Səlim Turan Türkiyənin önəmli rəssamlarından biri idi. Sənətə yaqın onların təsiri ilə başladınız.

- Onların da təsiri oldu. Atam həbsxanada yatan zaman mənə onunla görüşə aparmışdılar. 4 yaşım vardı. Mənə qucağına aldı. Divarlara həbsxanada yatan gənclərin portretlərini çəkmişdi. Atam bir neçə dəfə həbsə düşmüşdü, həmişə onunla həbsdə olanların portretini çəkmiş. Mən peşəkar rəsm təhsili almışam. O vaxtın məşhur rəssamları olan Edip Hakkı Köşəoğlu, Camal Tollu mənim müəllimlərim olub. Ancaq Rəssamlıq Akademiyasını bitirəndən sonra tablo çəkməyə davam etmədim.

- Niyə?

- Evlənib Anadoluya getdim. "Vətən, millət" deyə Şərqa qədər getdik. Oraya mədəniyyət aparmaq niyyətində idik. Şəkil çəkməyə çox da vaxtım və imkanım olmadı. Ancaq özümü əyləndirmək üçün həmişə şəkil çəkmişəm.

- Anadoluda xalqa sənət təhsili verirdiniz?

- Hər cür işi görürdük. Oralara xeyli kitab apar-dıq. Sonradan xeyli insan dedi ki, sizin sayanızda o ki-tablara oxuduq. Kitablara gənclərə çox köməyi olmuşdu.

- Atanız da İstanbuldan Bakıya maarif, təh-

sil niyyəti ilə gəlmişdi. Bakıda çıxan "Füyuzat" dərgisini sizə gətirirdilərmisiz?

- Məndə atamın arxivindəki dərgilər vardı. Heydər bəy ("Əli Hüseyn Turan" kitabının müəllifi Əli Heydər Bayatı nəzərdə tutur - M. Ə.) vəfat edəndən sonra onları yenidən mənə verdilər. İndi onları Yavuz bəyə (Professor Əli Yavuz Akpınar) verdim. Yavuz bəy arxivlərdən atamın əsərlərinin hənəsini toplayır. Bakıda da gənclər kitablar yazırlar. Mənə gətirirdilər. Atam Bakıda "Hayat", "Füyuzat" dərgilərini çıxarıb.

- Atanız burdan Bakıya qayıtdıqdan sonra dil ətrafında qızgın mübahisələr başlayıb. Firudin bəy Köçərli atanız barədə yazıb ki, Allah Əli bəy Hüseynzadə cənablarına insaf versin, İstanbuldan gəlib sadəcə dildə yazmaq üçün gördüyümüz işlərin istiqamətini dəyişdirdi. Atanız həyatının Bakı dövrü barədə sizə nələr danışdı?

- Heç nə danışmazdı.

- Niyə? Az danışmağı sevirdi, yoxsa?..

- Siyasi məsələlərdən danışmağı çox da sevmirdi.

- Anadoludakı fəaliyyətinizdən sonra İstanbulda hansı işləri gördünüz? Sadəcə şəkil çəkib sərgi açırınsınız?

- Sərgiləri də özümü əyləndirmək üçün açırım.

(Gülür.)

- Siz də az danışsınız. Yoxsa mən çox danışaram? İstanbulun sənət həyatını necə qiymətləndirirsiniz? Bu boyda şəhər üçün kifayət edirmi sizcə?

- *Təəssüfki, yox. Hələ indi heç kifayət deyil. Bəy-oğlundakı operanı belə bağladılar. Artıq İstanbulda heç bir sənətçi yoxdur. Anadolu da isə vəziyyət daha bərbəddir. 50-60 il əvvəl hər şey daha yaxşı idi. O vaxt İstanbul bir sənət mərkəzi idi. Opera sənətkarları sağda-solda konsert verirlər. Belə bir şey ola bilməz. Sənətsiz millət olarmı?*

- Rəsm sənəti ilə bağlı da eyni cür düşünürsünüz?

- *Bəli, kifayət deyil. Çılpaq rəsmlərin, heykəllərin üstünü örtürlər. Axı bunlar sənət əsərləridir? Mən sənət təhsilinə başlayanda bizim kitablarımızda rəsmlərin, heykəllərin fotoları vardı. Dindar bir atamın uşağı onların üstünə kağız yapışdırırdı, biz də gülürdik. Uzun illər keçməsinə baxmayaraq, cəmiyyətimiz hələ də sənətin mahiyyətini qoruya bilməyib.*

- Siz İstanbulda "balet" sözü eşidirsinizmi? Son illər mən eşitmirəm...

- *Əvvəl İstanbulda vardı, indi sadəcə Ankarada qalıb. Taksimdəki Atatürk Kültür Mərkəzi 3 ildən bəri qapalıdır. Sənətkarların bəziləri Üsküdüra, bəzisi Kadıköyə gedib, oradakı dar və kiçik yerlərdə opera ilə məşğuldur. Bu, onların səhiyyəsinə də mənfi təsir göstərir.*

- İlyarım əvvəl rəssam Burhan Doğançayın bir tablosu 1,5 milyon dollara satıldı. Bu, yaşayan bir türk rəssamının ən baha qiymətə satılan tablosu idi. Ondan sonra Erol Akyavaşın tablosu 1,4 milyon dollara satıldı. Ancaq daha sonra sənət bazarında bu cür faktlar olmadı. Bunu necə qiymətləndirirsiniz?

- *Hazırda ortada sənət yoxdur. Mən əvvəllər siyasətin sənətə bu dərəcədə müdaxiləsini görmədim. Sənətə çox dəyər verən Atatürkü indi yox etməyə çalışırlar. Mən belə görürəm. İnşal-*

lah, gənclik bu işləri yohuna qoyacaq. Mənim gənclərə ümidim böyükdür. İndi az qala gecəqondu məhəllələrində de universitet var. Ancaq hansı təhsili verə bilər? Hər şey yetersizdir.

- **Universitetlərin incəsənət fakültələri çoxdur, ancaq ortaya güclü sənətkar az çıxır...**

- *Sənətkar var, ancaq onları yox edirlər.*

- **Qardaşınız Səlim bəy Parisdə sənət təhsili alıb. 60-80-ci illərdə də Türkiyədən Avropaya sənət təhsili almağa gedənlər çox olub. Son illərdə deyəsən, buna da diqqət azalıb.**

- *Böyük bacım da xaricdə təhsil alıb. O, 1934-cü ildə gedib. Qayıdandan sonra Atatürk liseyində dərs verdi. O dövrdə sənət təhsilinə böyük önəm verilirdi. İndi isə yox.*

- **Qardaşınız Səlim bəy Avropaya gedəndən sonra cəsur şəkildə Türkiyəyə müasir sənəti gətirən adam olub. Ondan əvvəl gedənlər natiq, mənzərə səviyyəsində qalıblar.**

- *Yox. O birilər də çox iş gördülər. Onların qrupu vardı: Turqut Atalay, Avni Arbaş və başqaları. 5 nəfər çox iş gördü. Müasir sənətin Türkiyəyə gəlməsində Səlim və arxadaşlarının rolu çoxdur. Onların burdakı müəllimləri də yaxşı idi. Bizim miniatür sənətimizin ənənələri də güclüdür.*

- **Əsərlərinizdə miniatür sənətindən təsirləndiyinizi görürük.**

- *Mən akademiya da müəllimim İsmayıl Hakkı Baltacıdan miniatürə bağlı çox şey öyrəndim. Mən özümə görə şəkil çəkirəm, özümü aylandırırım. Həqiqətən, özümü aylandırırım. Bunu təvazökarlıq üçün demirəm.*

- Atanız Tiflisdə böyüyüb, babası Qafqazın şeyxülislamı olub. Bu barədə sizə bir şey danışdırmı?

- Atamın atası tez ölüb. O da babasının yanında böyüyüb. Atam o dövrlərlə bağlı biza heç nəyi açıqlamırdı.

- 1926-cı ildə Bakıdan qayıdandan sonra sakit həyat tərzini keçirdiyini görürük. Halbuki əvvəllər həmişə mübahisə və müzakirələrin içində olub. Bunu nəyə bağlayırsınız?

- Universitetdə dərs deyirdi. Atatürklə dost olduqdan sonra Atatürk ona millət vəkilliyi təklif etdi, ancaq atam qəbul etmədi. Atatürklə türk dili və tarixi ilə bağlı işləyirdi.

- Harada tanış olmuşdular? Atanız bunu sizə demişdimi?

- Yox, deməmişdi. Atatürk özü onu dəvət edirdi. Türk Dil Qurumundakı işləri birlikdə müzakirə edirdilər. Heç vaxt siyasət barədə danışmazdı. Ancaq evimizə Yusuf Akçura, Əhməd Ağaoğlu gəlib-gedirdi. Onlar atamın yaxın dostları idilər. Öz aralarında danışdılar, biz yanlarında olmurduq. Ağaoğlunun ailəsi ilə axıra qədər bir olduq. Bütün ailəmiz. (Gözləri dolur). Hələ də onlarla bərabərlik...

- Çəkdiyi rəsmlərdən sizdə və ya muzeylərdə qalanlar çoxdurmu?

- Bir az var. (Gülür). Sulu boya, yağlı boya ilə işləyirdi. Daha çox portret çəkirdi.

- Kimin portretlərini?

- Atam nənəsinin portretini çəkmişdi. Mina xanımın. Məndədir.

- Sovet vaxtı əleyhinə bir çox yazılar yazılmışdı. Sizcə, onları oxusaydı, necə reaksiya verərdi?

- Mütləq hamısını bağışlayardı.

- Təbii ki, hər övlad atasını xoş niyyətlə xatırlayır. Sizin onunla münasibətləriniz necə idi? Sizinlə yaxın dost kimi idimi?

- Bizimlə arxadaş kimi idi. Çox sakit, çox təbii adam idi. Uşuqlıqda bizi gəzməyə aparanda səhər deyirdi ki, hazırlaşın, gedirik. O vaxt Süleymaniyyədə yaşayırdıq. İstanbul boğazında bizi gəzdirdirdi. Özlünün yetişdirdiyi tərəvəzləri yeyərdik. Qış vaxtı xiyarı necə yetişdirdiyinə çaşıb qalırdıq. Bitkilərlə məşğul olmağa o qədər həvəsli idi ki...

- Atatürklə çalışmalarının qeydləri sizdə varmı?

- Onların hamısını İzmira göndərdim. Atatürkün ölümü ona çox pis təsir etmişdi. Atamı iki dəfə gözüyaşlı gördüm: biri Atatürk, biri də Ağaoğlu öldə... (Gözləri dolur).

- Atanızın Azərbaycandan tanıdığı adamlardan daha sonra onu görməyə gələn oldumu?

- Əziz Aksu gəldi. Atamın qohumu imiş. Kün-yuçu idi. O da universitetdə işləyirdi.

- Azərbaycanda gəncliyin atanızın ideallarını davam etdirməsini necə qiymətləndirirsiniz?

- Bundan yaxşı nə ola bilər ki? Hər kəsə təşəkkür edirəm.

- Azərbaycana heç getdinizmi? Ata yurdunuza hansı mesajı vermək istərdiniz?

- Mən Azərbaycana getmədim, böyük bacım 1992-ci ildə getmişdi. Azərbaycanda hər kəsə sevgi və sayğılarımı göndərirəm.

Qeyd: Feyzavər xanımla fotolar çəkilib, əlini öpüb başıma qoydum. Xəbərdarlıq etdi: "Atam əl öpəndən sonra başa qoymağı sevməzdi"...

Hörmətli Feyzavər Alpars ilə söhbətimizin baş tutmasına yardım edən məşhur cərrah, parlaq ziyalı, professor İbrahim Yıldırma təşəkkür borcumuz var.

Mais Əlizadə

FESTİVALIN GƏNC QALIBI

Romada keçirilən "Elia Catalano" milli festivalında Azərbaycanı Dövlət Uşaq Filarmoniyasının solisti Emin Eminzadə laureat olub

Bu barədə APA-ya Dünya Azərbaycanlıları Konqresindən (DAK) məlumat verilib. İtaliyanın tanınmış sənətçiləri və musiqiçilərinin iştirak etdiyi festival iyulun 13-dən 16-na kimi davam edib. Festivalda Azərbaycanı Emin Eminzadə təmsil edib.

Bu il fevralın 13-də dünya şöhrətli italyan müğənni Robertino Loretti Bakıda solo konsert proqramı ilə çıxış edəndə, Azərbaycan Dövlət Uşaq Filarmoniyasının solisti, hazırda Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin (MTN) Mədəniyyət Mərkəzinin nəzdindəki musiqi məktəbində fortepiano şöbəsində təhsil alan DAK-ın ən gənc üzvü (14 yaş) Emin Eminzadə onun "Jamayka", sonra

isə digər gənc solist İslam Qasımovla birgə "O Sole Mio" mahnısını ifa edib. Məhz həmin çıxışdan sonra italyalı müğənni Emin Eminzadəni "Azərbaycanın Robertinosu" adlandırıb. Elə Emin Eminzadənin İtaliyada keçirilən bu festivala dəvət almasının təşəbbüskarlarından biri də Robertino Loretti olub. İyulun 13-də, yəni festivalın ilk günündə Azərbaycanın gənc vokalçısı Robertino Lorettinin "Jamayka" və "O Sole Mio" mahnılarını ifa edib və ən yüksək nəticə qazanaraq, "Elia Catalano" milli festivalının laureatı olub. Mükafat gənc solistə festivalın Təşkilat Komitəsinin rəhbəri, maestro Fabrizio Mas-

ci tərəfindən təqdim olunub.

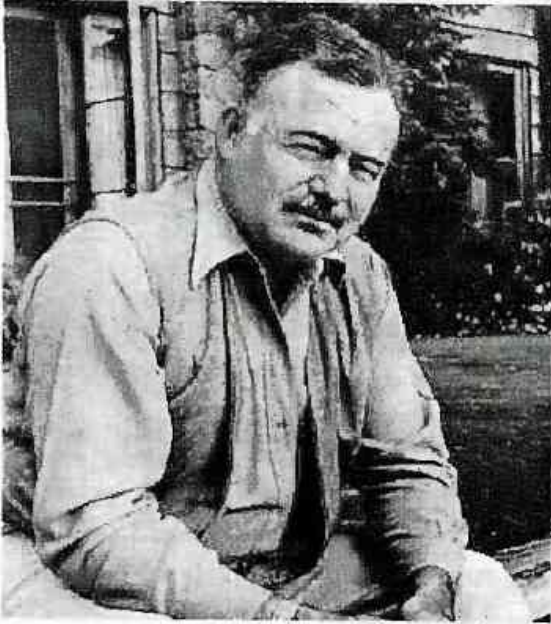
İyulun 15-də isə Emin Eminzadə dünya şöhrətli müğənni Robertino Loretti və ailəsinin qonağı olub. Əfsanəvi tenor gənc solistə Romada bir neçə günlük "Master class" keçir. Emin Eminzadənin səsində və sənətinə vurğun olduğunu qeyd edən Robertino Loretti onu payızda Moskvada keçiriləcək yubileyinə dəvət edib. Həmin tədbirdə o, gənc solistlə birgə səhnədə oxuyacağını bildirib. Emin Eminzadə isə Robertino Lorettidən onunla birgə Azərbaycan xalq mahnısı oxumağı xahiş edib. O, Azərbaycan xalqının musiqisini və mədəniyyətini çox sevdiyini söyləyib.

Daha sonra Emin Eminzadə Romanın mərkəzində, Trastevere səmtində düzənlənmiş "Elia Catalano" milli festivalının qala konserti olan "Festa de noantri" konsert proqramında çıxış edib. Konserti böyük tamaşaçı kütləsi izləyib. Qonaqlar arasında Azərbaycanın İtaliyadakı səfiri Vaqif Sadıxov və diplomatik korpusun əməkdaşları da olub. E. Eminzadənin çıxışından sonra tədbirin aparıcısı Vaqif Sadıxovu səhnəyə dəvət edərək, İtaliya xalq mahnılarını peşəkarlıqla ifa edən belə istedadlı gənc yetişdirdiyinə görə Azərbaycan xalqına təşəkkür edib.

HİNDU DÜŞƏRGƏSİ

(Hekayə)

Ernest Heminguey

Gölün sahilinə daha bir qayıq gətirilmişdi. İki hindu onun yanında dayanıb gözləyirdilər.

Niklə atası qayığın arxa hissəsində oturdular və hindular onu suya tərəf itələdilər, onlardan biri isə qayığa mindi ki, avar çəksin. Corc əmi isə düşərgə qayığının arxa tərəfinə əyləşdi, gənc hindu onun qayığını suya saldı və ona minərək avar çəkməyə başladı.

Hər iki qayıq gecə vaxtı yola düşdü. Nik o biri qayıqdan gələn avar səsinə eşidə bilirdi, onun səsi gecə dumanında irəlidən gəlirdi. Hindular qeyri-hamar taxtalarla avar çəkirdilər. Nik atasının qoluna söykənilib rahat yatanıq, yarıoturaq vəziyyətdə idi. Gölün havası soyuq idi. Onların qayığında avar çəkən hindu çox çalışqan olmasına baxmayaraq, digər qayıq yenə də daha irəlində idi.

- Biz hara gedirik, ata? - Nik soruşdu.

- Hindu düşərgəsinə. Orada bir hindu qadın çox xəstədir.

- A-a-a, - Nik dedi.

Gölün o biri sahilinə çatanda onlar digər qayığın artıq sahilə dayandığını gördülər. Corc əmi qaranlıqda siqar çəkirdi. Hindular qayıqları sahilə çıxardıqdan sonra o, hər ikisinə də siqar verdi.

Onlar sahili tərk edib şəhdən islanmış çəmənlik boyu yolu fənərlə işıqlandıran hindunun arxasınca getdilər. Meşəyə girdilər və cığırla ağac tadarükü sənayesinin çəkdiyi yola doğru getdilər. Bu yol təpələrin arxasında itirdi. Yol daha işıqlı idi, çünki onun hər iki tərəfindəki ağaclar kəsilmişdi. Gənc hindu dayandı və fənərini üfürərək söndürdü, sonra isə onlar yola davam etdilər. Onlar yolun burulan hissəsinə çatanda bir it hürərək onlara tərəf cumdu. Bir az irəlində qabıqsoyan dəzqahda işləyən hindu fəhlələrin komaları yerləşirdi. Onların qarşısına daha çox it çıxdı. İki hindu onları geri qaytardı. Yola ən yaxın olan komanın pəncərəsində işıq göründü. Bir qoca hindu qadın komanın qapısında əlində çırağ dayanmışdı.

İçəridə taxta çarpayının üstündə gənc hindu qadın uzanmışdı. O, iki gün idi ki, uşağını dünyaya gətirməyə çalışırdı. Düşərgənin bütün qoca qadınları ona kömək etməyə çalışırdılar. Kişilər isə yola tərəf gedib qaranlıqda oturmuşdular ki, onun çıxardığı səsləri eşitməsinlər. Nik, atası, Corc əmi və iki hindu komaya girən kimi o yenidən çığırdı. Qadın alçaq çarpayıda kiçik parçalardan tikilmiş yorğanın üstündə uzanmışdı. Taxta çarpayı bu yorğanın altında çox iri görünürdü. Başı yana çevrilmişdi. Hündür çarpayının üstündə isə onun əri uzanmışdı; üç gün öncə ayağını balta ilə ağır yaralamışdı. O, qəlyan çəkirdi. Otağın havası çox ağır idi.

Nikin atası tapşırıq verdi ki, su qızdırılsın, sonra oğluna dedi: "Bu qadının uşağı olacaq."

- Bilirəm, – Nik cavab verdi.

- Bilmirsən, – atası dedi. - Mənə qulaq as. Onun indi olduğu vəziyyət doğuş sancısı adlanır. Uşaq gəlmək istəyir, o da onun doğulmasını istəyir. Onun əzələləri uşağı dünyaya gətirməyə çalışır. Ona görə də o çığır.

- Başa düşdüm, – Nik dedi.

Elə bu an qadın yenə çığırdı.

- Ay ata, ona bir şey ver, daha qışqırmasın, – Nik xahiş etdi.

- Keyidici dərmanlarım yoxdur. Amma onun çığıması önəmli deyil. Mən onun qışqırıqlarını eşitmirəm, çünki onlar önəmli deyil.

Hündür çarpayıda yatan ər üzünü divara çevirdi. Mətbəxdəki qadın həkimə suyun qızdığına işarə etdi. Nikin atası mətbəxə keçdi və böyük çaydanın içindəki qaynar suyun yarısını ləyənə tökdü. Qalan suyun içinə o, dəsmalın arasından çıxardığı əşyaları qoydu. O:

- Bunlar qaynanmahdır, – dedi və əllərini ləyəndəki suda sabunlamağa başladı. Nik əllərini düşərgədən gətirilmiş sabunla sürtən atasına baxırdı. Atası əllərini diqqətlə və hərtərəfli yuya-yuya onunla danışdı.

- Nik, əslində öncə uşağın başı gəlməlidir, amma bəzən belə olmur. Belə olanda hamı üçün narahatçılıq olur. Ola bilər ki, mən bu qadın üzərində əməliyyat edim. Bunu bir azdan dəqiq biləcəyik.

O, əllərinin təmizliyindən razı qalanda otağa döndü və işə başladı.

- Yorğanı kənara çəkərsən, Corc? Əllərimi ona vurmasam yaxşıdır.

Bir az sonra o, əməliyyat etməyə başlayanda, Corc əmi ilə birlikdə üç hindu kişi qadını tutmuşdular ki, o tərənməsin. Qadın Corc əminin qolundan dişlədi və Corc əmi dedi: "Lənətə gəlmiş fahişə!" Qadın Corc əminin bu sözünə güldü. Nik isə atası üçün ləyəni saxlayırdı. Əməliyyat çox çəkdi.

Atası körpəni çıxardı və nəfəs alması üçün onu yavaşca şappıldatdı, sonra da qoca qadına verdi.

O:

- Görürsən, Nik, oğlandır, - dedi. - İntern olmaq xoşuna gəldi?

Nik dedi:

- Normal.

Əslində isə atasının etdiklərini görməmək üçün üzünü yana çevirmişdi.

- Vəssalam, hazırdır, – atası dedi və ləyənə nə isə qoydu.

Nik ləyəndəkinə baxmadı.

- İndi isə, - atası dedi, - bir neçə tikiş qoymalıyam. Nik, istəsən bax, istəməsən, eybi yox. Açdığım hissəni tikməliyəm.

Nik bu prosesi izləmədi. Maraq onu uzun müddətlik tərk etmişdi.

Atası işini bitirib ayağa qalxdı. Corc əmi ilə üç hindu da qalxdılar. Nik ləyəni mətbəxə apardı.

Corc əmi əlinə baxırdı, gənc hindu isə ona baxıb həyasızcasına gülürdü.

- Əlini peroksidlə təmizləyəyəm, - həkim dedi. Əyilərək hindu qadına baxdı. O sakitləşmişdi, gözləri də yumuluydu. Üzü çox solğun idi. Uşağından tamamilən xəbərsizdi.

- Sabah səhər gələcəyəm, - həkim ayağa qalxaraq dedi.

- Sent İqnasdan gələn tibb bacısı günortaya gəlib çıxmalıdır, o, özü ilə ehtiyacımız olan hər şeyi gətirəcək.

O, özünü oyundan sonra soyunma otağındakı futbolçular kimi, yaxşı əhval-ruhiyyədə hiss

edirdi və söhbətçil idi.

- Bu hadisə lap tibbi dərzi üçündür, Corc, - dedi. - Qeysər əməliyyatını cib bıçağı ilə etmək və yararı ucü ifilənmiş bağırsağ ipləri ilə tikmək.

Corc əmi divara söykənib qoluna baxırdı.

- Yaxşı-yaxşı. Dahisən, - o dedi.

- Fərəhli ataya da bir baxmaq gərək. Bu balaca işlər zamanı ən çox əziyyət çəkən onlar olurlar, - həkim dedi. - Onu da deyim ki, o, olanlara kifayət qədər dözümlü yanaşdı.

O, ədyah hindunun başından çəkdi. Əli islandı. O, bir əlində çaraq alçaq çarpayıya çıxıb ona baxdı. Hindu üzü divara sarı uzanmışdı. Onun boğazı bir qulaqdan digərinədək kəsilmişdi. Qan axaraq onun bədəninin yanında gölməçə əmələ gətirmişdi. Baş sol əlinin üstündə idi. Açıq ülgüç üzüyuxarı şəkildə ədyahın üstündə qalmışdı.

- Niki komadan çıxar, Corc, - həkim dedi.

Amma buna ehtiyac yox idi. Atası hindunun başını tərpedərkən mətbəxin kandarında dayanan Nik hündür çarpayıda baş verəni çox yaxşı görə bilmişdi.

Dan yeri sökülən vaxt onlar gəldikləri yolla geri yə - gölə tərəf gedirdilər.

- Səni buraya gətirdiyimə dəhşətli dərəcədə peşmanam, Nik, - atası dedi, onun əməliyyatdan sonrakı yüksək əhval-ruhiyyəsi tamamilən yoxa çıxmışdı. - Sən baş verənləri görməməliydin.

- Qadınların uşaqları həmişə belə çətinliklə doğulur? - Nik soruşdu.

- Yox, bu çox istisna hal idi.

- Ata, o niyə özünü öldürmüşdü?

- Bilmirəm, Nik. Məncə, olanlara dözə bilməmişdi.

- Çox kişilər özlərini öldürür, ata?

- Elə də yox, Nik.

- Bəs qadınlar?

- Çətin ki...

- Heç özlərini öldürməzlər?

- Bəzən öldürürlər.

.- Ata?

- Hə?

- Corc əmi hara getdi?

- O, yaxşı olacaq.

- Ölmək əzabvericidir, ata?

- Yox, məncə, lap asandır, Nik. Bu çox şeydən asılıdır.

Onlar qayığa mindilər. Nik qayığın arxa hissəsində idi, atası avar çəkirdi. Günəş təpələrin üzərində görünürdü. Xan balığı suda tullandı və ətrafında dairələr yaratdı. Nik əli ilə suda cıdır açdı. Səhərin kəsici soyuğunda su ona ilıq göründü.

Atası səhər tezdən avar çəkən vaxtı qayığın arxa ucunda oturmuş Nik tamamilə əmin idi ki, heç vaxt ölməyəcək.

İngiliscədən tərcümə:
Svetlana Quliyeva

ƏHMƏD CƏFƏROĞLUNUN "DIE ASERBAIDİSEHANISCHE LİTERATUR" ("AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI") ƏSƏRİ HAQQINDA

Altuntaç Məmmədova,

AMEA Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu

Əhməd Cəfəroğlunun Azərbaycan ədəbiyyatına aid Avropada çap olunmuş ən fundamental əsəri, heç şübhəsiz, "Die Aserbaidisehanische Literatur" ("Azərbaycan ədəbiyyatı") adlı irihəcmli (6 ç.v.) tədqiqatdır. Əsərin yaranma tarixi maraqlıdır. 1951-ci ilin sentyabr ayında İstanbulda keçirilən dünya şərqşünaslarının XXII Beynəlxalq konqresində türk xalqlarının dili, ədəbiyyatı və tarixinə aid alman dilində üçcildlik ensiklopediya nəşr etmək qərarə alınmışdı. Ensiklopediyanın alman dilində nəşrinə qərar verilməsinin obyektiv əsasları vardı. Almaniya tarixən türkologiyanın yarandığı və inkişaf etdiyi ölkə idi. Avropada türk dilinin ilk elmi qrammatikası 1612-ci ildə İeronimus Megizer (İeronimus Meqizer) tərəfindən Leypsiqdə çap olunmuşdu. Avropada Türkiyə tarixinin elmi tədqiqinə Yozef fon Hammer-Purqştalin (Joseph von Hammer-Purgstall) əsəri ilə başlanmışdı (1). XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində də türkologiyanın ən çox inkişaf etdiyi ölkə Almaniya idi. 1887-ci ildə Berlində Şərq dilləri seminarı fəaliyyətə başlamışdı. Türkologiyaya aid ilk dövrü nəşrlər də Almaniyada çap olunmağa başlamışdı. "Türkische Bibliothek" ("Türk kitabxanası") 1905-1927-ci illərdə Berlində, "Mitteilungen zur Osmanischen Geschieshte" ("Osmanlı cəmiyyəti haqqında məlumatlar") 1921-1926-cı illərdə Hannoverdə çap olunmuşdu. Dünya türkoloqlarının iştirak etdikləri beynəlxalq elmi təşkilatlar - "Ural-Altay Cəmiyyəti" ("Ural-Altayschen Gesellschaft") 1952-ci, "Beynəlxalq Daimi Altay Konfransı" ("Internationale Ständige Konferenz der Altai") 1958-ci ildən AFR-də yaradılaraq, fəaliyyət göstərirdi.

İngiltərə, Fransa və digər Avropa ölkələrinə nisbətən Almaniyada türkoloqların sayca da üstünlük təşkil edən pleyadası fəaliyyət göstərmiş və göstərirdi. V. Şott (W. Schott), O. Böhrlinq (O. Böhtling), F. Gize (F. Qize), F. Kerelits (F. Kerelits), P. Vittek (P. Wittek), F. Teşner (F. Teshner), T. Hyoldeke (T. Hyoldeke), R. Babinger (R. Babinqer), A. fon Qaben (A. fon Qaben), B. Şpuler (B. Shpuler), B. Flemminq (B. Flemminq), Gerhard Dorfer (Gerhard Doerfer), T. Tsenker (T. Tsenker), V. Banq-Kaup (W. Bang-Kaup), Annemare fon Qaben (Annemare fon Gabain), K. Müller (K.

Müller), K. Brökelman (C. Brockelmann), Karl Foy (Karl Foy), K. Menges (K. Menges), J. Benzing (J. Benzing), P. Tsime (P. Tsime), Z. Kleynmixel (Z. Kleynmixel) və başqaları Avropada türkologiya elminin inkişaf istiqamətlərinə təsir göstərən alimlər idi. Türkologiyanın Almaniyada inkişafını şərtləndirən amillərdən biri də, heç şübhəsiz, XX əsrdə Türkiyə dövlətinin Avropa ölkələri arasında ən çox Almaniyaya ilə mütəfiqlik əlaqələrinin mövcudluğu idi və bu baxımdan Almaniyada türkologiya elmi praktik siyasi məqsədlər də daşıyırdı.

Dil amilini də qeyd etməliyik. İkinci Dünya müharibəsindən sonra Alman dilinə BMT-nin rəsmi dili statusu verilməməsi zamanın hökmü olsa da, alman dili Avropada öz mövqeyini saxlamaqda idi. Alman dili Almaniyadan əlavə Avstriya, Lixtenşteyn, İsveçrə, İtaliya (Cənubi Tirol), Belçika və Lüksemburqda istifadə olunan dil idi. Milli azlığın dili kimi isə ABŞ, Kanada, Braziliya, Argentina, Paraqvay, Fransa, Rusiya, Polşa, Macarıstan, Avstraliya və digər onlarca ölkədə işlənirdi.

Yuxarıda göstərilənləri nəzərə alsaq, "Philologie Turcical Fundamente"-nin ("Fundamental türk filologiyası") alman dilində nəşr olunması elmi obyektivlikdən doğan təzahür idi. Üçcildliyin nəşr yeri kimi Visbaden (Wiesbaden) seçilməsi də təsadüfi deyildi. Həmin illərdə türkologiyaya aid əsərlər ən çox Visbadendə çap olunurdu. Əsas türkoloji dərgilərdən olan "Ural-Altaysche Jahrbücher" ("Ural-Altay illik məcmuəsi") 1922-ci, "Central Asiatic Journal" ("Mərkəzi Asiya jurnalı") 1955-ci ildən etibarən Visbadendə nəşrini davam etdirirdi.

Ensiklopediyanın ədəbiyyat cildinə kuman (türk mənşəli köçəri tayfalardan biri; monqolların Şimali Qafqaza hücumları zamanı bir hissəsi Azərbaycana gəlmişdi), qaraman (Amu-dərya ətrafındakı torpaqlarını tərk edərək Azərbaycana gələn qaramanlıların bir qismi burada qalmışdı), qıpçaq, yakut, özbək

və yeni uyğur. Cənubi Sibir türkləri və Azərbaycan ədəbiyyatı haqqında məqalələr daxil edilmişdi. Müəlliflər A. Fon Qaben (kuman ədəbiyyatı), J. Ekmann (qaraman və qıpcaq ədəbiyyatı), Stanislav Kaluzinski (yakut ədəbiyyatı), J. Benzing (özbək və yeni uyğur ədəbiyyatı), G. Dorfer (Cənubi Sibir türkləri ədəbiyyatı) və Əhməd Cəfəroğlu idi. Üçcildliyin redaksiya heyəti tərəfindən məqalələrin, yaxud bəzi məqalələrin hazırlanması üçün sovet elmi müəssisələrinə müraciət edilməməsi (müasir üçün, Azərbaycan və Özbəkistanda elmlər akademiyalarının ədəbiyyat institutları fəaliyyət göstərirdi), yəqin ki, sovet cəmiyyətində hümanitar elm sahələri hakim ideologiyanın təzyiqi altında olduğuna görə elmi obyektivliyə inamın olmaması ilə əlaqədar idi. (sonrakı məqalədə Ə. Cəfəroğlunun "Azərbaycan ədəbiyyatı" əsərinin şərhli zamanı onun Azərbaycan sovet ədəbiyyatşünaslığı əsərləri ilə müqayisəli izahına da yer verilməklə mövzunun bu məqamına ehtimalımızı təsdiq edən aydınlıq gətiriləcək).

"Philologie Turcise Fundamente" ("Fundamental türk filologiyası") adlanan ensiklopediyanın 1959-cu ildə Visbadenda türk dillərinə aid çapdan çıxmış birinci cildində Ə. Cəfəroğlunun G. Dorfer ilə birlikdə yazdığı "Das Azerbeidschanische" ("Azərbaycan dili") məqaləsi dərc olunmuşdu. Həmin nəşrin 1964-cü ildə çapdan çıxmış ədəbiyyata aid ikinci cildində isə Ə. Cəfəroğlunun tədqiqata cəlb etdiyimiz "Die Aserbaidische Literatur" ("Azərbaycan ədəbiyyatı") əsəri verilmişdi. (Ensiklopediyanın türk xalqlarının tarixinə aid üçüncü cildi 1970-ci ildə yenə də Visbadenda çap olunmuşdu).

Ensiklopediyanın ədəbiyyata aid cildi 1991-ci ildə Türk Dünyası Araşdırmaları Vəqfi (Türk Dünyası Araşdırmaları Vəqfi) tərəfindən türk dilinə tərcümə edilərək, "Türk dünyası ədəbiyyatı" adı ilə İstanbulda çap olunmuşdur. Ə. Cəfəroğlunun əsərinin tam mətnini türkcəyə Əşrəf Bəngi Özbilən tərcümə etmişdir. Əsərə sovet dövrü ədəbiyyatına aid bir neçə səhifəlik qısa icmal əlavə edilmişdir. Bundan əvvəl isə - 1989-cu ildə əsər dünya şöhrətli alim Cavad Heyətin Tehrandə nəşr etdiyi "Varlıq" jurnalı tərəfindən Azərbaycan dilinə tərcümə edilərək, çap olunmuşdu (2). Əsərin tərcümə olunaraq həm Tehrandə, həm də İstanbulda çap edilməsi onun öz elmi əhəmiyyətini itirməməsinə, aktuallığını saxlamasına dəlalət edir ki, bu da alimin elmi obyektivliyə əsaslanan yaradıcılıq metodu ilə əlaqədardır. Ə. Cəfəroğlunun əsərinin yazıldığı dövrdə qələmə alınmış hansısa Azərbaycan sovet ədəbiyyatşünaslığı əsərini bu gün olduğu kimi oxucuya təqdim edə bilmək ehtimalı çox azdır.

Ə. Cəfəroğlunun "Die Aserbaidische li-

teratur" ("Azərbaycan ədəbiyyatı") əsəri Azərbaycan ədəbiyyatı haqqında Avropa elmi ictimaiyyətinə təqdim olunan ilk icmal oçerk deyildi. 1922-ci ildə Yusif Vəzir Cəmənzəminlinin təxminən üç çap vərəqi həcmində olan "Azərbaycan ədəbiyyatına bir nəzər" adlı kitabı Parisdə fransız dilində çapdan çıxmışdı (3). O dövrdə fransız dili Avropada yayılmış dillərdən biri idi. Öz elmi əhəmiyyətini bu gün də qoruyub saxlayan həmin əsəri ədib İstanbulda diplomatik fəaliyyətindən sonra işsiz qaldığı zaman yazmış və ilk dəfə 1921-ci ildə orada Azərbaycan dilində çap etdirmişdi.

Əsər Parisdə nəşr olunduqdan sonra Avropa alim və şərqşünaslarının diqqətini cəlb etmişdi. Vyanada professor Fridrix Krelitsa "Mitteilungen zur Osmanischen Geschichte" jurnalının 1922-ci il 1-2-ci nömrəsində əsər haqqında müsbət resenziya (4, s. 81) dərc etdirmişdi. Akademik A. Krimski (A. Крымский) də Cəmənzəminlinin bu əsərini yüksək qiymətləndirmişdi (5, s. 81).

Ə. Cəfəroğlunun ədəbiyyatşünaslıq irsinin tədqiqatçıları onun öz əsərini Həsənoğludan başlamasına diqqət yetirənlər də, bir-iki hal istisna olmaqla, bu ədəbi faktın izahına girişmədən üstündən keçmişlər. İzah edənlərin də, aşağıda göstərəcəyimiz kimi, qənaətləri elmi arqumentlərə əsaslanmır.

"Əcəba, əsl Azəri ədəbiyyatının başlanğıcını kimdən və hankı zamandan saymalı?" sualı Y. V. Cəmənzəminlinin də qarşısında durmuşdu. O, "Azərbaycanın yazılı ədəbiyyatının böyük və canlı bir hissəsinin fars dilində olduğunu" qeyd etsə də, yazırdı ki, "Yazılı ədəbiyyatımızın təqribən altı əsrlik tarixi var. Azərbaycan ədəbiyyatının baniliyi, əvvəlcə söylədiyimiz vaxtlə, qüvvət və qüdrət qələmiyyəsiylə məşhur Nəsimiyə müəssər olmuş" və əsərinin "Yazılı ədəbiyyatımız" adlı hissəsini Nəsimidən başlamışdı. Əvvəlki - "Şifahi ədəbiyyatımız" hissəsində atalar sözləri, bayatı, ağı, vəsfi-hal, sayacı sözləri, düzgü və tapmaca haqqında qısa məlumat vermişdi.

Ə. Cəfəroğlu öz ədəbiyyat tarixini Həsənoğludan başlayır və əsərə dərin tədqiqatçısı olduğu Azərbaycan folkloru haqqında ayrıca hissə daxil etməmişdir. Alimin yaradıcılığının tədqiqatçılarından olan Şəlalə Həsənova yazır: "İlk ədəbiyyat tarixçimiz Firdinbay Köçərli kimi Əhməd Cəfəroğlu da Azərbaycan ədəbiyyatının başlanğıcını anadilli poeziyamızın ilk nümayəndəsi Həsənoğlunun yaradıcılığı ilə başlayırdı. Bu da onun ədəbiyyat tarixçiliyində milli dil faktoruna böyük diqqət yetirməsindən irəli gəlirdi" (6).

Lakin apardığımız araşdırmalar belə qənaətə gəlməyə əsas verir ki, Ş. Həsənovanın bu nəticəsinə birmənalı şəkildə qəbul etmək qeyri - mümkündür.

Ən əvvəl "Azərbaycan Yurt Bilgisi" məcmuəsində Nizami haqqında dərc olunmuş iki məqalə maraqlıdır.

Birincisi Məhəmməd Əli Rəsulzadənin 1934-cü ildə dərc olunmuş "Gəncəli Nizami" adlı məqaləsidir. O, məqaləsinin məqsədini açıqlayaraq yazır: "Bizi burada ən çox əlaqədar edən məsələ şairin milliyyəti məsələsidir. İndiyə qədər şair haqqında söz söyləyənlər Nizamini ancaq fars olaraq göstərmişlər. Biz isə buradakı təcrübə ilə, tam əksinə olaraq, Nizamini xalis türk olduğuna dair bir cığır açmağa çalışacağıq". Məhəmməd Əli Rəsulzadə daha sonra Nizamini öz əcdadının Qumdan Gəncəyə gəlməsi haqqındakı beytinə istinadən onu fars hesab edənlərə ciddi arqumentlərlə cavab verərək, onun "xalis türk" olduğunu aydınlaşdırır. ["İskəndərnamə"dəki bu beyt əsasında o zaman yaranmış elmi mübahisə ilə əlaqədar Y. E. Bertels (E. Э. Бертельс) altı il sonra Bakıda çap etdirdiyi kitabında əsərin ən qədim əlyazmalarında (1360-cı ilədək) həmin beytin olmadığını göstərirdi (7, s. 26)]. Məhəmməd Əli Rəsulzadə məqaləsini "Azərbaycan ədəbiyyatının ən böyük ustalarından biri sayılan Gəncəli Nizami" sözləri ilə başlayaraq, Nizamini məhz Azərbaycan ədəbiyyatına mənsubiyətini də təsbit etmişdi.

İkinci məqalə "Türkiyə yeni şərqşünaslıq dövrünün ilk və ən mühüm siması" adlandırılan, "əsərlərində yüksək elmi səviyyəyə son dərəcə həssaslıq göstərən" Əhməd Atəşin "Azərbaycan yurt bilgisi" məcmuəsinin uzun fasilədən sonra Ə. Cəfəroğlunun redaktorluğu ilə deyil, Azərbaycan Mədəniyyətini Tanıtma Dərnəyinin (Azərbaycan Kültürünü Tanıtma Dərnəgi) orqanı kimi 1954-cü ildə çıxmış 37-ci nömrəsində Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin "Azərbaycan şairi Nizami" kitabı haqqında çap olunmuş resenziyasıdır. 1951-ci ildə çapdan çıxmış kitaba üç il sonra "Azərbaycan yurt bilgisi" üçün səciyyəvi olmayan iri həcmdə resenziya həsr edilməsini daha çox elmi mövqe bildirmək ehtiyacı ilə izah etmək olar. Ə. Atəş yazır ki, "Sayın yazar (Məhəmməd Əmin Rəsulzadə – A. M.) əsərinin adına "Azərbaycan şairi" vəsfini qoymaqla onun bir tərəfinə daha çox önəm vermişdir" və "Gerçəkdən o, (Nizami – A. M.) bütün əsərlərində əsla bayağılaşmayan, iffət və dürüstlükdən uzaqlaşmayan yeganə İran şairi sayıla bilər" sözləri ilə fikrini tamamlayır. Məlum olduğu kimi, bu nömrədən sonra məcmuə daha çap olunmamışdı.

Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin jurnalın həmin nömrəsində dərc olunmuş "Şirvanlı Hakani" adlı məqaləsində farsca yazmış Azərbaycan şairləri haqqında onun artıq yeni "vəfi" ilə – "azərbaycanlı İran klassikləri" ifadəsi ilə rastlaşırıq. Məhəmməd Əmin

Rəsulzadə yazır: "Böyük filosof və şairimiz Gəncəli Nizami kimi Xaqani də dövründəki modaya görə əsərlərini farsca yazmış və bu səbəblə İran klassikləri arasında tanınmışdır... Başda Nizami ilə Xaqani olmaqla azərbaycanlı İran klassiklərindən bir qisminin əsərləri çağdaş şair və nazimlər tərəfindən Azərbaycan türkcəsinə çevrilmişdir".

Ə. Cəfəroğlunun öz yazdıqlarına nəzər salaraq, 1954-cü ildə qələmə aldığı "Azərbaycan dil və ədəbiyyatının dönüm nöqtələri" adlı əsərində alim yazırdı: "Hər halda, qəbul olunmalıdır ki, Nizami XII əsr fars dilli azəri mədəniyyətinə mənsub olmasına baxmayaraq, daim milliyyətinə, ana vətəninə çox yaxın bir münasibət bəsləmiş və özünü daim bir azəri olaraq hiss etmişdir". 1972-ci ildə yazdığı "İlk Anadolu vətən mədəniyyəti qurucuları" məqaləsində alim Nizami Gəncəvi "Azərbaycan ədəbiyyatının ünlü ustadı" adlandırmışdı. 1992-ci ildə Ankarada çapdan çıxmış "Türk dünyası el kitabı"nın 3-cü cildində Ə. Cəfəroğlunun "Azərbaycan türklərinin ədəbiyyatı" adlı məqaləsi də dərc olunmuşdu. Alimin natamam əlyazmasını Yavuz Akpınar çapa hazırlamışdı. Məqalə məhz Qətran Təbrizi, Xətib Təbrizi, Məhsəti Gəncəvi, Xaqani Şirvani, Nizami Gəncəvi kimi şairlərin yaradıcılığı haqqında məlumatlarla başlanır. Ə. Cəfəroğlu Xaqanini "ən tanınmış Azərbaycan şairi", Nizamini "ən qüdrətli Azərbaycan şairi" adlandırır. S. R. Kızlasovun "Низами о древнехакасском государстве" ("Nizami qədim Xakas dövləti haqqında") kitabına aid resenziyasında da "tanınmış Azərbaycan şairlərindən Gəncəli Nizami" deyə yazırdı.

Bu araşdırmalardan belə nəticəyə gəlirik ki, Ə. Cəfəroğlunun öz ədəbiyyat tarixinə Həsənoğludan başlaması əsərin Avropa elmi və ədəbi ictimaiyyəti üçün nəzərdə tutulması ilə əlaqədar olmuşdur. Əgər alim, hətta, ona xas olan güclü milli təəssüb hissəsinə uyaraq qələmə aldığı ədəbiyyat tarixini Nizami və Xaqanidən başlasaydı, ümumilikdə yazdıqlarına inamsızlıq əmələ gələrdi. Ona görə ki, Avropada Nizami və digər farsca yazanlar İran və ya fars şairi hesab edilirdilər və bu meyl sonralar da davam etmiş və edilməkdədir. Azərbaycan ədəbiyyatşünaslarının da Avropa müəlliflərinin bu iddialarını elmi dəlillərlə mütəmadi təkzib etdikləri məlumdur. Elə Ə. Cəfəroğlunun əsərinin Visbadəndə çap olunduğu dövrdə - 1963-1965-ci illərdə Polşa şərqşünası, tədqiqatlarının əsas hissəsi Nizami yaradıcılığı ilə bağlı olan və şairin əsərlərini polyak dilinə tərcümə edən Barbara Mayevskaya məqalələrində Nizamini "fars şairi" adlandırır (baxmayaraq ki, sosializm cəbhəsinə mənsub ölkənin alimi kimi, ənənəyə görə, sovet ədəbiyyatşünaslığına hörmətlə yanaşmalı idi) və sonrakı illərdə də bu mövqeyini

inadla davam etdirdiyinə görə professor Vaqif Arzu-manlı "Polşa ədəbiyyatşünası doktor Barbara Ma-yeyskayaya açıq məktub" adlı məqalə ilə mətbuatda çıxış etməli olmuşdu (8). Belə misallar çoxdur.

Avropa şərqşünaslıq elminə dərinləndirən bələd olan Ə. Cəfəroğluya problemin mənzərəsi aydın idi. XVII əsrin ikinci yarısından etibarən Avropada Nizami yaradıcılığı ilə tanışlıq, əsərlərinin öyrənilməsi və tədqiqi başlanandan bəri şərqşünas alim, tədqiqatçı və tərcüməçilər – B. d'Erbo, V. Cons, C. Etkinson, A. Şprenger, V. Baxer, Ş. Ryo, İ. Ridzi, H. Ete, E. Braun, P. Horn, J. Ripka, H. Ritter, R. Qelpke, J. Hammer, A. Masse və başqaları üçün Nizami Gəncəvi, Fələki Şirvani və Xaqani Şirvani İran ədəbiyyatının nümayəndələri, fars şairləri idilər. Ümumiyyətlə, bu və ya digər ədəbiyyata mənsubiyyətdə dil amili əsas götürülərək, XI-XIII əsrlərdə yaşayıb yaratmış Azərbaycan şairləri fars şairi hesab edilirlər. E. Braun isə daha ifrata vararaq, "farsca yazılan hər bir əsərin İran ədəbiyyatı nümunəsi və onun müəllifinin fars olduğunu göstərmişdir" (9, s. 11).

Belə olan şəraitdə Ə. Cəfəroğlu öz ədəbiyyat tarixini Həsənoğludan başlamaq kimi düzgün qərar qəbul etmişdi. Ümumiyyətlə, həm "Die moderne Aserbaidische literatur" ("Modern Azərbaycan ədəbiyyatı") məqaləsinin, həm də "Die Aserbaidische literatur" ("Azərbaycan ədəbiyyatı") əsərinin məhz Avropa elmi ictimaiyyətinə ünvanlandığını müəllifin hər iki əsər boyu diqqətdə saxladığı mühüm cəhət olmuşdur. "Die moderne Aserbaidische literatur" ("Modern Azərbaycan ədəbiyyatı") məqaləsində alim Azərbaycan aşuqlarını "Azəri trubadurları" ("Aserbaidische troubadour") kimi təqdim edərək, fransız-provans şair-müğənnilərinə xas olan həyat eşqini, qadın gözəlliyini tərənnüm etmək analoqu ilə aşuq poeziyası haqqında dolğun təsəvvür yaratmaq istəmişdi, "Die Aserbaidische literatur" ("Azərbaycan ədəbiyyatı") əsərində XVI əsr Azərbaycan aşığı Qurbaninin yaradıcılığından bəhs edərkən yazırdı ki, "Qurbani Azərbaycan ədəbiyyatının ilk trubaduru adını qazanmasında şeirlərindəki dərin lirik ruha və səmimi ifadə tərzinə borcludur".

Başqa qəbildən olan misallar da göstərmək olar. Həmin əsərində alim XV əsr şairi Xətai Təbrizinin (Ə. Cəfəroğlu onu yalnız "Xətai" adı ilə təqdim edərək, "Şah İsmayıl Xətai ilə qarışdırmamalı" qeydini etmişdir) "Yusif və Züleyxa" əsərini o dövrdə yazılmağa başlanan məsnəvilərə və Azərbaycan ədəbiyyatında bu mövzuda ilk əsər olduğuna misal göstərərək, Şərq, həmçinin Azərbaycan şairlərinin bu

mövzudakı əsərlərinin məşhur Quran qissəsinə əsasən yazıldığına aydın bir məsələ olduğuna baxmayaraq, alim yazırdı: "İncildən alınan mövzu Şərq ədəbiyyatında tanınır; lakin Azərbaycan ədəbiyyatına ilk dəfə bu əsərlə (Xətainin "Yusif və Züleyxa" məsnəvisi – A. M.) daxil olmuşdur" (10, 149). Yaxud, Füzuli yaradıcılığında bəhs edən alim onun "xristian dünyagörüşünə də yaxından bələd olmasını" qeyd edir.

Əsərin bizim və Ə. Cəfəroğlu irsinin tədqiqatçıları tərəfindən "ədəbiyyat tarixi" adlandırılması şərti qəbul olunmalıdır. Məlum olduğu kimi, hər bir xalqın ədəbiyyat tarixi ilkin mərhələsində yazılmışların hamısının tarixi olmuş, sonradan inkişaf dövrləri keçə-keçə tədricən bütün yazılmışlardan ələ əsərlər ayrılaraq tədqiq və təqdim edilmişdir ki, onlar cəmiyyətin mənəvi həyatını, xalqın daxili aləmini əks etdirə bilməmişlər. Ə. Cəfəroğlu bunu bilməmiş olmasa da, əsərində Azərbaycan ədəbiyyatı və daha çox Avropa elmi-ədəbi ictimaiyyəti üçün əhəmiyyəti olmayan yüz-lərlə müəllifin adını çəkir; sanki şüurlu surətdə ona məlum olan bütün adların hamısının, nə zamansa maraqlı doğurar deyə, Avropa yaddaşında həkk olunmasına səy göstərmişdir.

Əsərdə tarixi-filoloji metoddan istifadə edən müəllif hər dövrün ədəbiyyatından, hətta müstəqim başlıqlarla ayırdığı hər sənətkarın yaradıcılığında bəhs etməyə başlayarkən dövrün qısa tarixi şəraitini oxucunun nəzərinə çatdırır. XVII əsr ədəbiyyatına girişdə alim yazır: "XVII əsr Azərbaycan üçün siyasi və iqtisadi baxımdan önəmli bir dövrü təşkil edir. Hələ XVI əsrdə Volqanın ticarət və əlaqəyə açılması Azərbaycanı özəlliklə ticarət sahəsində Rusiya, İngiltərə və digər Avropa ölkələrinə yaxınlaşdırmışdı. Azərbaycan bir ticarət mərkəzi olaraq müxtəlif ölkələrdən gələn karvanları cəzb edirdi ki, bu da Azərbaycan ilə Avropa arasındakı təmasın artmasına səbəb olurdu. Beləcə, Azərbaycan Avropaya bir körpü rolunu oynayırdı" (11, s. 153). Yaxud, "Vaqif" sərəfəli hissənin girişində "Modern Azərbaycan ədəbiyyatının başladığı XVIII əsr siyasi baxımdan da Azərbaycan tarixinin dönüm nöqtəsini təşkil edir" (12, s. 157) yazan müəllif sonra dövrün geniş tarixi mənzərəsini verərək, Nadir şahın dövründə İranda mərkəzi hakimiyyətin zəifləməsi ilə Şimali Azərbaycanda yarım-müstəqil xanlıqların yaranması, şahın qətlindən sonra isə müstəqil xanlıqlara çevrilmələrindən, Şəki xanı Hacı Çələbinin hətta Təbrizi öz xanlığına birləşdirməyə çalışmasından, Quba xanı Fətəli xanın xanlıqları birləşdirib dövlət halına gətirmək səylərindən, İranda Qacarların iqtidarı ələ keçirərək Azərbaycana hücumlarından və digər tarixi hadisələrdən geniş bəhs edir. Be-

ləliklə də, tarixi-filoloji metoda bütün əsər boyu riayət olunmuşdur.

“Die Aserbaidisehanische literatur” (“Azərbaycan ədəbiyyatı”) əsərinin yazılış xüsusiyyətlərindən biri də ədəbiyyat tarixi olmaq etibarilə qısa mədəniyyət tarixi səciyyəsi də daşımamdadır. Bu, bir tərəfdən Ə. Cəfəroğlunun sövq-təbii olaraq universal yaradıcılıq metodundan irəli gəlirdisə, digər tərəfdən onun Avropa oxucusunu imkan daxilində Azərbaycan mədəniyyəti ilə də tanış etmək məqsədi güddüyünə dəlalət edir. Əsərində hər dövrün mədəniyyət xadimlərindən söz açması da bu məqsədə xidmət edirdi.

Cəlairilər xanədanına mənsub olub Azərbaycan dilində mənzum əsərlər yaradan, ədəbiyyat və incəsənətə hamiliyi ilə də tanınan Sultan Hüseynin (1374-1382) yaradıcılığından bəhs edən Ə. Cəfəroğlu onun böyük qiymət verdiyi musiqi alimi, bəstəkar və xəttat Əbdülqadir Maraği haqqında da məlumat verərək, Azərbaycan dilində olan tuyuğ və qitələrlə musiqi bəstələdiyini yazır. Qeyd edək ki, Maraği yalnız bundan sonra H. G. Farmer və başqa Avropa tədqiqatçılarının diqqətini cəlb etmiş və haqqında yazmağa başlamışlar. Ə. Cəfəroğlu digər musiqi alimi, “Məqasidül-ədyar” (1413-cü il) kitabının müəllifi Nurəddin Maraği və başqalarından da bəhs etmişdir. Tarixən Azərbaycanda professional musiqinin yaranması və inkişafı dövrünə gəlinə, alim “Opera və operetta” başlığı ilə ayrıca yarımfəsildə bu barədə də geniş məlumat verir.

Ə. Cəfəroğlu əsərində rəssam və nəqqaşlardan Seyyid Əhməd, Ağa Mirək Təbrizi, Kəmaləddin Behzad, Sultan Məhəmməd Təbrizi, Müzəffər Əli Nəqqaş, Hafiz Təbrizi və başqaları haqqında məlumat ver-

mişdir.

Əsərdə “Mətbuat” adlanan yarımfəsildə “Əkinçi”dən, sonrakı hissələrdə “Ziya”, “Ziyayi-Qafqaz”, “Kəşkül”, “Şərqi-rus”, “İrşad”, “Tərəqqi”, “Həyat” və “Füyuzat” dərgilərindən və nəşirlərindən bəhs edir.

Əsərin bir xüsusiyyəti də ədəbi əsərlərdən nümunələrin verilməməsidir. Həmin dövrdə alman ədəbi ictimaiyyətinə Azərbaycan müəlliflərindən yalnız Mirzə Şəfi Vəzəh yaxşı tanış idi. Hammer-Purqştal Füzulinin “əsərlərindən nümunələri almancaya yanlış və bacarıqsız tərcümə etmişdi (13, s.11). Miza Fətəli Axundzadənin bir neçə əsəri almancaya tərcümə olunmuşdu. Beləliklə də, yuxarıda göstərilənlərdən savayı alman dilinə tərcümələr olmadığına görə iqtibas etmək imkanı yox idi. Lakin bu halda, ədəbiyyatşünaslıq təcrübəsindən məlum olduğu kimi, müəllif bu və ya digər fikrini əsaslandırmaq üçün öz sətri və ya filoloji tərcüməsinə isnad edir. Ə. Cəfəroğlu bu vasitədən də istifadə etməmişdir. Əsərlərindən heç bir nümunə təqdim olunmayan ədəblərin yaradıcılığı haqqında aydın təsəvvür yarada bilməkdən ötrü müvafiq üslub seçilməli idi və alim buna nail olmuşdu. Hər bir sənətkarın yaradıcılığı elə dəqiq və aydın ümumiləşdirici ədəbi formullarla ifadə olunur ki, onların oxucuda bu və ya digər sənətkar haqqında kifayət qədər təsəvvür yarada bildiyi qənaətinə gəlmək olar.

Əsər şərhinə lüzum görmədiyimiz bir sıra digər özünəməxsus xüsusiyyətlərə də malikdir.

Bu məqalədə “Die Aserbaidisehanische literatur” (“Azərbaycan ədəbiyyatı”) əsərinin əsas yazılış xüsusiyyətləri və nəşri tarixindən bəhs etdik. Ədəbiyyatşünaslıq baxımından əsər bütünlüklə sonrakı məqalədə şərh olunacaq.

ƏDƏBİYYAT

1. Hammer-Purgstall J. Des osmanischen Reichs Staatsverfassung und Staatsverwaltung. Wien: 1815

2. Cəfəroğlu Ə. Azərbaycan ədəbiyyatı // Vətən, 1368, № 72-1

3. Chtemenzeminli Y. V. Une vue sur la litterature azerbaidjanaise. Paris: 1922,

4. Hüseynov T. Yusif Vəzir Cəmənzəminli. Bakı: Azərbaycan SSR “Bilik” cəmiyyətinin nəşri, 84s.

5. Yenə orada

6. Həsənova Ş. Vətəndən ayrılma da... “Ədəbiyyat qəzeti” qəz., Bakı, 1995, 17 fevral

7. Бертельс Е. Э. Великий азербайджанский поэт Низами. Баку: Изд-во АзФАН, 1940, 120 с.

8. Arzumanlı V. Polşa ədəbiyyatşünası doktor Barbara Mayevskayaya açıq məktub // Azərbaycan, 1980, № 3, s. 172-176

9. Xəlilli Ş. Klassik poeziya və ədəbi əlaqələr. Bakı: Azərbaycan Milli Ensiklopediyası Nəşriyyat-Poliqrafiya Birliyi, 2003, 164 s.

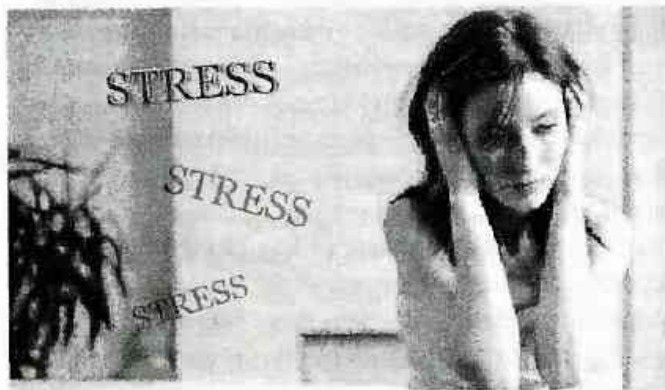
10. Cəfəroğlu A. Azərbaycan edebiyatı / Türk dünyası edebiyatı, nəşre hazırlayan Halil Açıkgöz, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1991, s. 140-217

11. Yenə orada

12. Yenə orada

13. Araslı H. M. Böyük Azərbaycan şairi Füzuli. Bakı: Uşaqgəncləş, 1958, 312 s.

STRESS HƏM YAXŞIDIR, HƏM DƏ PİS

Bu gün dünyanın mübarizə apardığı problemlərdən biri də stressdir. Stress uşaqdan tutmuş böyüyə kimi hamıya asanlıqla təsir edə bilər. İnsanı insanlıqdan çıxaran hadisələrin baş verməsinin əsas səbəbi də elə stressdir. Kriminal hadisələr, qətlər, özünəqəsdlər, ailə münaqişələri, müxtəlif xəstəliklər - bunların hamısının kökündə stress durur. Statistika görə ən çox qadınlar stressdən əziyyət çəkirlər. Bəs stress, ümumiyyətlə nədir? İnsana necə təsir göstərir? Onunla mübarizə etmək üçün nələri bilməliyik? Qısa desək, stress insanın öz üzərində hiss etdiyi təzyiqlik və gərginlik vəziyyətidir. Bu mənada, stress gündəlik həyatın bir parçası sayıla bilər. Dünyada artan əhali sayı, sıxlıq, təbii fəlakətlər stressi alovlandıran amillərdən ən birincisidir.

Stress həm yaxşıdır, həm də pis

Stress hər fərdin adaptasiya qabiliyyətinə görə göstərdiyi reaksiyadır və ətrafdakı reaksiyalara qarşı daha yaxşı davranma fərsətini verir. Sifir stress ölümdür. Çünki bu vəziyyətdə insan ətrafdan gələn reaksiyalara cavab vermək enerjisindən məhrum olur. Həddindən artıq stress də ölümcül ola bilər. Belə vəziyyətdə fərd həddindən artıq enerji sərf etməkdə və tükənməkdədir. Həll yolu, hər fərdin öhdəsindən gələ biləcəyi ölçüdə (optimal) stress ilə dolğun və müsbət bir həyat yaşamağı davam etdirə bilməsidir.

Stress, həyatın bir gerçəyidir

Stressi həmişə pis hal kimi qiymətləndiririk. Əslində isə belə deyil. İki növ stress var. "Müsbət stress" (yaxşı stress) fərdin hər hansı bir məqsədə çatmaq üçün özünə verdiyi müsbət enerji, sevincdən qaynaqlanır və fərd bunları yönləndirə bilər. Bu cür stress fərdi təkmilləşdirir. Müəyyən dozada stress davamlı və inamla irəliləmək, uğur qazanmaq üçün lazımdır.

"Mənfi stress" (pis stress) isə fərdin özünə olan inamının itirilməsinə, xəyallarının puça çıxmasına, ümid-sizliyə düşməsinə səbəb olan stressdir. Həddindən artıq stress insanı iş görə bilməyəcək bir vəziyyətə gətirib, ciddi problemlər də yarada bilər. Pis stressin öldürücü təsirləri var.

Psixoloqlara görə stress, onu zehində daşıyan in-

sana aiddir. Stressə cavab vermə fərdin psixoloji xüsusiyyətlərindən asılı olaraq dəyişir. Eyni bir hadisəyə iki şəxs fərqli yanaşa və fərqli reaksiya göstərə bilər. Bəziləri stressə reaksiya kimi geri çəkilər, içinə qapanar, passivləşər, problemləriylə üz-üzə gəlməkdən qaçar, bəziləri həddindən artıq reaksiya verir, bəziləri stress qarşısında heç bir reaksiya verməyib yaşanan çətinliyi daxilinə atar.

Stressə səbəb olan amillər hansılardır?

Sürətlə dəyişən dünyamızda stressdən şikayət edənlərin də sayı durmadan artmaqdadır. Stress tək-cə müasir insanın problemi deyil. Stress haqqında araşdırmalar XX əsrin 30-cu illərindən başlayıb. Stress reaksiyası yaradan hallar əsasən bunlar ola bilər:

- Ətraf mühitdəki problemlər - hava çirkliliyi, səs-küy, izdiham, sıxlıq, radiasiya, istilik, soyuq hava, toz, təbii fəlakətlər və s.;

- İşdəki mühit - ağır iş, gecə işi, həddindən artıq məsuliyyət, iş yoldaşları arasında olan münasibət və s.;

- Gündəlik stresslər - tıxac problemi, sosial problemlər, işsizlik, ailə-məişət problemləri, müharibə, xəstəlik, doğmalardan birinin ölümü və s.;

- İnformasiya bolluğu, həddindən artıq yüklənmə, hər şeyin sürətli inkişafı.

İnsanlar iş həyatlarında bir uyğunlaşma axtarırlar. Bunu tapmadıqda, stressə düşər, özlərinə inamı itirə bilərlər. Araşdırmalar sübut edir ki, ən çox stressə düşmə halları iqtisadi böhranın yaşandığı ölkələrdədir. Təcrübələrə görə iş yerindəki vəziyyət, isti, işıq, səs-küy, natəmizlik fərdlər tərəfindən qəbul edilənməz səviyyədədirsə, stress qaynağı sayılır.

Stress nələrə səbəb olur?

Həyat artıq əvvəlki onilliklərə baxanda daha sürətlə davam edir. Şəhər həyatında bu sürət daha çox hiss olunur. Nə beynimizin, nə də bədənimizin bu sürətə çox asan adaptasiya olunduğunu demək mümkün deyil. Bəlkə də buna görə üst-üstə yığılan stresslər nəqliyyatda və ya küçədə kiçik mübahisələr zamanı sonu ölümlə bitən hadisələrə çevrilir. Stress bütün orqanizmə təsir edir: hormonal pozğunluq, dəri problemləri, saç tökülməsi, xroniki və ruhi xəstəliklər, orqanizmin müxtəlif nahiyələrində xoş və bədxassəli şişlərin yaranması və s. Bu siyahını ucu-bucağı görünməyəcək dərəcədə uzatmaq olar...

Stress zamanı bədənimizdə bir çox dəyişikliklər yaranır. Adrenalin və kortizol hormonlarının tarazlığı dəyişir. Stress immunitet sistemini zəiflədərək, hətta çökürürək asanlıqla xəstəliklərə tutulmağa gətirib çıxarır. Hər bir insan stressə fərqli reaksiya verir. Ovqatının pis olması insanı özünə qapadır, nəticədə asılılığı olanları spirtli içki, narkotika düşgününə çevirir. Belələri boşalmağın və rahatlaşmağın yolunu içkiddə, narkotikada tapırlar.

Stress sağlam həyatın düşmənidir

Ümumilikdə stress adamda immunitet sistemini zəiflədir, yorğunluq və halsızlıq, zəiflik, əsəbilik yarıdır. Kimisi daha çox yeməklə stresslə mübarizə etdiyini düşünür. Bəziləri alış-verişə həddindən çox pul xələvirlər. Bu da büdcəyə nəzarəti itirir və növbəti problemlərə yol açır. Stressin qısa və uzunmüddətli təsiri var. Qısamüddətli təsira ürəyin tez-tez döyünməsi, qan təzyiqinin yüksəlməsi, hirsəlmə, pessimizm, unutkanlıq və diqqəti bir yerdə cəmləyə bilməmək kimi hallar daxildir. Uzunmüddətli təsira isə xroniki xəstəliklər - ürək və başağrısı, depressiya, ruhi xəstəliklər, cinsi zəiflik, şəxsiyyətin xarakterində olan dəyişikliklər, həmidən qaçma, yaddaş qüsuru, yuxu pozğunluqları, ünsiyyət qurma bacarığının tədricən zəifləməsi və s. daxildir. Nəticədə orqanizmdə tarazlığın zəncirvari pozulması başqa xəstəliklərə yol açır.

Şəxsiyyətin quruluşu stressə necə təsir edir?

Araşdırmalara görə, fiziki baxımdan daha sağlam olan şəxslər stressə qarşı daha asan müqavimət göstəririlər. İnsan özünü nə qədər yaxşı tanıyarsa, bir o qədər stresslə mübarizə gücü çox olar. Şəxsiyyətin quruluşu, xasiyyəti, temperamenti də onun nə dərəcədə stressə meyilli olmasından xəbər verir.

Stressə meyillisinizmi?

Maraqlı bir test edək:

1. Hər şeydə mükəmməllik, qüsursuzluq axtaran, səbrsiz, növbədə gözləməyə dözümlü olmayan, qarşısındakının sözüni kəsən, uğuru maddi qazancla ölçən, həyatın gözəlliklərinə səthi maraq duyan birisiniz?

2. Yoxsa həyatdan həzz almağa çalışsan, hər şeyin puldan ibarət olmadığını, həyatın kiçik xoşbəxtliklərinin hədiyyə olduğunu düşünən və mübarizəni sevən bir insansınız?

Verdiyiniz cavab stressə yanaşmanızı müəyyən edir. Əgər 1-ci qrupu seçirsinizsə, stress sizdə vərdiş halını alması pessimizmə, hətta depressiyaya yol açmağa bilər. İkinci qrupu seçirsinizsə, stressi bir fürsətə çevirərək, özünü inkişaf etdirmə vasitəsi olaraq ondan istifadə edə bilərsiniz.

Stressdən niyə xilas ola bilmirik?

1. Bədbəxtliyin, uğursuzluğun qaynağını bilmirik;

2. Mütəxəssisə, başçıxana müraciət etmək vərdişimiz yoxdur;

3. Stressdən həqiqətən xilas olmağı istəmirik;

4. Ağlamağı, özümüzlə qapanmağı sevirik;

5. Uğura çatanda yetərincə bundan həzz ala bilmirik;

6. "Mən kiməm" sualının cavabını bilmirik;

7. Azadlığımız, xoşbəxtliyimiz üçün vuruşmur.

Stresslə mübarizə aparmağın yolları:

Stressli vəziyyətdən insanın özü də çıxma bilər. Məsələn, pis şeylər əvəzinə yaxşı düşünməklə və ya "Çox pis şey oldu, belə getsə uğur qazana bilmərəm, bunu bir də etməməliyəm" və ya "Bu çox pis səhv idi, amma yol verdim ən pis səhv ola bilməz" deyərək özünü

motivasiya etməyi bacarmaqla. Bundan əlavə, psixoloqlar stresslə mübarizə yolu kimi aşağıdakıları etməyi məsləhət görürlər:

- Özünü və sizə stress yaşadan qaynaqları yaxşı tanıyın.

- İnsanlarla ünsiyyəti kəsməyin. Duyğularınızı başqalarıyla, başa düşülən dildə paylaşın. "Sən mənə başa düşürsən" deyib kimisə günahlandırmaq əvəzinə, "Fikrimi kifayət qədər izah edə bilmədiyimi düşünürəm" demək daha yumşaq alınır.

- Orqanizminizə nəzarət edin.

- Bu günün işini sabaha saxlamayın.

- "Hər işi bacararam" və ya "heç bir şeyi bacara bilmərəm" deməyin.

- Zehni bacarıqlarınızı doğru qiymətləndirin.

- İtirdiyiniz şeylərin səbəbini axtarın.

- Zamanın dustağına çevrilməyin. Zamanı yaxşı qiymətləndirməyi bacarın.

- "Yox" deməyi bacarın.

- Həmin sızı sevməyini düşünməyin. Hər kəsin sevimlisi olmağı gözləməyin.

- İmkanlarınızla görmək istədiyiniz işləri uzlaşdırmağı bacarın. Bir sözlə, ayağınızı yorğanınıza görə uzadın.

- Dincəlməyi, təbiətin qoynunda istirahət etməyi bacarın. Yaşlılıqlardan zövq alın.

- İdmana vaxt ayırın, fiziki hərəkətlər edin. Çünki fiziki fəaliyyət insanı gümrəh edir, orqanizmə daha çox oksigen daxil olur, stress yaradan hormonlar təmizlənir.

- Davranışlarınıza nəzarət etməyi bacarın. Hirsinizə qalib gəlməyi öyrənin.

- Dəhşət, şiddət, qorxu dolu filmlərə baxmayın. İnsanda müsbət enerji oyadan filmlərə baxın.

- Hobbilərinizi gündəlik həyatınıza daxil edin. Sevdiyiniz işlərlə məşğul olmaq stressi azaltmanıza köməkçi olacaq. Nələrdən xoşlandığınıza qərar verin və bunları nizamlı olaraq etməyə çalışın.

- İctimai fəallığı artırmaq lazımdır. Daha aktiv olmaq üçün nələrdə biləcəyinizin siyahısını tutun. Hər həftə və ya iki həftədə bir siyahınıza yeni şeylər əlavə edin. Günü rəngarəng və xoş təəssüratla başa vurmaq üçün özünüzlə plan qurun. Hansısa dostlarınızla gəzintiyə çıxın, kinoya, teatra gedin.

- Müsbət düşünün. Hadisələrə hərtərəfli baxıb, nəticə çıxarın.

- İradəli olun. Əsəblərinizi nəzarət altında saxlamağı bacarın.

Psixoloqların fikrincə, stressdən qurtulmağın ən yaxşı yolu təbiət qoynunda daha çox vaxt keçirməkdir. Şəhərdə yaşayanlar parklarda dincəlməyi seçə bilərlər. Ümumiyyətlə, şəhər sakinləri heç olmasa ayda bir dəfə səssizlikdən, sıxlıqdan kənar bir yerdə, açıq havada istirahət etsələr, daha yaxşı olar.

Bu məsləhətlər stresslə bağlı yazılan nə ilk, nə də sonuncudur. Həyat davam etdikcə, problemlər də çoxalır. Ona görə də hər şeyə dözümlü və səbitli yanaşmaq lazımdır. Çalışın əsəbiləşməyin.

QHT xəbərləri

YAŞAR NURİ: "İSTƏRDİM Kİ, VAXTILƏ SEVDİYİM QIZLARDAN BİRİ ÇIXSIN QARŞIMA"

Lent.az-ın "Məşhurların sevgi etirafları" layihəsinin növbəti qonağı Azərbaycanın sevimli aktyoru, xalq artisti Yaşar Nuridir

- *Şoferlərin məhəbbəti maşın kimi pərgar olur. Bəs aktyorların məhəbbəti?*

- Mənim üçün aktyor sənəti müqəddəs sənətdir. Amma açıq danışaq. Aktyorlar məhəbbətlərini kiməsə elan edəndə ona qarşı bir az inamsızlıq olur. Nədənsə aktyorların

sevgisinə o qədər də inanmırlar. Məsələn, mən indiyə qədər heç kimə sevgi elanı etməmişəm. Həyatımda sevgi olub, amma bu sözü dilimə gətirməmişəm - "mən səni sevirəm".

- *Yəni, bu vaxta qədər heç kimə deməmişiz?*

- Yox, deməmişəm. Xoşum gəlib, demişəm "səndən xoşum gəlir", ya da "səni çox istəyirəm", "səninlə görüşmək istəyirəm" - bu sözləri demişəm. Amma "səni sevirəm" sözünü deməmişəm. Məhəbbət də elə bir şey deyil ki, əvvəldən proqnoz verəsən. Cabir Növrüz demişkən, məhəbbət gizli gəlir, gizli gedir. Məhəbbətin şəklini çəkən olmayıb hələ. Şam yanında başında pərvanə fırlanırsa, o da məhəbbət rəmzi sayılır. Mən 30 ildən çoxdur, evliyəm. Bunun 5 ili məhəbbət olur, 10 ildən sonra bir-birinə öyrəşirsən... nəhayət 60 yaşa çatanda görürsən ki, yanılmamısan. Aktyorların məhəbbətinə gəlincə, aktyor hər şeydən qabaq kişidir və ailə başçısıdır. Bizim aktyorların arasında sadıq məhəbbətli ailələri olanlar var. Amma kimsə kənarda sevirə, münasibəti varsa, o ayrı məsələ. Heç kim deməsin "mən kristalam". Bəlkə kristaldılar, babalını yuya bilmərəm.

- *Amma siz kristal deyilsiz, hə?*

- Yox, mən kristal deyiləm.

- *Həyatınızda o cür kənar məhəbbətlər çox olub?*

- Məhəbbət deyəndə ki... Nə deyim? Desəm, yox, elə 30 il bir nəfəri görmüşəm, düz olmaz.

- *Yaşın elə belə şeylərə görə, aktyorların həyatında sevgilərin çox olduğu deyilir...*

- Bunu dəqiq deyə bilmərəm. Ola bilər ki, aktyorların hissi, duyğusu çoxdur. Amma aktyorlara daha çox səhnədə, tamaşada vurulurlar. Şəxsən mənim üçün kiməsə "səndən xoşum gəlir" sözünü demək çətindir. Hərənin öz ailəsi var. Gərək, kimə söz dediyini biləsən. "Ən təmiz, zərif duyğudur insanda məhəbbət. İnsanı qocaldan da, ucaldan da məhəbbət". Məhəbbətin gücü ondadır ki, Nazim Hikmət demişdi, "mənim külümü arvadımın külü ilə bir basdırım". Məhəbbət budur. Mənim üçün hər şey məhəbbətdir. Sevgisiz yaşamaq çətinidir. Məsələn, bir adam var, istərdim, onu görürəm, amma gedib görə bilmirəm.

- *Kimi?*

- Məsəl üçün deyirəm də.

- *Doğrudan elə bir adam varmı?*

- Bilmirəm, var, yoxdu. Amma onu bilirəm ki, məhəbbətsiz yaşamaq qeyri-mümkündür. Mənim üçün məhəbbət hər şeydir.

- *Heç kimə "sevirəm" deməmişiz, amma ürəyinizdə sevmisiz əlbəttə.*

- Əlbəttə. İnsan yaşa dolduqca sevginin qədrini bilir. Cavanlıqda belə şeylərə o qədər də fikri vermirsən. Yaşlandıqca yaşamaq sevgisi də artır insanda. Fikirləşirsən ki, 35, 40 yaşım olaydı.

- *Yaşar müəllim, uşaqlıq məhəbbətinizi xatırlayırsız?*

- Xatırlayıram. 4-cü sinifdə oxuyurdum. Sinif yoldaşımı sevirdim. O vaxt mis üzüklər vardı, üstündə adi daş. Həmin üzükdən alıb vermişdim o qıza. Dərs vaxtı bir-birimizə baxırdıq. Ta ki, o bizim sinifdən gedənə qədər. Hamının məktəb illərində belə hadisələr olur. Nahaq yerə Məcnun Leyliyə məktəbdə vurulmamışdı ki.

- *Bəs sonrakı məhəbbətlər?*

- Sonra ötəri məhəbbətlər olub həyatımda təbii ki. Amma onlara görə ailəmi atmağı düşünməmişəm heç vaxt.

- *Dostlarınızı, tanışlarınızın içində dəli məhəbbətin şahidi olmusunuz heç?*

- Adlarını deməyəcəm, amma dəli sevgilərin şahidi olmuşam. Telefon köşkündən güclə ayırıb aparmışam. Elə olub ki, hind filminə baxıb, görüb orda dostu nişanlısına vurulur. Gəlib bunu bizə deyib. Bizim də sonuniza toxunub ki, buna bax da, filmə baxıb gəlib düşüb bizim üstümüza. Başa salmışıq ki, ay bala, bu, sadəcə filmdir. Qızın qapısında yatan görmüşəm həтта. Amma axırı heç nə olmayıb. Qovuşmayıblar bir-birlərinə.

- *Bəs siz necə, o cür dəli məhəbbət yaşamısınız?*

- Yox, yaşamamışam. Bəlkə də olub, amma xatırlamıram. Onun da dövrü var. Amma istərdim ki, vaxtla sevdiyim qızlardan biri çıxsın qarşıma. Sevmək deyəndə ki, əli-əlimə dəyməyib, sadəcə platonik sevgi olub.

- *Elçinin Gülnara bəslədiyi hissləri Yaşar Nuri həyatda kiməsə qarşı yaşayıb?*

- Yox, Firəngizin özünə qarşı olub bəlkə.

- *Bəlkə? Bu tamaşadan sonra çoxları dedi ki, aranızda məhəbbət olub. Həqiqətən Firəngiz xanımı sevmisiz?*

- Sevmişəm. bəli.

- *Onda artıq ailəli idiz?*

- Hə, ailəliydim. Qızım Ülviyyə də vardı artıq.

- *Bəs o?*

- O, subay idi.

- *Sevginizə qarşılıq verdi?*

- Bunu özündən soruşarsız.

- *Soruşmuşuq, amma boynuna almayıb.*

- Almır, almasın. Amma biz indi onunla dostuq, yoldaşuq. Firəngiz çox mərd qızıdır. Evimin içidi. Onu çox istəyirəm. Mənim üçün aktrisadan daha çox dostdur.

- *Bəs nə oldu o sevginin axırı?*

- Heç nə. Tamaşadan yaranan hiss idi. Axırı oldu

dostluq. Mənim dəlimcə Türkiyəyə də gəldi.

- *Səmini deyir, o vaxt Firəngiz xanım razılaşıydı, yoldaşınızdan ayrılıb onunla ailə qurardız?*

- Nə bilim, bunu o vaxt soruşaydız gərək. İndi o hissi yaşamaq gəedi daha. Cavab vermək üçün gərək tozədən

o hissləri keçirim. Bilmirəm, olardı, ya olmazdı. Amma Firəngiz ağıllı qızıdır, razı olmazdı buna.

- *Bəs həyatınızda elə bir xanım olub ki, onu bu gün də xatırlayanda ən azından kövrəlsiz?*

- Hə, olub. İnstitut dövrümdə görüşmüşük. Mənim pulum olmayanda həтта mənə pul da verib. Amma adını çəkməyəcəm.

- *Deməli, sənət adımıdır?!*

- Hər nə. Yaxşı insan idi. Amma o ərdə idi, mən subay. Yaş fərqimiz də vardı. Keçib getdi...

- *Sağdı?*

- Bəli. Bu gün də onu xatırlayıram. Yaşın elə bir dövrüdür ki, kitab oxuyanda deyirsən, mən də belə eləmişəm. Ya bir filmə baxanda nəsə yadına düşür.

- *Əlaqəniz var, danışırsız?*

- Beş ayda bir dəfə. Salam-sağ ol, vəssalam.

- *Evlənəndə neçə yaşınız vardı?*

- Mən 24 yaşında ailə qurmuşam. Yoldaşım qohumumuz idi, əmi nəvəsiyik. 3 qayı bizdən o yanda yaşayırdılar.

- *Validənləriniz fikri ilə ailə qurduz?*

- Hə, evdəkilər dedi, mən də razılaşdım. Artıq 30 il-

RUSİYADA XRİSTİANLIĞIN

BANİSİNƏ
ABİDƏ
BAKIDA

HAZIRLANACAQDIR

AzərTAc Rusiya KİV-lərinə istinadla xəbər verir ki, Azərbaycan Həştərxanda Müqəddəs Knyaz Vladimira abidə ucaldılması nəzərdə tutulan layihənin sər-mayədarlarından biri çismində çıxış edəcəkdir. Abidə Həştərxanda, cəniadlı kilsənin qarşısındakı mey-danda qoyulacaqdır.

Azərbaycan tərəfi bu layihədə sərmayədarlardan biri kimi çıxış edir. Həştərxan meri Sergey Bojenovun iştirakı ilə keçirilmiş müşavirədə gələcək monu-mentin təqdimatı olmuşdur. Müəlliflər bu layihənin xüsusiyyətləri barədə şəhər rəhbərinə məlumat ver-miş və abidənin son variantını razılaşdırmışlar.

Knyaz Vladimirin heykəli və pyedestal Bakıda hazırlanacaqdır. Abidənin ətrafındakı ərazinin abadlaşdırılması işini isə Həştərxan meriyası öz üzərinə götürür. Sahil küçəsi boyunca Azərbaycan xalqının ümummilliyə lideri Heydər Əliyevin abidəsinə qədər olan hissədə piyadaların hərəkət zonasını təşkil et-mək və yaşıllaşdırma işləri aparmaq nəzərdə tutulur.

Həştərxan KİV-ləri yazır ki, bu iki memarlıq nü-münəsinin bir-birinə yaxın yerləşməsi heç də təsadü-fi deyildir. Rusiya ilə Azərbaycanın dostluğu Həştərxan sakinlərinə çoxdan məlumdur. Şəhərdəki 1 nö-mərəli məktəbin yenidən qurulması, Azərbaycan xalqı-nın ümummilliyə lideri Heydər Əliyevə abidə ucaldıl-ması və onun adını daşıyan meydanın abadlaşdırıl-ması iki ölkə arasında mədəni əməkdaşlığın nümunə-ləridir.

Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresinin Həştərxan regional bölməsinin sədri Ədalət Hüseynov astrgorod.ru portalına müsahibəsində demişdir: "Biz Rusiya xalqı və Həştərxan ilə dostluğu çox yüksək qiymətləndiririk. Müştərək mədəni layihələr buna ən yaxşı sübutdur".

Müqəddəs Vladimira abidə ucaltmaq təşəbbüsü-nü həştərxanlılar özləri irəli sürmüşlər. Şəhər sakinlə-rinin çoxsaylı müraciətlərindən sonra meriya Həştərxan və Yenotayev arxiepiskopu İonanın razılığı ilə bu abidənin ən yaxşı maketi üçün müsabiqə elan etmiş-dir. Müsabiqədə moskvalı məşhur heykəltəraş, Rusi-yanın xalq rəssamı Andrey Kovalçuk qalib gəlmişdir.

dən çoxdur. Rəhimə məni məndən çox istəyib. Cavanlıq şıltaqlığıma, keçirdiyim xəstəliklərə dözüb. Qadında dözümlü yaxşı xüsusiyyətdi. Deyirlər qadın zəif məxluqdu, bu, doğru fikir deyil. Kişilər zəifdi, çox şeyə dözmür. Tez özündən çıxır. Pencəyini götürüb evdən gedir. Amma qadın elə deyil axı. Çoxu istəyir ki, öz balaca komasında yoldaşı ilə xoşbəxt olsun. Qadınlar fədakar olurlar.

- Qısqancsınız?

- İndi yox. 5 il yoldaşımı anasıgilə getməyə qoymamışam. Özüm aparıb gətirmişəm. Nişanlı vaxtı işləyirdi, amma evləndəndən sonra icazə vermədim. Ali təhsilli musiqişünasdır, o vaxtki konservatoriyanı bitirib. Bazar bilməyib, dükan bilməyib. Amma indi yox. İndi dövr də dəyişib axı.

- Bəs yoldaşınız sizi qısqanmayıb?

- Yox. Bəlkə də daxilən qısqanıb, amma bürüzə verməyib. Mən üzünə baxanda bilirdim nə olub, kim zəng vurub, nə deyib. O vaxt qapımıza yazı yazmışdılar: "Yaşardan əl çək". Dedim ay qız, belə şeylərə fikir vermə, yanıdayam vəssalam. Onun bir yaxşı sözü var, deyir, "gözümle görməsəm, inanmaram".

- Bəs o vaxt sizi Firəngiz xanım qısqanmayıb?

- Yox. Bəlkə də ürəyində qısqanıb, amma mən bilməmişəm. Ona o qədər şeylər deyirdilər... Amma indi Firəngizlə bacı kimidilər.

- Yaşar müəllim, sizcə, ailə qurmaq üçün sevmək mütləqdir?

- Düzdür, ailə quranda sevmək önəmlidir. Amma hərdən elə şeylər görürəm ki, məəttəl qalıram. Fikirləşirəm ki, bunlar dəli kimi bir-birlərini sevirdilər. Bir aya nə baş verdi, hansı xasiyyət dəyişdi, hansı maska cımlıdı? Dörd il nişanlı qalıblar. 4 ildən sonra evlənilər. Ancaq bir ay ərzində yola gələ bilməyiblər. Nə bilim vallah, bunlar çətin məsələlərdir. Hər bir ailə, hər bir sevgi qaynar qazandı. Nə bilirsən içində nə qaynayır? Bir də onda ayılırsan ki, içindəki yandı. Hər şey insanın özündən asılıdır. Ailədə çatışmazlıqlar ola bilər. Bunun hamısını məhəbbət ört-basdır edir. Və yaxud harasa küsülü gedirsən. Deyirlər, acəb yaraşsız bir-birinizə. Evə qayıdandan sonra barışsın. Belə şeylər çox olub. Əsas odur ki, sevin, sevilin. Həyat bunun üçün yaranıb. Sevgisiz yaşamaq qeyri-mümkündür. Sevmək azdır, görək həm də seviləsən. Seviməyi də bacarmaq lazımdır. Eşq olsun sevgiyə!

Xəyalə Muradlı
xeyale@lent.az

AZƏRBAYCANDA ELMİ İXTİSASLARIN YENİ NOMENKLATURASI HAZIRLANIB

Bu barədə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının I vitse-prezidenti Arif Həşimov bildi-rib. Onun sözlərinə görə, elmi ixtisasların yeni nomenklaturasının yaradılması "Elmin İnkişafı üzrə Milli Strategiya" da nəzərdə tutulub. Strate-qiya ilə bağlı həyata keçiriləcək Tədbirlər Planın-da Azərbaycanın elmi ixtisaslarının UNESCO-nun ixtisaslarına uyğunlaşdırılması ilə bağlı bəndin olduğunu deyən A. Həşimov bildirib ki, yeni nomenklatura Rusiyadakı ixtisaslara da uyğunlaşdırılıb.

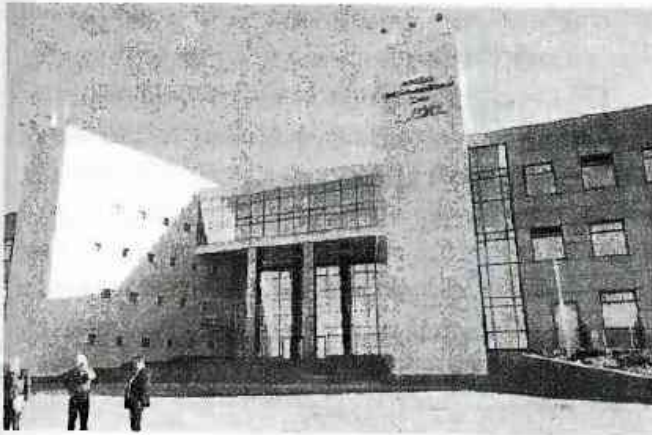
Onun sözlərinə görə, elmi ixtisasların yeni nomenklaturası Azərbaycan Respublikası Prezi-denti yanında Ali Attestasiya Komissiyası tərə-findən hazırlanıb, AMEA və Təhsil Nazirliyi də bu prosesdə yaxından iştirak edib: "Hazırda bu sənəd Azərbaycan Nazirlər Kabinetində baxıl-

ma mərhələ-sindədir. Am-ma biz bu il doktorantura-ya qəbulu bu nomenklatura ilə apara bil-məyə cəyik. Bu il dokto-ranturaya qə-bul köhnə no-menklatura-dakı ixtisaslara uyğun aparılacaq".

I vitse-prezident deyib ki, yeni nomenkla-turadakı ixtisasların bəziləri dəqiqləşdirilib və ümumiləşdirilib, bəzi ixtisaslar isə yeni əlavə olunub.

DUBNADA UNİKAL İMPULS REAKTORU İŞƏ SALINMIŞDIR

Dubnada (Moskva vilayəti) dünyada ana-loqu olmayan modernləşdirilmiş İBR-2 impuls reaktoru işə salınmışdır.

Bu reaktorun köməyi ilə hər il dünyanın 30-dan çox ölkəsinin alimlərinin iştirakı ilə 200-dən çox eksperiment keçiriləcəkdir.

Birləşmiş Nüvə Tədqiqatları İnstitutunun (BNTİ) neytron fizikası laboratoriyasının müdi-riyyətinin müşaviri Vladimir Ananyev jurnalist-lərə demişdir: "Bu, dövrü təsirə malik reaktor-dur, dünyada ikinci belə reaktor yoxdur".

Onun sözlərinə görə, başqa impuls reaktor-

larından fərqli olaraq İBR-2 saniyədə 5 dəfə im-puls generasiya edir. İBR-2 həm də rekord orta gücü və neytron selinin pik qiyməti ilə fərqlənir. Alim qeyd etmişdir ki, reaktorun gücü hələlik onun mümkün pik qiymətinin (2 MVt) 3 faizini təşkil edir. Oktyabrın axırlarında reaktorun gücü pik qiymətinə çatacaqdır.

O vurğulamışdır ki, reaktorun işə salınma-sı 4 aya qədər davam edəcəkdir. Bu mərhələ reaktorun gələcək istismar imkanlarını yoxla-mağa və geniş tədqiqat proqramlarını bərpa et-məyə şərait yaradacaqdır.

Burada ekstremal şəraitdə materialların xassələrini, Yer qabığında (o cümlədən, zəlzələ vaxtı) baş verən prosesləri, yeni nanomaterialla-rın xassələrini tədqiq etməkdən söhbət gedir.

Ananyev onu da bildirmişdir ki, Avropada neytronoqrafiyanın inkişafı proqramına daxil edilmiş İBR-2 reaktoru hazırda nəinki Rusiyada, həmçinin BNTİ-də aparılan tədqiqatlarda iştirak edən bütün ölkələrdə yüksək axın şəklində ney-tronların yeganə impuls mənbəyidir.

NAİLƏ İSMAYILOVA: "QOHUM NİKAHINDAN DOĞULAN UŞAQLARDA ƏQLİ VƏ FİZİKİ SAĞLAMLIQ SUAL ALTINDA OLUR"

"Yeni Hayat" Humanitar və Sosial Dayaq İctimai Birliyinin sədri
Nailə İsmayilova ilə müsahibə

- Qohum evliliklərinin yayılması nə səviyyədədir? Qohum evlilikləri hansı bölgələrdə daha çox yayılıb?

- Bu günümüzün aktual, vacib, əslində cəmiyyətin ciddi düşünməyi gərəkən bir mövzudur. Bəzən insanlar bu kimi məsələlərə dırnaqarası baxırlar. Onlara elə gəlir ki, övladlarını daha yaxından tanıdıqları qohumla evləndirsələr, övladları daha xoşbəxt olacaqlar. Ancaq bu fikir çox yanlışdır. Çünki onlar gələcək nəslə daha böyük risk altında qoymuş olurlar. Belə ki, gələcəkdə ailədə doğulacaq uşağın istər əqli, istərsə də fiziki cəhətdən sağlamlığı sual altında olur.

Son zamanlarda ümumi vəziyyəti nəzərə alsaq, qohum evlilikləri çoxluq təşkil edir və bu da yayılma sıxlığını artırır. Əslində insanlar sanki bunu "məhkəm ailə qurulması" prinsipi ilə həyata keçirirlər, ancaq özlərini aldatmış olurlar.

Qohum evlilikləri tendensiyası hal-hazırda, demək olar ki, ölkəmizin bütün regionlarına sirayət edib. Ancaq problemə müqayisəli şəkildə baxsaq, rayon və kəndlərdə daha çox üstünlük təşkil edir, əsasən də cənub regionlarında.

- Qohum evliliklərinin cəmiyyət sağlamlığı baxımından əhəmiyyəti nədir? Bu cür evliliklərdən dünyaya gələn uşaqlarda ən sıx görülən xəstəliklər hansılardır?

- Mən qohum evliliklərinin cəmiyyət sağlamlığı baxımından əhəmiyyətli olduğunu görmürəm. Təbii ki, bu mənim dünyagörüşümlə bağlı olan bir məsələdir. Kimsə mənim fikirlərimlə razı olmaya bilər. Mənim düşüncəmə görə cəmiyyət ailədən başlayır, həm mənəvi, eyni zamanda fiziki sağlamlıq baxımından. Mənə elə gəlir ki, cəmiyyətə tam sağlam insanlar lazımdır və bunun öhdəliyi də biz vətəndaşların üzərinə düşür.

Vətəndaş dedikdə, yəni xalqın gələcəyini düşünən valideynləri nəzərdə tuturam. Axı cəmiyyəti inkişaf etdirən hər bir fərdin məsuliyyəti var. Sağlam övlad dünyaya gətirib, onu cəmiyyətə faydalı insan kimi təqdim etmək hər bir valideynin borcudur. Bəziləri məni tənqid atəşinə tuta bilər ki, Allahın qisnəti də var. Bəli, razıyam, amma ən azından Allah bizə düşünmək üçün şüur da verib.

Digər bir vacib məsələ də odur ki, belə qohum evliliklərindən dünyaya gələn uşaqlar özləri çox əziyyət çəkirlər. Onlar böyüyüb həddi-buluğa çatdıqca, xəstəliklərinin səbəbini öyrənməyə başlayırlar və bu səbəbin də qohumluq evliliyinin olduğunu öyrəndikdə valideynlərinə, qohumlarına və ətrafındakılara qarşı müəyyən münasibət yaranır. Daha dəqiq desək, onları günahkar hesab edirlər. Belə ailələrdə doğulan uşaqların əksəriyyətində əqli fiziki qüsurlu doğulurlar.

- Öz yaxın qohumları ilə evlənənlər evlənməmişdən ya da evləndikdən sonra hamilə qalmamışdan əvvəl bu evliliklə əlaqədar riskləri təyin edə bilərlərmi?

- Əlbəttə ki, evlənmədən öncə həkimə müraciət etsələr, heç olmasa, riskin 50%-ni müəyyən edə bilərlər. Ən azından həkim məsləhəti almış olurlar. Təbii ki, həkimin məsləhətini də düzgün dəyərləndirmək vacibdir.

- Qohum evliliyindən doğan bütün uşaqlar şikəstmi qalır? Bu cür nikahlardan dünyaya gələnlərin möhkəm ya da daşycı olma ehtimalları nələrdir? Risk hamı üçün bərabərdirmi?

- Xeyr. 100% əminliklə demək olmaz ki, qohum evliliyindən doğulan bütün uşaqlar şikəst olurlar. Ancaq risk yüksək olur. Əsasən də qanla bağlı olan xəstəliklər.

Bilirsiniz ki, qan insanı yaşatmaqla bərabər, eyni zamanda informasiya daşıyıcıdır. Belə ki, əgər nəsildə hər hansı bir irsi xəstəlik varsa, qan onu nəsildən nəsilə ötürür. Ona görə də xəstəliyin riski daha da artmış olur. Ancaq riskin bərabərliyinin özü də bir riskdir.

- Qohum evliliyini cəmiyyətdən silə bilmiriksə başqa nə kimi tədbirlər görə bilərik? Bu tip evliliklər üçün qanuni maneələr varmı və ya hansı növ qanuni zərurətlər gətirilə bilər?

- Təbii ki, bu bizim səlahiyyətimizdə olan məsələ deyil. Çünki heç kəsin şəxsi həyatına qarışmaq mümkün deyil. Lakin qabaqlayıcı tədbirlər görmək mümkündür.

Belə ki, hamımız bilir ki, belə evliliklərin baş tutmasında əsasən valideynlərin və qohumların rolu çox olur. Elə bu nöqteyi-nəzərdən istər ölənlər dövlət qurumları, istər KİV-lər, istər bizim kimi QHT-lər, bir sözlə vətəndaş cəmiyyətinin inkişafında rolu olan hər bir kəs öz növbəsində bu sahədə valideynlər və qohumlar, eyni zamanda evlənməyə ehtiləklər arasında maarifləndirmə işini daha da gücləndirmiş olsalar, qohum evliliyini cəmiyyətdən silə bilməsək də, heç olmasa qabaqlayıcı tədbirlər görmüş olarıq.

Çünki bu tip evliliklər üçün qanuni heç bir maneə yoxdur. Lakin mənə elə gəlir ki, gələcəkdə bu tip qohum evliliyi cəmiyyət üçün ciddi bir fəsadə çevrilərsə, qanunun zəruriliyinə tələbat ola bilər.

Oktay Hacımusah

CƏNUBİ QAFQAZ REGIONUNUN BEYNƏLXALQ SƏVIYYƏLİ AKADEMİK JURNALI

Türkiyədə Cənubi Qafqaz regionu ətrafında intellektual müzakirələri təşviq etmək və beynəlxalq arenada bu müzakirələri istiqamətləndirmək məqsədilə, müəllifləri xarici və region dövlətlərinin elm xadimləri və araşdırmaçıları olan "Caucasus International" jurnalının ilk sayı işıq üzü görüb

APA-nın məlumatına görə, redaksiya heyətinə dünyanın beynəlxalq münasibətlər sahəsinin nüfuzlu simaları daxil olduğu jurnal Ankarada fəaliyyət göstərən Avrasiya Elm Adamları Dörnəyi tərəfindən rübdə bir dəfə, ingilis dilində nəşr olunması məqsədilə təsis olunub.

**Caucasus
International**

The Caucasus in the International Arena:
Regional & Global Perspectives

Colloquy

George Friedman

Jurnalın iyulun 15-də işıq üzü görən ilk sayı "Cənubi Qafqaz regionu beynəlxalq arenada: regional və beynəlxalq perspektivlər" başlığı ilə nəşr edilib. Jurnalın bu sayının müəllifləri sırasında STRATFOR Özal Elmi Korporasiyasının yaradıcısı, icraçı direktoru və baş analitiki Corc Fridman, Azərbaycan Respublikası Prezident Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyev, İsrailin Hayfa Universitetinin professoru Brenda Şafer, "Rusiya Qlobal Siyasətdə" jurnalının baş redaktoru Fyodor Lukyanov, "Enerji Təhlükəsizliyi" jurnalının redaktoru Kevin Rozner, Gürcüstanın "Strateji və Beynəlxalq Tədqiqatlar Fondu" nun aparıcı elmi işçisi Vladimir Pappayla yanaşı, azərbaycanlı gənc ekspertlər - Rəşad Kərimov, Fəriz İsmailzadə və Anar Vəliyev də yer alıb.

"Caucasus International" jurnalı Türkiyənin kitab evlərində, D&R mağazalar şəbəkəsinin Türkiyə və Avropadakı şöbələrində satışda var, eləcə də qısa müddət ərzində Bakı şəhərindəki kitab mağazalarında satışda olacaq.

Эксклюзив

ЛЮБИМОЕ БЛЮДО НАСРЕДДИНА

У каждого народа есть своё традиционное любимое блюдо. На Украине вас непременно угостят галушками, в Татарстане - чак-чаком, в России - пельменями или наваристым борщом...

А в Узбекистане? В Азербайджане? Ну, конечно же, падишахским блюдом среди всех блюд здесь всегда считался ароматный плов!

Откуда это древнее кушанье? Кто его придумал и когда? Об этом я и хочу рассказать в своём очерке.

Молва гласит: когда-то, давным-давно через горы и долины Семиречья, проходили несметные полчища Александра Македонского. Звенели сбруи коней, сверкали на солнце медные шлемы,

холодно поблёскивали острые пики... И впереди всего войска гарцевал на своём знаменитом Буцефале полководец. Воины находились в походе уже несколько месяцев, покоряя один город за другим. Силы их заметно иссякали, они очень устали. И продовольствия в запасе оставалось всего ничего. А впереди было взятие самой главной крепости. Но как её возьмёшь с уставшим и голодным воинством? И тогда Александр Македонский остановил свои грозные полчища. И велел кликнуть к своему шатру всех поваров.

Явились повара, волнуются, не поймут в чём дело. И приказал тогда грозный полководец кашеварам:

- Придумайте для воинов такую еду... такую еду, чтобы раз поев, они больше весь день ничего не хотели! Чтобы кушанье было сытным и быстро восстанавливало силы человека.

Долго ломали голову повара. Не простое, надо сказать, задание. Всё ходили, пощипывая усы и потирая в затылке, возле огромных пустых котлов. Наконец, один из них остановился, просияв лицом. А затем попросил срочно доставить несколько мешков риса, моркови, лука... Ну и жирных баранчиков не забыть, конечно.

И застучали дружно ножи, нарезаая соломкой морковь и колечками лук. И зашипело в котлах курдючное сало. И побежали водоносы с кожаными бурдюками к ручью. А вскоре над становищем поплыл такой притягательный аромат, что воины стали плотать слюнки. Переглядываясь недоумённо друг с другом, они гадали, что за кушанье такое готовят повара?

А когда попробовали золотистый, янтарный рис, насыпанный горкой вместо подносов на бесчисленных щитах, да голыми руками - ложка тогда ещё не было! - то все, как один, просто пальцы облизали. Таким вкусным оказалось незнакомое блюдо!

Надо ли говорить, как лихо взяли тогда воины неприступную крепость? А знаменитый полководец сделал главным своим поваром того, кто придумал это самое теперь любимое кушанье на Востоке.

Другая молва гласит, что плов - еда пастушеская. И что в незапамятные времена её придумали пастухи. Может быть и так, может быть... Решайте сами.

В степи или в горах пастух со стадами овец уходил далеко-далеко от своего становища. С собой он ничего лишнего не брал, кроме котелка да риса. А огонь при помощи трута, заменявшего тогда спички, можно было добыть на месте. В растопку шло всё подряд - хворост, сухой коровий кизяк...

Нет очага? Тоже не беда. Можно сложить несколько крупных камней буквой "п" или вырыть ямку - и очаг готов!

А упитанный барашек - вот он, рядом гуляет. Только выбирай!

Потрескивает под котелком огонь. Жарится, брызжет и шипит в котелке мясо. Но вот пора и рис закладывать... А вскоре пастух, в предвкушении удовольствия, помешивает верхним концом посоха - вместо шумовки - своё кушанье... Втягивает широкими ноздрями в себя пряный дух.

Удобное кушанье... Вкусное, экономное. И продуктов на него надо мало. Продуктов на таньгу, а радости на весь день, говорил Ходжа Насреддин. Недаром знаменитый остро слов называл плов самым любимым своим блюдом.

Купил однажды Насреддин у мясника баранину, а по дороге домой встретил приятеля.

- Откуда ты? - спрашивает приятель.

- С базара.

- Что купил?

- Баранину.

- Небось, плов будешь готовить.

- Угадал! Хотел бы плов приготовить, да не знаю как. Научил бы...

Приятель стал объяснять.

- Нет, - говорит Насреддин, - ты мне на бумаге запиши, а то я забуду!..

Приятель записал. Насреддин положил листок в карман и, довольный, пошёл дальше. Но тут, откуда ни возьмись, налетел беркут. Ринулся вниз, выхватил мясо из рук Насреддина - и был таков!.. Бедняга вытащил из кармана бумажку, посмотрел вслед беркуту и с досадой крикнул:

- Лети, лети, дуралей! Всё равно не сможешь приготовить плов как надо, рецепт-то у меня остался!..

В странах Азии почти повсеместно народ употребляет в пищу рис. После пшеницы он занимает второе место в мире.

Зёрна риса богаты крахмалом, аминокислотами и витаминами, а приготовленная из них еда отличается отменным вкусом. Об этом злаке сложено много легенд, мифов, преданий.

В Японии новобрачным подносят лепёшки из риса как символ благополучия, долголетия и изобилия. В Индии при обряде венчания жрец посыпал невесту и жениха рисовой мукой. Рис упоминается во всех индуистских священных книгах. Но это всё легенды и предания...

Первыми европейцами, увидевшими посевы риса, были воины Александра Македонского, совершившие поход в Индию в 331 г. д. н. э. В СНГ районами наиболее древнего возделывания этого растения являются Узбекистан и Таджикистан. Рис пришёл сюда около трёх тысяч лет назад, очевидно, из Афганистана, с которым Бактрия в то время объединяла территорию нынешних Центральноазиатских республик. Это об истории риса, как об основном продукте. Но вернёмся непосредственно к нашему рассказу.

В Ташкенте немало знаменитых ошпазов, по-настоящему великих виртуозов-мастеров своего дела. Один из них - Исмаил Рузиев - живёт в старгородской части на улочке с поэтическим названием Гуруч-арык, что в переводе на русский означает - Рисовый ручей.

Конечно, вкусный плов можно приготовить, если есть хороший рис - говорит Исмаил.

Как и какой лучше выбрать рис, если вы надумали приготовить плов?..

Вот как, например, это делает сам Исмаил. На базар он приходит рано. Выбирает рис для плова несуетливо. К одному торговцу подойдёт, к другому. Зачерпнёт ладонью горсточку риса, посмотрит на свет. Пересыплет с руки на руку жемчужную струйку. Отойдёт в сторонку, раздумывая. Потом вернётся. Возьмёт рисинку на зуб. Почмокает губами... Нет, опять не то!

Зато там, где приглянется, Исмаил охотно вступает с торговцем в беседу. Из каких краёв рис, какого урожая - нынешнего или прошлогоднего, годится ли для плова? И последний, наиболее сложный "экзамен" наступает тогда, когда старик берёт горстку риса в кулак и начинает, будто жерновами, перетирать его возле уха: ш-ширт, ш-ширт.

- Каждая рисинка должна быть звонкой, тяжёлой, - говорит Исмаил - тогда она хорошо впитывает воду и масло. А всё остальное зависит от таланта и умения самого ошпаза.

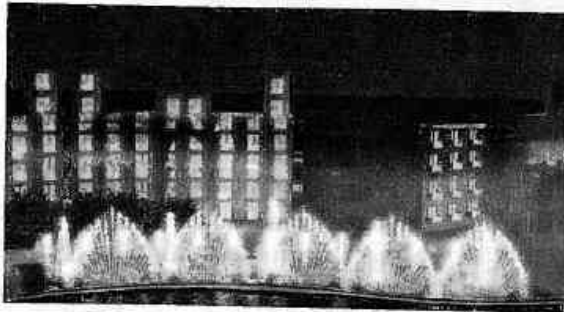
В Ташкенте на Чекаре, при входе в новую красивую чайхану, обложенную майоликовой плиткой, с мраморным хаузом-прудом и плакучими ивами посреди двора, бесчисленных посетителей встречает бронзовый памятник всемирно известному весельчаку Ходже Насреддину.

Летят по небу самолёты, стучат под землёй поезда метро, проносятся с ветерком по широкой автостраде автомобили, а он, как и много веков назад, восседает на своём верном ослике. В одной руке остро слов держит перепёлку, а другую радушно прижимает к сердцу, как бы приглашая гостей в чайхану. Ведь в ней, в этой чайхане, готовят такой прекрасный плов. И отведать это кулинарное чудо, любимое некогда не только Ходжой Насреддином, но и всеми, кто хоть раз побывал на Востоке, съезжаются сюда люди со всех уголков города. Немало перебивало здесь и гостей столицы - из Турции, Франции, Америки... И каждый уносит отсюда благодарную память об удивительном искусстве мастеров-ошпазов, которые достигли вершин в приготовлении одного из многих чудес света - узбекского плова.

Николай Красильников,
Москва,
для "Русской Америки, NY" № 441

İTERAKTİV FƏVVARƏ MAHNILAR OXUYUR

Saudiyyə Ərəbistanında ən böyük fəvvarə işə salındı

"Anbacom" bildirir ki, Səudiyyə Ərəbistanında dünyanın ən böyük interaktiv fəvvarəsi işə salınıb.

Ölkənin Şərq vilayətinin əmiri, şahzadə Məhəmməd bin Fəhd ben Əbdül Əzizin göstərişi və təşəbbüsü ilə inşa edilmiş fəvvarə Hofuf şəhərindəki Ehsaa parkındadır.

500 min kvadratmetr ərazisi olan Ehsaa parkında bir çox əyləncə məkanları, müasir stadionlar, 700 metr uzunluğu olan göl və göldə süni adalar var. Adalardakı

restoran və istirahət məkanları ilə yanaşı, parkda Palma və Xurma muzeyləri də tikilib.

Parkın rəhbəri İbrahim Əl Meilin in dediyinə görə, 700 metr uzunluğu olan fəvvarələr kompleksi 3 hissədən ibarət olmaqla, inteqrasiya edilmiş kompüter sistemi ilə idarə edilir.

Fəvvarədə Səudiyyə Ərəbistanının dövlət himni ilə yanaşı, bir sıra xalq mahnıları da səslənir.

MƏŞHUR MEMARIN YADİGARİ SATILIR

Bu bina mayya xərəbələrini xatırladır

"USA Today" bildirir ki, dünyaca məşhur memar Frenk Lloyd Raytın möhtəşəm əsərlərindən biri olan ev satılır. Meksikanın Uşmal şəhərindəki maya xərəbələrindən ilhamla gəlmiş Rayt Hollivud Hillsdə 27 min ovma daş blokdan 24 dihayn variasiyalı bina tikmişdi.

Bu bina Hollivud filmlərində də yer alıb. Belə ki, "Ülgüc tiyəsi ilə qaçan adam", "Hilldəki ruhlarla dolu ev" və "Böyük Kanyon" filmlərində Raytın evinə rast gəlmək olar.

1924-cü ildə tikilmiş evin indiki sahibi, milyarder Ron Barkl binanı 4,5 milyon dollara satışa çıxarıb.

1994-cü ildəki zəlzələ zamanı ciddi xəsarət almış evin təmirə ehtiyacı var.

ƏN UZUN DƏNİZ KÖRPÜSÜ

Çində dünyanın ən uzun dəniz körpüsü istifadəyə verilib

Çinin Şandun əyalətində dünyanın ən uzun dəniz üzərində körpüsü açılıb.

"Sinxua" agentliyinin verdiyi xəbərə görə, uzunluğu 36,48 km olan körpüdə 8 avtomobil zolağı var.

Tszyaoçjou boğazından keçən körpü Sindao liman şəhərinin kontinental hissəsini Xuandao ada rayonu ilə birləşdirir. 2,3 mlrd. dollara başa gələn körpü şəhərin iki rayonu arasındakı məsafəni 30 km, yola sərf olunan vaxtı isə 40 dəqiqədən 20 dəqiqəyədək azaldıb.

Qeyd edək ki, indiyədək dünyanın ən uzun dəniz üzərində körpüsü də Çində idi. Xançjou boğazından keçən 36 km-lik körpü Çjetszyan əyalətində Tszyasin və Ninbo şəhərlərini birləşdirir.

NƏCABƏTLİ ZADƏGAN QƏSRİNİ NİYƏ SATIR?

"The Guardian" bildirir ki, Britaniyanın əsilli-nəsilli zadəganlarından biri Vikont Koudrey sarayını satır.

Sarayın özü və ətrafındakı 110 akr ərazi 30 milyon dollara satışa çıxarılıb. 67 yaşlı zadəgan sarayla bəhəm, şəxsi kolleksiyasındakı əsərləri də satır.

Onların arasında "Miss Rid portreti" Qeynsboro hərracında rekord vuraraq 8 milyon avroya satılıb.

Sonra gümüş qablar dəsti 4 milyon avroya alınıb.

16 yataq otağı, 2 gölü, iki hovuzu, bouling və kriket meydanları, polo sahəsi olan malikanəni satmaq fikrinə düşən vikont bunun əvəzində 1930-cu ildə tikilmiş kottec almaq istəyir.

Vikont Koudrey ümid edir ki, onun malikanəsi oliqarx və ya milyarderlər yox, bir iş adamı alacaq, Koudrey Park da otel olacaq.

SİQARETSİZ ŞƏHƏR PEYDA OLDU

"Küçələrə siqaret kötüyü atmaq şəhərə tüpürmək təkidir".

"The Daily Mail" bildirir ki, İngiltərənin Bekinqemşir qraflığındakı Stouni Stratford şəhəri dünyanın unikal məkanlarından biridir.

Çünki bu şəhərdə bütün ictimai yerlərlə yanaşı, küçələrdə siqaret çəkmək qadağan olunub.

Küçədə siqaret çəkən şəxsi 100 funt-sterling məbləğində cərimə gözləyir.

Şəhərin meri Pol Bartlettin dediyinə görə, bu qərar zəruri və məcburidir.

"Qədim şəhərimizin küçələrinə siqaret kötüyü atmaq şəhərə tüpürmək təkidir. Küçəyə tüpürmək isə iyrənc əməldir", - mer deyib.

XƏSİS İNGİLİS 2 AVROYA QƏNAƏT EDƏRƏK 30 000 AVRO İTİRDİ

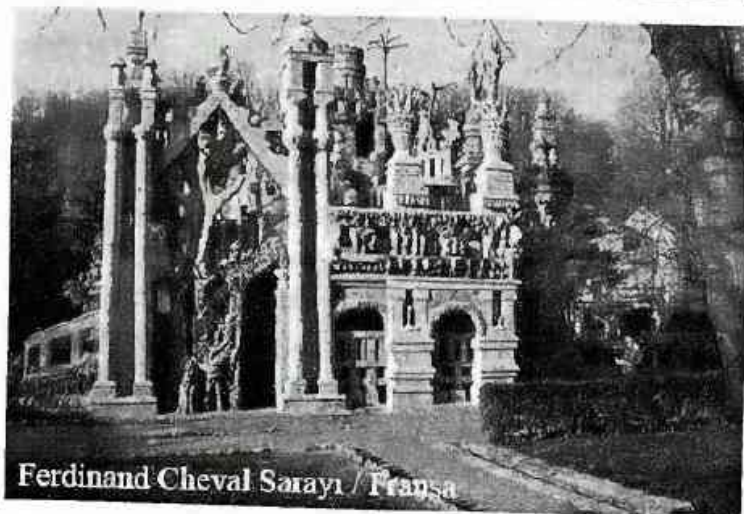
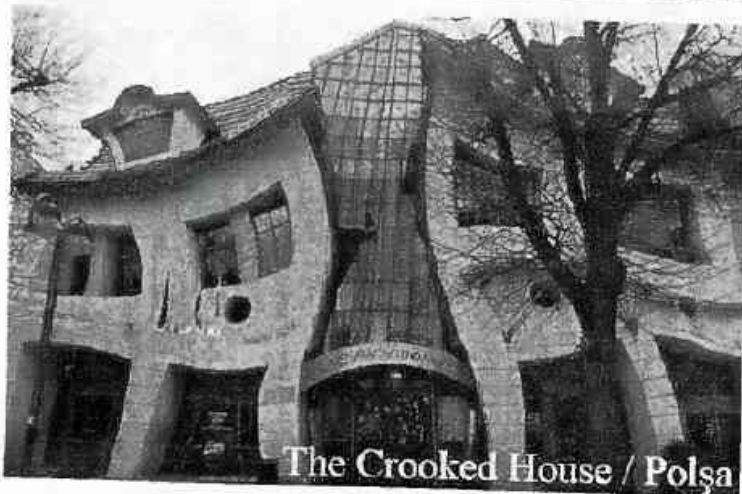
Dayanacaq puluna qənaət edən ingilisin maşını dənizə düşüb

Milli.Az xəbər portalı ANS PRESS-ə istinadən bildirir ki, İngiltərədə 2 avro avtodayanacaq pulu ödəməmək üçün avtomobilini dəniz sahilində saxlayan ingilisin 30 000 avroluq maşını dənizə düşüb.

Məlumata görə, sürücü dayanacağına pul ödəməmək üçün avtomobilini dəniz sahilində saxlayıb və daha sonra qatarla şəhəri tərk edib. Bu vaxt dənizdə meydana gələn qabarma çəkilmə (mədd və cəzr) hadisəsi nəticəsində avtomobil dənizin içinə doğru sürüklənib. Vəziyyəti gören polis 30 000 avro qiyməti olan idman avtomobilinin sürücüsünü axtarsa da ancaq onun qohumlarını taparaq hadisə barədə məlumat verib. Hadisə yerində fəaliyyət göstərən balıqçılar isə avtomobilin səhv yerdə saxlanıldığını, yaxınlıqda avtodayanacaq olduğunu bildiriblər.

FOTOSESSIYA

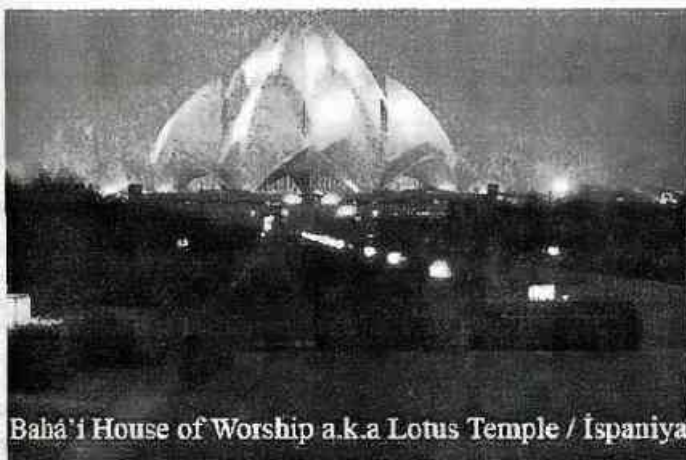
DÜNYANIN QƏRİBƏ EVLƏRİ

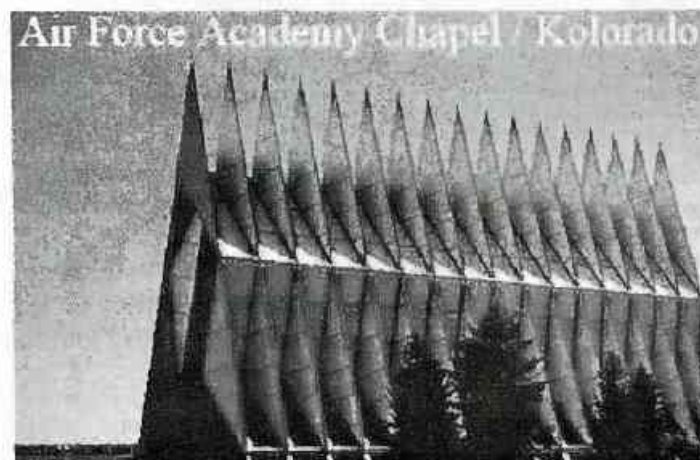
Dome House / Florida - Amerika

Fashion Show Mall / Las Vegas - Amerika

Bahá'í House of Worship a.k.a Lotus Temple / İspaniya

Air Force Academy Chapel / Kolorado

Mind House / Barselona, İspaniya

Stone House / Guimarões - Portuqaliya

Calakmul building / Meksika

Kettle House / Texas - Amerika

МАССАЖ - РОСКОШЬ ИЛИ НЕОБХОДИМОСТЬ?

Лейла Джамильзаде,
врач-терапевт Университета Хазар

Лечебный массаж очень популярен сегодня в Азербайджане. И это не случайно, ведь массаж - это одна из самых древних лечебных техник, которая помогает практически при всех недомоганиях. К тому же в нём есть некая чисто восточная «нега», поэтому он так популярен у восточных людей.

В массаже есть и определённая магия: что-то где-то происходит на очень тонком уровне, а что именно, - до конца не изучено. Но очень приятно...

Моя пятилетняя внучка часто просит сделать ей «массаж», особенно перед сном. Если согласишься, она мгновенно перестаёт болтоваться, становится мягкой и послушной, даже глазки закрываются от удовольствия! Вот такой феномен...

Однако мы часто недооцениваем возможности массажа. А зря! Существует несколько сотен видов массажа, но все они делятся на 2 основных: европейский и восточный.

Первый, в основном, направлен на расслабление мышц, а второй - на биологически активные точки тела человека, способные, кроме лечения, вызывать самые разнообразные эмоции.

Массаж лидирует по популярности среди методов альтернативной медицины. Почему? Нетрудно догадаться: ведь он совмещает приятное с полезным, а такое сочетание в медицине, согласитесь, встречается не часто. Вылечиться - да ещё и получить при этом колоссальное удовольствие и расслабление, - кто же от такого откажется! Ведь обычно лечение сопряжено с неприятными процедурами: необходимостью принимать горькие таблетки и болезненные уколы, а то и переносить тяжёлые операции! А здесь - два в одном: польза + удовольствие. Кстати, об удовольствии.

Массажная терапия сокращает беспокойство, уменьшает уровень гормона стресса кортизола, и увеличивает уровень гормона удовольствия дофамина. В средние века, например, массаж считался большим грехом, и любой, кто решился бы помочь своему ближнему избавиться от банального остеохондроза, рисковал оказаться под судом.

Первые упоминания о лечебном массаже встречаются в древнекитайских летописях. С тех пор «много воды утекло», и специалисты по лечебному массажу всё более совершенствуются в своём мастерстве и неизменно пользуются огромной популярностью у пациентов, особенно тех, кто игнорирует традиционную медицину.

Однако нельзя доверять своё лечение (а массаж - это метод лечения) кому попало. Обязательно требуйте до начала процедур соответствующий документ у рекомендованного вам специалиста. В противном случае результат «лечения» может стать непредсказуемым в диапазоне от синяков до перелома костей. Массаж должен расслаблять, а не утомлять, и ваше самочувствие после сеанса (лёгкая сонливость приветствуется) должно рассказать вам всю правду о компетентности выбранного специалиста. Если же вы с нетерпением ждёте окончания сеанса - это уже не массаж, а добровольная экзекуция...

Классический массаж - это вариации 4 основных приёмов: поглаживание, растирание, разминание, вибрация. В каждом конкретном случае отдаётся предпочтение определённому виду массажа и определённой технике его выполнения. Продолжительность сеанса также определяется индивидуально. Так, например, для перегруженных мышц подойдёт испанская техника миотензивного массажа, при которой тщательно прорабатываются внутренние мускулы. Причём о напряжении их вы можете даже не подозревать.

Мало кому известно, что массаж эффективен при бронхиальной астме, бронхите и пневмонии: за счёт поглаживания и растирания грудной клетки существенно облегчается отхождение мокроты.

Один из самых экзотических видов восточного массажа называется «амма», что означает «успокоение рукой». Интересно, что его методика была разработана слепыми, зарабатывающими массажем на жизнь. Сегодня этот вид массажа - осовремененный и популяризированный - более широко известен, как массаж шиатсу.

При нарушениях работы желудочно - кишечного тракта специалисты применяют особый вид массажа, который снимает боль, нормализует работу желудка, активизирует крово- и лимфообращение и стимулирует основные функции кишечника.

Как видим, сферы применения массажа самые разнообразные, и сегодня согласно статистике его применяют 72% всех медицинских центров мира.

Учёные - медики выяснили любопытный факт: массаж любят люди определённого психотипа. Но есть на свете также личности, категорически его не приемлющие, которые, вместо желаемого расслабления, получают наоборот - раздражение и дискомфорт. К ним относится и популярная актриса Зои Дешанель. Как-то в одном из интервью она призналась: «Я энергичный человек и не могу «просто так» долго сидеть или лежать. Как-то пошла на массаж и чуть с ума не сошла - только и думала о том, как бы выбраться оттуда!»

Что ж, это ещё раз подтверждает ту истину, что правил без исключений не существует. Каждый человек - это уникальное творение природы, поэтому - выбирать вам!

SAĞLAM QALMAQ ÜÇÜN NƏ QƏDƏR MƏZUNİYYƏT TƏLƏB OLUNUR?

İşin sağlamlığa zərər vurmaması üçün vaxtında məzuniyyətə çıxmaq vacibdir

Bunu «Post Office Travel Insurance» təşkilatının ekspertləri müəyyənləşdirib. Maksimum 11 ay işlədikdən sonra istirahətin vacib olduğunu deyən ekspertlərin araşdırması göstərib ki, insanların 23%-i kifayət qədər dincəlmədən işlədikləri üçün «yanır». «Məzuniyyətdən imtina edən insanlar daha əsəbi, aqressiv olur, onların immuniteti aşağı düşür, yuxu problemi yaranır və sair», - deyə tədqiqatçılar bildirir.

OTURAQ HƏYAT TƏRZİNİN ZİYANI

Gündə 6 saatdan artıq oturmaq həyat təzi ölüm riskini 40 faiz artırır

“Medical Coding” tədqiqat mərkəzinin araşdırmaları sübut etmişdir ki, gündə 6 saatdan artıq oturmaq həyat təzi ölüm riskini 40 faiz artırır.

Alimlərin sözlərinə görə, gündə 6 saatdan artıq oturan kişilərdə gənc yaşda həyatdan köçmək riski 20, qadınlarda isə 40 faizdir. Belə adamlarda əzələlərin elektrik aktivliyi sıfıra enir, kalori sərfi azalır, maddələr mübadiləsinə gücləndirən və hüceyrələrdə sintez olunan fermentlərin yaranma faizi aşağı düşür.

KEÇİ SÜDÜ BİR ÇOX XƏSTƏLİKLƏRİN DƏRMANIDIR

Keçi südünün bəsləyici xüsusiyyətləri əsla inək südündən geri qalmır, əksinə, bir sıra unikal xassələrinə görə onu üstələyir.

Alimlər hesab edirlər ki, keçi südü inək südü ilə müqayisədə insan orqanizminin fizioloji xüsusiyyətlərinə daha uyğundur. Keçi südünün tərkibi qiymətli bəsləyici maddələrlə, o cümlədən kalsium, fosfatlar, A və B vitaminləri ilə zəngindir və inək südündən daha asan həzm olunur.

Keçi südündə piy və proteinlərin strukturu ana südünə maksimum yaxındır. Buna görə də, inək südünə nisbətən xeyli az problem yaradır, allergiya reaksiyalarına və həzm pozulmasına səbəb olmur. Allergiyadan əziyyət çəkən insanlar adətən inək südünün proteininə (zülalına) qarşı daha həssas olurlar. Keçi südünün tərkibində isə proteinin asanlıqla həzm olunan növü vardır. Üstəlik, keçi südündə piy molekulları daha xırdadır və bir-birinə yapışmır. Bu da keçi südünün insan orqanizmi tərəfindən asanlıqla həzm olunmasına imkan verir.

Tibb işçiləri keçi südünün unikal müalicəvi xüsusiyyətlərə malik olduğunu bildirirlər. Keçi südü artritlərin, oynaq və dəri xəstəliklərinin müalicəsinə kömək edir. Piy turşuları ilə zəngin olduğu üçün bir çox digər xəstəliklərin, o cümlədən öd kisəsi daşının, mədə pozuntusunun, kista və fibromaların, uşaq epilepsiyasının müalicəsində faydalıdır, habelə artıq xolesterinin orqanizmdən xaric edilməsinə şərait yaradır.

"DƏMİR LEDİ" NİN SEHİRLİ SİLAHI

Böyük Britaniyanın sabiq baş naziri, Dəmir Ledi kimi tanınan Marqaret Tetçerin çantası xeyriyyə məqsədi ilə auksiona çıxarılıb

Lent.az-ın BBC-yə istinadən verdiyi məlumata görə, Marqaret Tetçerin baş nazir olduğu dövəndə onun idarəetmə üsulunun simvolu sayılan çanta Londondakı "Christies" auksionunda 25 min funt sterlingə satılıb.

Marqaret Tetçer özü "Asprey" firmasının istehsalı olan bu sevimli çantasını auksiona hədiyyə edib. Sabiq baş nazir 1980-ci illərdə hökumət iclaslarında və xarici ölkələrə səfərləri zamanı bu çantayı həmişə özü ilə götürüb. 1985-1990-cı illərdə Marqaret Tetçerin hökumətində vəzifə tutmuş Lord Kennet Beyker bu çantayı baş nazirin "sehirli silahı" adlandırb.

İRANDA BOYNUNA BƏZƏK ƏŞYALARI TAXAN KİŞİLƏR HƏBS OLUNACAQ

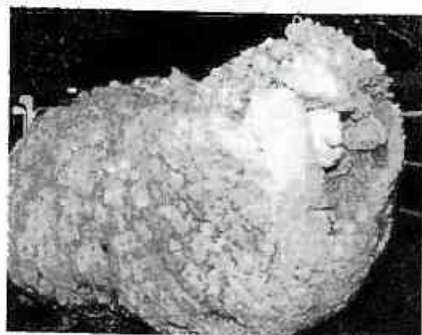
İran polisi axlaqsız paltarlar geyinən və bəzək əşyalarından istifadə edən kişilərlə mübarizəni prioritet sayır

Bunu İran polisinin rəhbəri Hüseyn Sacedinia söyləyib. O bildirib ki, bu sraya köynək və boyuna taxılan bəzək əşyaları da daxil olmaqla, müxtəlif geyim formaları daxildir. Hüseyn Sacedinia belə paltarlarla xüsusi mübarizə planı hazırladıqlarını bildirib. O, belə kişilərin hər hansı güzəşt edilmədən həbs olunacağını bəyan edib.

BAŞ NAZİRİN QƏBULUNA TƏYYARƏ İLƏ GEDƏN QOYUN ÖLDÜ

Avstraliyanın ən məşhur qoyununun ölməsi bütün ölkədə kədərlə qarşılandı

Lent.az-ın "7sur7.be" saytına istinadla xəbərinə görə, qoyun 1998-ci ildə sürüdən ayrı düşüb, 6 il sonra dağlıq ərazidə tapılan qoyun hamını təəccübləndirib. Şrek adlı qoyun o zaman təyyarə ilə Vellinqton şəhərinə, baş nazirin qəbuluna gətirilib. Canlı yayında qırılan qoyundan 27 kq yun əldə edilib. Halbuki normal qoyunlarda yun çıxımı 3 kq-ı keçmir.

16 yaşlı qoyun xəstə olduğu üçün kəsilib. İndiyədək çoxsaylı reklam kampaniyasında iştirak edən qoyun xeyriyyə məqsədi ilə milyonlarla pul toplanmasına yardım edib. Şrek həmçinin bir çox uşaq kitablarının qəhrəmanıdır.

ELİZABET TEYLORUN PORTRETİ 26,9 MİLYON DOLLARA SATILMIŞDIR

Məşhur rəssam Endi Uorxolun "Liz №5» adlı əsəri "Phillips de Pury" hərrac evində 26,9 milyon dollara satılmışdır.

Bloomberg saytı xəbər verir ki, "Liz № 5" "Phillips de Pury" hərrac evində satılan əsərlərin arasında ən qiymətli hesab olunmuşdur. Əsərin ilkin qiyməti 20-30 milyon dollar dəyərində olmuşdur.

Elizabet Teylorun portretindən başqa, Endi Uorxolun bir neçə rəsm əsəri də hərracın ən bahalı əsərləri siyahısına daxil edilmişdir. Məsələn, Jan-Mişel Baski ilə birgə çəkdiyi "Üçüncü göz" adlı rəsm əsəri 7 milyon dollara satılaraq, əsərin hərracdakı qiymətini 2 dəfə üstələmişdir. Uorxolun "Mayo 10" adlı əsəri 3,5 milyon dollara, "Güllər" əsəri isə 8,1 milyon dollara satılmışdır.

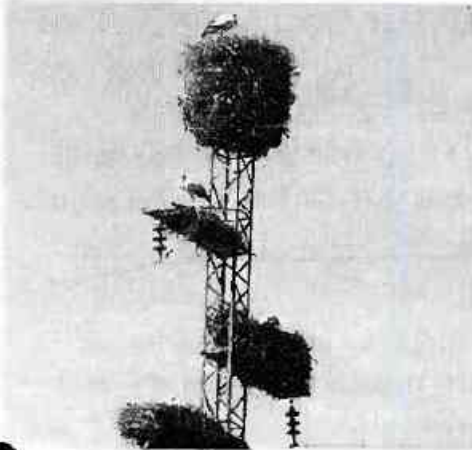
Ümumiyyətlə, hərracda rəsm əsərlərinin satışından cəmi 98,9 milyon dollar əldə edilmişdir.

Rəssam Endi Uorxol çəkdiyi əsərlərin çoxunu məşhur aktrisa Elizabet Teylora ithaf etmişdir. Çünki, aktrisa onun ilham mənbələrindən biri olmuşdur.

TURİSTLƏR HEYRƏTƏ GƏLİRLƏR...

Naxçıvanda leyləklər bir neçə mərtəbəli bina "tikib"

Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində Naxçıvan-İğdir avtomagistralının 6-cı kilometrində leyləklərin yüksək gərginlikli elektrik xətləri dirəklərində qurduğu bir neçə mərtəbəli yuvalar görünləri heyrətləndirir.

Lent.az-ın AzərTAC-a istinadən verdiyi məlumata görə, yüksək cərəyanlı elektrik dirəklərində yerləşən bir neçə mərtəbəli yuvalar villalara bənzəyir. Turistlər Naxçıvanla Türkiyənin sərhədindəki Dilucu sərhəd-buraxılış məntəqəsini keçəndən sonra Şərur kəndinin yolunda bir dirəkdə 4 mərtəbəli leylək yuvasına böyük maraqla baxırlar. Görünür, leyləklər başqa yer tapmadıqlarından elektrik dirəyində bir neçə mərtəbəli yuvalar qurub. Şərur sakinlərinin sözlərinə görə, bu ərazidə belə yuva - "villalar" çoxdur.

"TOYOTA" BRENDİ DÜNYANIN ƏN BAHALI AVTOMOBİLLƏRİNİN REYTINGİNƏ BAŞÇILIQ EDİR

Dünyanın ən bahalı brendləri reytingi olan "BrandZ top 100"-ə görə, "Toyota" brendi 2011-ci il avtomobil istehsalçıları arasında birinci yeri tutmuşdur. "Toyota" brendinin qiyməti 11 faiz artaraq 24,4 milyard ABŞ dolları (17 milyard avro) təşkil etmişdir.

AzərTAc xəbər verir ki, Toyota Bakı Mərkəzindən verilən məlumata görə, 2010-cu ildə "Toyota" brendi avtomobil istehsalçıları arasında ikinci yeri tutmuşdu. Reytingin tərtib olunmasında iştirak edən analitiklərin fikrinə, brendin 2011-ci ildə birinci yer qazanmasının səbəbi məhsulun keyfiyyətinə yönələn yüksək diqqət və vəziyyətin dəyişməsinə operativ qiymətləndirmək olmuşdur.

"BrandZ" reytingi özündə brendin qiyməti, istehlakçıların rəyinin öyrənilməsi zamanı ehtimal edilən gəlirləri və bazar mövqelərini də özündə cəmləşdirir. Reytingin təşkilatçıları olan "Millward Brown Optimer" agentliyi, "Financial Times", "Bloomberg" və "Datamonitor" agentliyi 50 min brendin araşdırmasını aparır və dünya üzrə milyondan çox istehlakçının sorğusunu keçirir.

LƏTİFƏLƏR

Jurnalist bir il əvvəl təyin olunmuş nazirdən müsahibə götürür:

- Sizin villalarınız, şəhərdə mənzilləriniz, xanımın kilo-kilo brilyantı, qızılı...
- Noolsun ki, hamısını öz puluma almışam....
- Amma müxalifət deyir xalqın puluna alıbsız...
- Nə danışırsız, xalqda bu qədər pul hardandı?!

Polisdə:

- Denən görək, bu cür ali məktəbin, bu cür keyfiyyətli diplomunu necə əldə elədin?
- İnanın, yoldan tapmışam.
- Bu necə olur, sən yoldan öz adına olan diplomu tapmısan?!
- Rəis, vallah, yoldan tapmışam, sadəcə sonra sizinkilər mənə diploma uyğun pasport düzəldilər.

ABŞ-da polisə zəng:

- Bizim qonşunun çoxlu pulu var.
- Sənə nə?!
- Pulu dövlətdən oğurlayana oxşayır.
- Hələ bilmək olmaz.
- Vergi də vermit.
- Gəlirik!

Avropada polisə zəng:

- Bizim qonşunun çoxlu pulu var.
- Noolsun ki?!
- Onu dövlətdən oğurlayana oxşayır.
- Gəlirik!

Azərbaycanda polisə zəng:

- Bizim qonşunun çoxlu pulu var.
- GƏLİRƏMMM!!!!

İmtahan vaxtı tələbə qiymət kitabçasının içinə 500 manat pul və bir qeyd qoyub, professoru uzadaraq zaldan çıxır.

Qeydində də yazıb: "Müəllim, hər bala 100 manat, zəhmət olmasa."

Bir azdan qiymət kitabçasını ona qaytarırlar, içində də 300 manat və belə bir qeyd:

"Buyur, bala, bu da pulun qalığı."

Yol polisi saxladığı sürücünün içkili olub-olmadığını yoxlamaq istəyir:

- Bura üfür görüm.

Sürücü çıxarıb polisin ona uzatdığı qaba 50 manat atır.

- Yenə üfür.

Sürücü 20 manat atır.

- Olmadı, yenə üfür.

Sürücü bu dəfə də 10 manat atır.

- Ə, astmasan? Noolub, bir də üfür, birinci dəfəki kimi!

Bir gün dəlixanada, bir xəstə növbətçini yanına çağırır.

- Mənə tez 5 şüşə kola gətir - deyir.

Növbətçi buna hirslənir və xəstəyə beş yumruq vurur.

- Al kolalarımı - deyir.

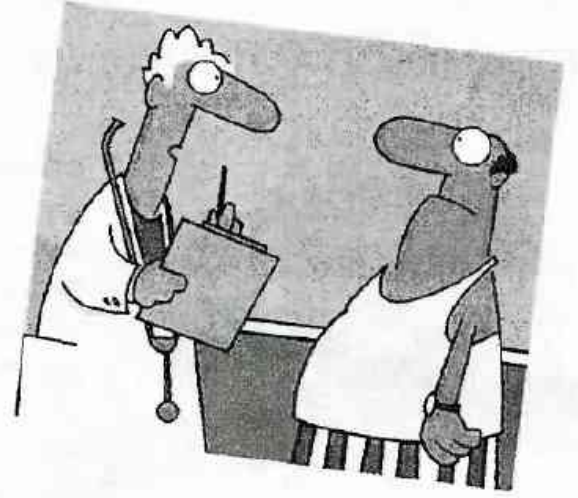
Aradan bir müddət keçdikdən sonra xəstə həmin növbətçini yenə çağırır və onu yumruqlayır.

Növbətçi:

- Nə olub? - deyir.

Xəstə cavab verir:

- Şüşələri gətirdim.

- Ana, o kişi kimdir?

- Hansı, bala?

- O saçları biz-biz durmuş, gözləri qızarmış kişini deyirəm.

- Hə bala, o sənin atandır. İnternete qoşulub...

Birisi konsertə gecikir. Öz yerini tutmaq üçün sıradan keçib əyləşir və qonşusundan soruşur:

- Nə çalırlar ?

- Bethovenin beşinci simfoniyasını.

- Beşinci !? Nə yaman gecikdim...

Hüquq fakültəsi tələbələrinin söhbətindən:

- Səncə, ağıllı, ədalətli, dürüst və tərbiyəli hakim necə olur?

- Bunun dörd şərti var:

1. Ağıllı hakim rüşvəti vəkilin vasitəsilə alar, birbaşa müttəhimin özündən pul götürməz.

2. Ədalətli hakim cəzaları yalnız qiymət cədvəlinə uyğun təyin edir.

3. Dürüst hakim pul aldığından danmır.

4. Tərbiyəli hakim işə aldığı öz həmkarları, rəhbərlik və prokurorlarla bölüşə biləndir.

Jurnalistlər deputatlığa namizəddən soruşurlar:

- Siz nə məqsədlə namizədliyinizi irəli sürürsünüz?

- Özünüz görürsünüz, nələr baş verir, rüşvət, korrupsiya, büdcənin talan edilməsi... Mən bunlara biganə qala bilmərəm!

- Siz bunların hamısına qarşı necə mübarizə aparmağa hazırlaşırırsınız?

- Hər şeydən əvvəl! ... mən prosesdə iştirak etmək istəyirəm!

Məhkəmə gedir. Prokuror:

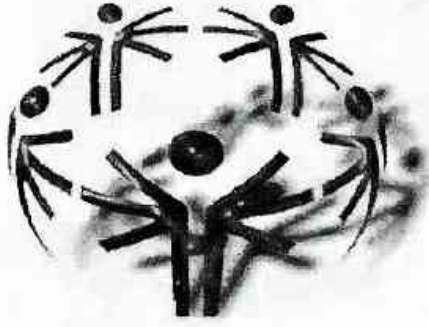
- Mən hesab edirəm ki, müttəhimin hüquqları kobud şəkildə pozulub. Bu iş dərhal bağlanmalı, müttəhimin bütün əmlakı özünə qaytarılmalı, ona bəraət verilməlidir.

Prosesi izləyən jurnalistləri təəccüb götürür. Jurnalistlərdən biri yanındakına:

- Başa düşmədim, bu çıxış edən prokuror idi, ya vəkil?

- Yaxşı pula prokuroru da vəkil etmək olar.

ÜMUMDÜNYA YAY XÜSUSİ OLİMPİYA OYUNLARINDA 14 MEDAL

Afinada başa çatmış Ümumdünya Yay Xüsusi Olimpiya Oyunlarında Azərbaycan idmançıları 14 medal qazanmışlar. Azərbaycan Xüsusi Olimpiya Komitəsindən verilən məlumata görə, Teymur Kərimov və İlqar Zöhrayev badminton üzrə tək yarışlarda qızıl medallar, qoşa yarışlarda isə bürünc medal qazanmışlar. Dünya Həmidli gümüş medala layiq görülmüşdür.

Stolüstü tennis üzrə tək yarışlarda Rüfət Cabbarov çempion olmuş, Vəfadar Vəliyev və Günay Səmədova gümüş medallar qazanmış, qoşa yarışlarda isə Gültəkin Qarayeva - Günay Səmədova dueti bürünc medala sahib olmuşlar.

Rəşad Axundov 100 metr məsafəyə brass üsulu ilə üzməkdə qızıl medal, sərbəst üsulla üzməkdə gümüş medal qazanmışdır. Sofiya Hüseynova arxası üstə üzməkdə üçüncü yeri tutmuşdur.

Futbolçu qızların yarışında komandamız finalda Rusiya yığmasına uduzaraq ikinci yeri tutmuşdur.

OLİMPİADANI QƏBUL EDƏCƏK ŞƏHƏR AÇIQLANDI

2018-ci il Qış Olimpiya Oyunları Cənubi Koreyanın Pxençxan şəhərində keçiriləcək

Bu qərar Beynəlxalq Olimpiya Komitəsinin Cənubi Afrika Respublikasının Durban şəhərində keçirilmiş sessiyasında qəbul olunub.

Pxençxan digər iddiaçılar - Almaniyanın Münhen və Fransanın Ansi şəhərlərini üstələyib. Qalib elə ilk turda müəyyənləşib. Koreya şəhəri daha çox səs yığıb.

Əvvəllər Pxençxan Qış Olimpiya Oyunları uğrunda 2 dəfə mübarizə aparıb. Lakin 2010-cu il olimpiadasının Kanadanın Vankuver, 2014-cü il olimpiadasının isə Rusiyanın Soçi şəhərlərində təşkilinə qərar verilib.

Qeyd edək ki, əvvəllər Qış Olimpiya Oyunları Asiyada cəmi 2 dəfə yalnız Yaponiya şəhərlərində keçirilib. 1972-ci ildə olimpiadanı Sapporo, 1998-ci ildə isə Naqano şəhərləri qəbul edib. Cənubi Koreyada isə Yay Olimpiya Oyunları təşkil olunub. Bu, 1988-ci ildə Seulda baş tutub.

PyeongChang 2018

CANDIDATE CITY

CARI İLİN BİRİNCİ YARISINDA İDMANÇILARIMIZ 103 MEDAL QAZANMIŞLAR

2011-ci ilin birinci yarısında idmançılarımız beynəlxalq yarışlarda 68-i Olimpiya idman növləri üzrə olmaqla 103 medal qazanmış, onların 24-ü qızıl, 30-u gümüş, 49-u bürüncdür.

Bu barədə Dövlət Statistika Komitəsindən məlumat verilmişdir.

Cari ilin iyununda Bakı Tennis Akademiyasının mərkəzi kortu istifadəyə verilmişdir. 2011-ci ilin əvvəlində ölkədə idman qurğularının sayı 9,5 minə çatmış, bədən tərbiyəsi və idmanla məşğul olanların sayı 1649,8 min nəfər təşkil etmişdir.

444 MATÇDA 328 QOL

444 matçda 328 qol vurmuş avstriyalı Aleksandr Duriç ən güclü hücumçular siyahısında birinci yeri tutur

Milli çempionatların yüksək liqasında azı 200 qol vurmuş və öz karyerasını davam etdirən futbolçuların siyahısı dərc edilmişdir. Beynəlxalq Futbol Tarixi və Statistikası Federasiyası (İFFHS) tərəfindən tərtib olunmuş siyahıya 18 hücumçunun adı daxil edilmişdir.

444 matçda 328 qol vurmuş avstriyalı Aleksandr Duriç siyahıda birinci yeri tutur. Şimali irlandiyalı Qlenn Fergüson liderdən 4 qol az vurmuşdur, lakin bu nəticəyə 660 matçda nail olmuşdur.

Üçüncü yeri tutan uelsli Mark Lloyd Uilyams 471 görüşdə rəqib qapısından 320 top keçirmişdir.

Məşhur futbolçulardan braziliyalı Rivaldo 267 qol ilə 6-cı, fransız Tyerri Anri 242 qol ilə 9-cu, İspaniya futbolunun əfsanəvi nümayəndəsi Raul 240 qol ilə 10-cu yerdədir. Keçən il "Neftçi"nin Bakıya dəvət etdiyi, lakin razılığa gələ bilmədiyi özbək Cəfər İrismetov 236 qol ilə 12-ci yerdədir. Hazırda "Şurtan" komandasında çıxış edən bu hücumçu 13-cü yeri tutan hollandiyalı Ruud van Nistelroy (233), 17-ci yeri tutan ukraynalı Andrey Şevçenko (213) və 18-ci yeri tutan italiyalı Françesko Totti (207) kimi ulduzları qabaqlayır.

Xatırladaq ki, Azərbaycan futbolçuları arasında yüksək liqada ən çox qol vuran Nazim Əliyevdir. O, ölkə çempionatlarında 183 dəfə fərqlənmişdir.

DÜNYANIN ƏN MƏHSULDAR FUTBOLÇULARININ SİYAHISI AÇIQLANIB

Beynəlxalq Futbol Tarixi və Statistikaları Federasiyası (İFFHS) 2011-ci ilin ən məhsuldar futbolçularının siyahısını açıqlayıb. Apasport.az saytının məlumatına görə, siyahıya milli komanda və qitə kuboklarında üst-üstdə ən azı 5 qol vuranlar daxil olub. 54 futbolçunun yer aldığı cədvələ "Mançester Yunayted" (İngiltərə) klubunun meksikalı forvardı Xavyer Ernandes başçılıq edir. Yığmada 10, klubda 3 dəfə fərqlənən "Çikarito" ləqəbli futbolçunun ümumilikdə 13 qolu var.

Kolumbiya millisində 1, "Portu" da (Portuqaliya) 10 qol vuran Radamel Falkao siyahıda 2-ci pilləni tutur. İtaliya yığmasının 3 qoluna imza atan Cüzeppe Rossi "Vilyarreal" da (İspaniya) 6 dəfə fərqlənməklə ümumi göstəricisini 9-a çatdıraraq 3-cü yerdədir.

DEVID BEKHEM QIZINI GÖSTƏRDİ

ABŞ-ın "Los-Anceles Qalaksi" klubunda çıxış edən məşhur futbolçu Devid Bekhemın yeni doğulan qızı Harper Sevenin ilk fotoları yayılıb.

Lent.az-ın məlumatına görə, İngiltərəli yarımmüdafiəçinin həyat yoldaşı Viktoriya Bekhem Devidin övladını əllərində tutduğu qara-ağ fotosunu "twitter" də dərc edib.

Viktoriya "Balaca Harper indiyədək gördüklərim arasında ən gözəl qızıdır. Mən yenidən vurulmuşam!" sözlərini də yazıb.

Qeyd edək ki, Devid Bekhem iyulun 16-da meydançaya yeni butslarla çıxıb. Ayaqqabının üzərində onun övladları Bruklin, Romeo, Krus və Harperin adları yazılıb. Ər-arvad qərara alıblar ki, Harper Seven onların sonuncu övladları olsun.

AZƏRBAYCAN TAEKVONDOÇUSU AVROPA ÇEMPİONATINDAN MEDALLA QAYIDIR

Gürcüstanın paytaxtı Tbilisidə yeniyetmələr arasında 4-cü Avropa birinciliyinə yekun vurulub. Azərbaycan Taekvondo Federasiyasının mətbuat xidmətindən apasport.az saytına verilən məlumata görə, yarışda 30-dan artıq ölkənin idmançıları iştirak edib və onlardan 20 seçmə komandanın üzvləri medal qazana biliblər.

Baş məşqçi, respublikanın əməkdar məşqçisi Məmməd Abdullayevin rəhbərlik etdiyi yeniyetmələrdən ibarət seçmə komandanın üzvlərindən ən yaxşı nəticəni Elnür Məhərrəmov (+65 kq) göstərüb. Gəncə taekvondo məktəbinin yetirməsi bürünc mükafata sahib olub. Digər 3 idmançımız - Məhəmməd Məmmədov (45 kq), Yusif Hüseynli (49 kq) və Zeyvi Kərimova (+59 kq) isə son anda bürünc medal şanslarını əldən veriblər.

Qeyd edək ki, Gürcüstanın paytaxtında Avropa birinciliyi yeniyetmə taekvondoçularımızın bu il ikinci beynəlxalq yarış olub. Fevralda İsveçdə "Trelleborg Open" turnirində iştirak edən idmançılarımız 3 qızıl, 2 gümüş və 3 bürünc olmaqla 8 medal qazanıblar.

AZƏRBAYCANLI YÜNGÜL ATLETİN AVROPA ÇEMPİONATINDA İKİ QIZIL MEDALI

Çexiyanın Ostrava şəhərində yaşı 23-ə qədər olan idmançılar arasında yüngül atletika üzrə Avropa çempionatı başa çatmışdır.

AzərTAc xəbər verir ki, Azərbaycan idmançısı Layeş Abdullayeva 5.000 metr məsafəyə qaçışda finiş xəttinə birinci çatmışdır. 15 dəqiqə 29,47 saniyə nəticə göstərmiş Abdullayeva milli rekordu təzələmişdir.

Xatırladaq ki, iki gün bundan əvvəl Abdullayeva 10.000 metr məsafəyə qaçışda da qızıl medal qazanmışdı.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Xəzər Universitetinin rəhbərliyi və professor-müəllim heyəti universitetin müəllimi,
Zakir Həsənova atası

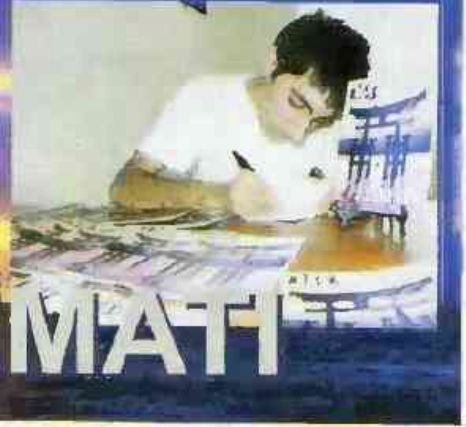
İkram Həsənovun

vəfatından kədərləndiklərini bildirir, ailəsinə dərin hüznə başsağlığı veririlər.
Allah rəhmət eləsin!

"KAMAKURA"

KİTABININ

TƏQDİMƏTİ

İyunun 24-də Xəzər Universitetinin Xəzər Kitab Klubunda universitetin tələbəsi, gənc şair Alik Əlioğlunun "Kamakura" kitabının təqdimatı keçirildi. "Kamakura" 2010-cu ildə "Vektor" Beynəlxalq Elm Mərkəzinin Şahmar Əkbərzadə adına Beynəlxalq Ədəbiyyat Mükafatına layiq görülməyi münasibətilə "Vektor" BEM tərəfindən nəşr edilib. "Kamakura" sözünün mənası yaponcadan tərcümədə "kainat qapısına giriş" deməkdir.

Təqdimatda xalq yazıçısı M. Süleymanlı çıxış edərək, A.Əlioğlunun kitabda verilmiş şeirləri haqqında fikir və mülahizələrini bildirdi. Sonra A. Əlioğlunun qələm dostları Qismət, Aysel Əlizadə, Nicat Qafuroğlu, Nərin Hüseynzadə, Günel Xəzəl, Səxavət Sahil, Mövlud Mövlud, Elvin Bakiroğlu və Xəzər Universitetinin müəllimi Dilbər Zeynalova ilk kitabının çap olunması münasibətilə müəllifi təbrik etdilər, şeirlərindəki müsbət hesab eladıkları cəhətlərdən danışdılar. Sonda A. Əlioğlu yeni şeirlərini oxudu.

ELMI - İNZİBATI ŞURANIN İCLASI

İyulun 7-də Xəzər Universitetinin rektoru professor Con Rayderin sədrliyi ilə Elmi-İnzibati Şuranın iclası oldu. İclasda məzunlar; universitetin müəllimi fəlsəfə doktoru Elza İsmayılova dosent elmi rütbəsi verilməsi; 2011 - ci il iyunun 28-də Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qeydiyyat Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlının universitetin idarəetmə kadrları ilə keçirdiyi geniş iclasın tələblərindən irəli gələn vəzifələr; Magistratura, doktorantura və elmi işlər üzrə yeni bölmənin yaradılması və universitetin rektoru Con Rayderin Xorvatiya, Rumıniya və Polşaya işgüzar səfəri haqqında məsələlər müzakirə olundu və müvafiq qərarlar qəbul edildi.

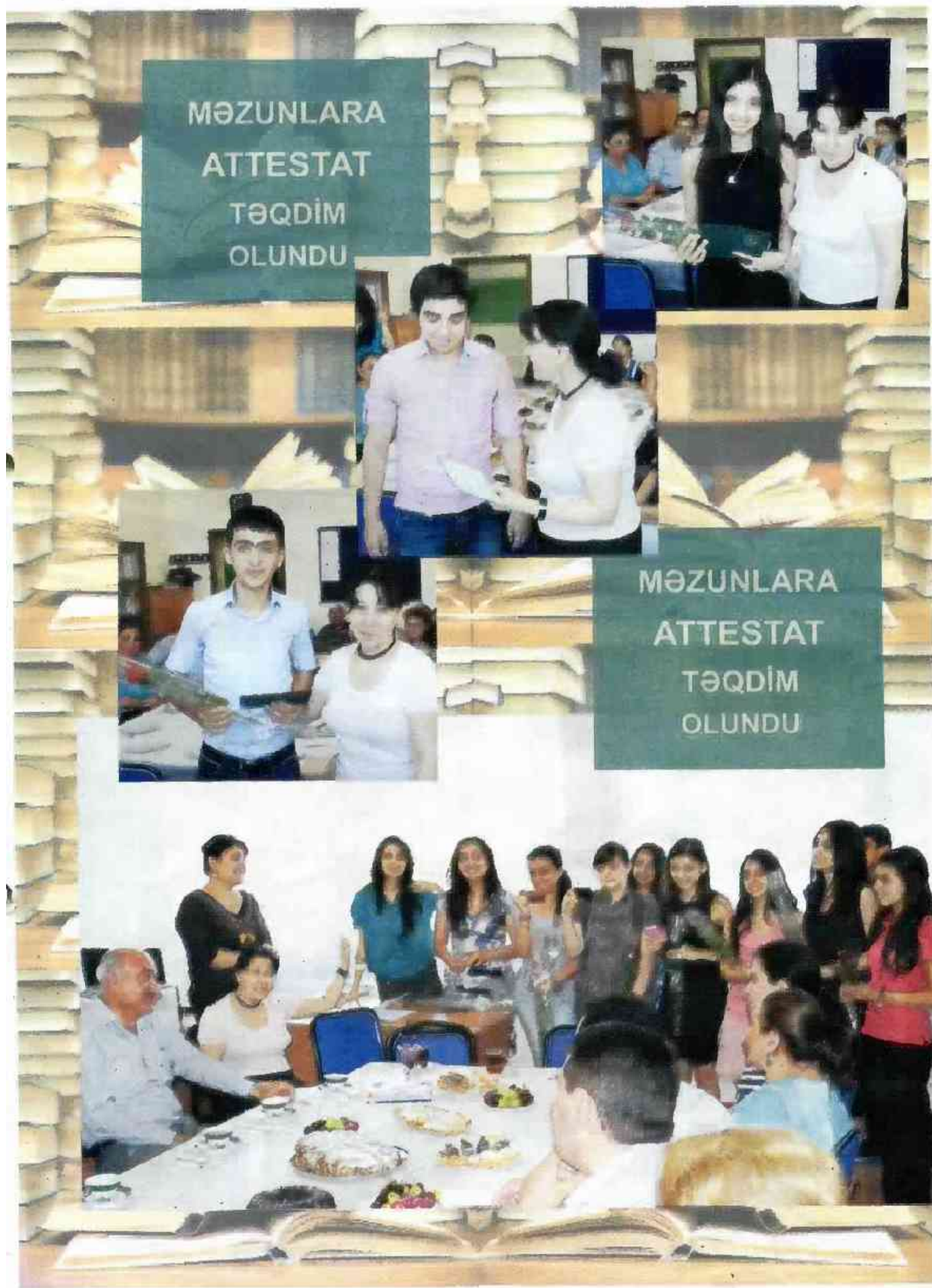
"Xəzər Xəbər" dərgisinin "Dünya" məktəbi üçün əlavəsi

Materialları "Dünya" məktəbinin müəllimi
Mədina Karahan çapa hazırlamışdır

MƏZUNLARA ATTESTAT TƏQDİM OLUNDU

İyunun 30-da "Dünya" məktəbində XI sinfi bitirmiş məzunlara attestat təqdim olunması münasibətilə mərasim keçirildi. Mərasimdə məzunların fənn müəllimləri ilə yanaşı, məktəbin digər işçiləri də iştirak edirdilər. Məktəbin direktoru Mərufə Mədətli məzunlara attestatları təqdim edərək, onları xoş sözlərlə təbrik etdi. Fənn müəllimləri də ürək sözlərini və xatirələrini söylədilər. Məzunlar da öz növbələrində savadlı, müasir dünyagörüşlü gənclər kimi yetişmələrində böyük əməyi olan müəllimlərinə və məktəbin rəhbərliyinə dərin təşəkkürlərini bildirdilər. Sonda məzunların şərafinə ziyafət verildi.

FOTOSALNAMƏ

1991 - 2011

XƏZƏR
UNİVERSİTETİ

Xəzər Universiteti "Dünya məktəbi"

2011-2012 – ci tədris ili üçün şagird qəbulu elan edir!

Sizin dünyaya açılan pəncərəsiniz!!!

Beynəlxalq statuslu "Dünya Məktəbi"nin şagirdi ol
və bizimlə dünyanı kəşf et!

AZ 1122, Bakı şəhəri, Alatava küç, 2

Telefon: + (994 12) 431 57 81, 431 26 38

Faks: + (99412) 431 57 81

XƏZƏR UNİVERSİTETİ

Xaricdə ən çox tanınan,
xaricə ən çox tələbə göndərən,
xaricdən oxumağa tələbələrin ən çox gəldiyi,
xarici müəllimlərin ən çox işlədiyi ali məktəbdir.

Xəzər Universiteti Azərbaycanda yeganə universitetdir ki, onun tədris siyasəti və diplomları Avropa və Amerikanın aparıcı universitetləri tərəfindən tanınır.

2011-ci ildə İspaniyanın məşhur Dövlət Elmi Tədqiqat Mərkəzinin Webometrics reytingində dünyanın 6 min ən yaxşı universitetləri sırasına Azərbaycandan yalnız 1 ali məktəb - Xəzər Universiteti daxil edilmişdir.

Xəzər Universiteti beynəlxalq əlaqələrin qurulması, beynəlxalq layihələrdə və proqramlarda iştirak, dünyanın aparıcı universitetləri ilə müəllim və tələbə mübadiləsi və digər sahələrdə təsirli tədbirlər görməklə kədr hazırlığı sahəsində əsaslı nailiyyətlər əldə etmiş, böyük nüfuz qazanmışdır. Xəzər Universiteti bu gün həm Azərbaycanda, həm də Azərbaycandan kənarında özünəməxsus yeri olan, özünün xüsusi çəkisi olan bir ali təhsil müəssisəsidir.

Prof. Misir Mərdanov
Azərbaycan Respublikasının Təhsil Naziri

Universitetin maddi-texniki bazası

Məhsəti küçəsi, 11 ünvanında (Neftçilər metrosunun yaxınlığında) yerləşən 5 mərtəbəli tədris korpusunda, eləcə də ən müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş 7 mərtəbəli yeni tədris korpusunda, şəhərin mərkəzində Bəşir Səfəroğlu küçəsi, 122 ünvanında 4 mərtəbəli və Alatava 2 (Tbilisi prospekti, Mebel fabrikinin yanında) ünvanında 6 mərtəbəli yeni tədris korpuslarında geniş auditoriyalar, zəngin kitabxana, ən müasir kompüter mərkəzləri və s. ilə birləşdirilmiş yüksək keyfiyyətli təhsil almaq üçün hər cür şərait yaradılmışdır.

Təhsil və karyera imkanları

Təhsildə fərqlənən tələbələr təhsillərini Amerika, Kanada, İngiltərə, Fransa, Almaniya, Hollandiya, İsveç, İtaliya, Türkiyə, Çin, Yaponiya və s. ölkələrin tanınmış universitetlərində davam etdirmək imkanı qazanırlar.

Xəzər Universitetində əsas təhsil dili ingilis dilidir. Bu, tələbələrin müasir dərslərdən istifadə etməsi, təhsillərini xaricdə davam etdirməsi, xaricdən gələn müəllimlərin effektiv dars deməsinə geniş imkan verir. Məzunlar və yuxarı kurs tələbələri xarici şirkətlərdə yüksək maaşlı işlərə dəvət alırlar, eləcə də dövlət təşkilatlarında və ölkəmizin qabaqcıl şirkətlərində işləmək imkanı əldə edirlər.

Təhsil haqqının ödənilməsində güzəştlər

TQDK-nın keçirdiyi imtahanlarda yüksək bal toplayan tələbələrə aşağıdakı qaydada güzəştlər edilir. İmtahanlarda:
650-700 bal toplayan tələbələr təhsil haqqından tam azad edilir.
600-649 bal toplayan tələbələr təhsil haqqının cəmi 25%-ni ödəyir.
550-599 bal toplayan tələbələr təhsil haqqının 50%-ni ödəyir.
500-549 bal toplayan tələbələr təhsil haqqının 75%-ni ödəyir.

Tələbələr təhsil aldıkları müddətdə əsgəri xidmətdən azadlırlar.

Universitetdə bakalavr pilləsində aşağıdakı ixtisaslar üzrə kədr hazırlığı aparılır:

I qrup üzrə:

- Kompüter elmləri
- Neft-qaz mühəndisliyi
- Kompüter mühəndisliyi
- İnşaat mühəndisliyi
- Riyaziyyat və informatika müəllimliyi
- Elektronika, telekommunikasiya və radiotexnika mühəndisliyi

II qrup üzrə:

- Mühəsibat uçotu və audit
- Maliyyə
- İqtisadiyyat
- Menecment
- Marketing
- Biznesin idarə edilməsi
- Tarix və coğrafiya müəllimliyi
- Regionşünaslıq (regionlar üzrə)
- Beynəlxalq münasibətlər

III qrup üzrə:

- Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi
- Xarici dil (ingilis dili) müəllimliyi
- İbtidai sinif müəllimliyi
- Filologiya (İngilis dili və ədəbiyyatı)
- Filologiya (Azərbaycan dili və ədəbiyyatı)
- Tərcümə (ingilis dili)
- Jurnalistika
- Politologiya

IV qrup üzrə:

- Kimya və biologiya müəllimliyi
- Psixologiya

Ünvan: Məhsəti küçəsi, 11.
(Neftçilər metrosunun yaxınlığında)
Əlaqə telefonları: (012) 417-91-33, 012 421-68-11,
(012) 421-79-16

Faks: 012 498-93-79

İnternet: <http://www.khazar.org>